

Szolgatárs

Baptista folyóirat
nem csak lekipásztoroknak

2015. XXIV. évfolyam, 3-4. szám

A karácsony ünnepének kialakulása

Országos Házaspáros Lelkipásztor-konferencia

A megbocsátás kínjai?

Az előítéletek lélektana

Kilenc igazság a házicsoportokról

Tartalomjegyzék

TEOLÓGIA

- Oscar Cullmann: A karácsony ünnepeinek kialakulása és a karácsonyfa eredete 3
John Piper: Harminc bibliai ok, hogy miért nagyszerű dolog lelkipásztornak lenni. 14

ORSZÁGOS HÁZASPÁROS LELKIPÁSZTOR-KONFERENCIA

- Ronnie Collier Stevens: Meg kell tanulni, hogyan kell házasságban élni. 19
Ronnie Collier Stevens: Leckék Ábrahámától és Sárától 23
Ronnie Collier Stevens: Amit Jézus kér, azt tegyétek meg! 28
Berszán István, Berszán Lídia: A megbocsátás kínjai? 32
Varga György: Köszöntő a házaspáros díszvacsorán 37
Uzsalyne Pécsi Rita: Mit tehet a nevelő, ha valóban formálni akarja a személyiséget? 39

HOMILETIKA

- Hogyan prédikálj úgy, hogy az életet változtasson meg? 43

VEZETÉSTUDOMÁNY

- Jóföldi Endre: Miből derül ki, hogy tényleg vezető vagyok-e? 44

GYAKORLATI TEOLÓGIA

- Beke László: Az előítéletek lélektana 45
Győri Kornél: Jót, s jól! A médiamunkások képzése, különös tekintettel
az értékközvetítés minőségére 50
Széles Tamás: Hívó öregedés – öregedő hit 54

KISCSOPORTOK

- Ben Reed: Kilenc igazság, amit senki sem mondott el a házicsoportokról 71

EGYHÁZTÖRTÉNELEM

- Bereczki Lajos: A reformáció és a Biblia 73

BIBLIAI ARCHEOLÓGIA

- Híres bibliai város kapuját és erődrendszerét találták meg 78

A Szolgatárs folyóirat a **Magyarországi Baptista Egyház** kiadványa.

Felelős szerkesztő: Sinka Csaba
Felelős kiadó: Papp János egyházelnök
Tördelőszerkesztő: Sinka Csaba

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1068 Budapest, Benczúr u. 31.
Telefon: 06-20-886-0410

E-mail: info@szolgotars.hu
www.szolgotars.hu
ISSN 1218-425X

Oscar Cullmann

A karácsony ünnepének kialakulása és a karácsonyfa eredete

Oscar Cullmann evangélikus teológus 1902. február 25-én született Strasbourgan, és 1999. január 15-n halt meg Chamonix-ben. Teológiai és klasszikus nyelvészeti tanulmányait a strasbourgi és párizsi egyetemen végezte 1920 és 1925 között. 1930-ban a strasbourgi egyetem újszövetségi professzorának választották meg, 1938-ban a bázeli egyetemen nyert tanszéket. Emellett 1948-ban az Ecole des Hautes Etudes (Párizs) professzora, s az újszövetségi tudományok mellett az őskereszténység történetét is tanítja 1972-ben történt nyugalomba vonulásáig. 1956 óta az Akademie der Wissenschaften und Literatur Mainz levelező tagja, 1960-tól a Holland Királyi Tudományos Akadémia levelező tagja, 1968-tól a British Academy tagja, 1972-ben pedig az Institut de France tagjává választották. Lausanne, Manchester, Edinburgh, Lund és Debrecen díszdoktora.

A karácsony ünnepe

Ami december 25-i karácsonyunkat az első három század keresztényei nem ismerték. A negyedik század elejéig ez a nap – mely később a keresztény egyházban oly fontos dátummá vált, az őskeresztények közt észrevétlenül telt el, nem gyűltek össze istentiszteletre, még csak említést sem tettek Krisztus születéséről. Ezzel szemben azt láthatjuk, hogy ebben az időben a pogány Római Birodalomban december 25-e a nap imádásának szentelt különleges ünnep volt.

Mielőtt ezen a napon kezdték ünnepelni Krisztus születését, inkább egy másik napra gondoltak keleten (s később nyugaton is): január 6-ra. Az ünnep lényegét tekintve eleinte nem volt alapvető jelentősége annak, hogy egy meghatározott naphoz kössék, egyszerűen azért nem, mert az első három század egyháza megelégedett annyival, hogy mi a születés időpontját egyáltalán nem ismerjük, bár voltak egyéni időszámítási kísérletek. Ezzel el is érkeztünk első kérdésünkhöz.

1. Jézus születésének dátuma

Az evangélium írói nem adják meg Krisztus születése napját, s más források erre nézve nem állnak rendelkezésünkre. Utalás rá a Lukács evangéliumának karácsonyi története, melyből legalább azt kiolvashatjuk, hogy melyik évszakba helyezte ez az elbeszélés Jézus születését. Palesztinában kb.

március–április hónaptól novemberig vannak a pásztorok a mezőn. Eszerint tavasz, nyár és ősz jöhet számításba. Ennél többet az evangéliumok a dátumról nem mondanak.

Mivel minden közelebbi adat hiányzik, megkísérelte néhány ókori keresztény ember ezt a dátumot mindenféle spekulációból levezetni; ennek történeti értéke nincs, és az ógyház hivatalosan nem is ismerte el. Olyan egyéni számítgatási kísérletekről van szó, melyek egymástól eltérők, de amelyek már Krisztus születését kozmikus eseménnyel hozzák összefüggésbe. Csak egy példát említek. Egy 243-ból való irat szerint Krisztus születésének napja március 28. Miért éppen március 28.? Az irat szerzője Mózes első könyvének abból a szakaszából indul ki, ahol Isten a teremtéskor a világosságot elválasztja a sötétségtől. A szerző feltételezi, hogy a világosság és a sötétség egy egésznek két egyforma része. Következésképpen a világ teremtése olyan napon történt, amikor a nap és az éj egyforma hosszú. A tavaszi nap-éj egyenlőség a római naptárban március 25-e volt. Tehát március 25-e a teremtés első napja. A teremtéstörténet elbeszélése szerint a napot Isten a negyedik napon teremtette, tehát március 28-án. A keresztények számára azonban Mal 3,20 szerint a Messiás „az igazság napja”. Ebből következik, hogy Jézusnak március 28-án kellett világra jönnie.

Az első három századból származó más források is tavaszra teszik Krisztus születését, így például a pseudo-kelemen levele. De itt aztán már semmiféle egyezés nincs. Az egyik Jézus születése napjának április 19-ét jelöli meg – mindenféle számítási és gondolati mesterkedéssel –, a másik május 20-

át. Április 2-át is említik. Kivehető ezekből, hogy a tavaszt részesítik előnyben. Azért, mert egyrészt feltételezik, hogy a világ teremtése tavaszra esett, másrészt Jézus halálának napja tavasszal következett be, s azt gondolták, hogy Jézus élete csakis teljes évekből állhat.

Azokban a ritka esetekben is, amikor téli dátumot számítanak ki, számolásuk a tavaszból indul ki, és pedig úgy, hogy a fogantatás tavasszal volt, kilenc hónappal később a születés. Így lehet december 25-éhez eljutni, az azt megelőző március 25-éből. Március 25-ét úgy tekintették ebben az esetben, mint a világ teremtésének, Jézus fogantatásának és halálának napját. De a negyedik század közepéig nem tulajdonítottak ezeknek a számításoknak nagyobb jelentőséget, mint az előbb említett sok más dátumnak. Az előbb említett megfontolások alapján egyszer kiszámították január 6-át is (április 6-a után kilenc hónap, amit aztán Jézus halála és fogantatása napjának tekintettek).

Mi ezeket a játszadozásokat büntetlenül feladhatjuk. Ezt bizonyítja, hogy Jézus születése napjának meghatározása kérdésének az egyházban nem volt dogmatikai jelentősége. *Alexandriai Kelemen* a második század végén kigúnyolja azt, hogy ilyen módon akarják kikövetkeztetni Krisztus születése napját.

2. A január 6-ai ünnep

Jézus születésnapja dátumának meghatározásában tehát az első három században nagy egyéni szabadság uralkodott, s ennek következtében hivatalos egyházi közömbösség. Az a tudat, hogy a pontos dátumot nem ismerik, mutatja, hogy Krisztus földön való megjelenése ünnepének meghatározásához nem egy dátum, hanem csakis egy teológiai *elv* adta meg az első ösztönzést. A további vizsgálat folyamán ki fog derülni, hogy ez az elsődlegesen teológiai gondolat pogány ünnepben gyökerezik-e, vagy keresztény megfontolásból és szükségből származik, vagy pedig pogány ünnepben gyökerező fogalmakat az egyház azután csak másodlagosan vett tekintetbe a *dátum megválasztásánál*.

Az első időben a keresztények nemcsak belenyugodtak abba, hogy nem ismerjük Jézus születésének dátumát, hanem szükségét sem érezték annak, hogy különösebben *ünnepelejkék* Krisztus földre szállását. Krisztus halála és feltámadása sokkal jobban foglalkoztatta az ősegyházat, mint az ő emberré létele. Eleinte minden „Úr napja” (a későbbi vasárnap) az „Úr” Krisztus feltámadásának napja volt. Emellett később egy keresztény ünnep is volt: a húsvét, Krisztus halálának és feltámadásának emlékére, a közvetlenül eköré kialakult ünnepkörrel. Az őskereszténységben az apostolok és mártírok emlékére szentelt ünnepek is az ő halálukra és nem születésnapjukra vonatkoztak. *Órigenész*, a harmadik század elején élt író is kifejezetten tiltakozott a születésnap megünneplésének szokása ellen. Az pogány szokás. A Bibliában csak pogányok és istentelenek ünnepelték születésnapjukat: a fáraó és Heródes.

Mégsem lehetett ennél a magatartásnál megmaradni Krisztus esetében. Krisztus mégiscsak több volt, mint mártír és apostol. Az emberiség Megváltója! Az ő megjelenését a világban mégis elsőrangú üdvöseménynek kell felfogni, akkor is, ha döntő üdvözítő tettét halálával vitte végbe. Ilyen különös fénnel világítja meg Máté és Lukács evangéliuma

Jézus születését, János evangéliuma pedig a maga részéről ennek a misztériumnak ad kifejezést.

Mihelyt a keresztre feszített és megdicsőült Úrba vett hitből Krisztus személyére és művére vonatkozó teológiai gondolkodás visszatekintett, az ő emberré léteinek egyre inkább a kegyes szemlélet előterébe kellett kerülnie. Különösen a keleti keresztények gondoltak elmélyülten arra a misztériumra, hogy Isten emberi alakban lépett be ebbe a világba. De különböző lehetőségek voltak arra, hogy ezt az eseményt elképzeljék. Némelyek úgy képzelték, hogy az isteni Krisztus csak a keresztség pillanatában jelent meg a földön az ember Jézusban. Ez az az eretnek felfogás, mely szerint Krisztus mint isteni lény nem költözhetett teljesen földi egzisztenciába, hanem csak ideiglenesen volt az ember Jézussal összekapcsolva, és pedig csak a keresztségtől fogva, amikor Isten szava meghirdette: „Te vagy az én szeretett Fiam”. A későbbi ortodox egyházi felfogás szerint viszont Isten valóságosan az ember Jézusban jelent meg, és ebben az esetben a születés pillanatában lépett be az isteni Ige a világba. Ezekből a krisztológiai szemléletekből kiindulva értjük meg a keresztény karácsonyi ünnep eredetét – bár csak gyengén kimutathatóan. Ugyanis Alexandriai Kelemtől tudjuk, hogy az alexandriai gnosztikus, a második században élt *Basilides* követői január 10-én vagy január 6-án ünnepelték Krisztus *keresztelését*. Itt van az első – mindenesetre mostanáig legmesszebbre visszanyúló és indirekt – bizonyíték a karácsony eredetére nézve. Basilides és követői ugyanis eretnek nézeteket vallottak, amelyek szerint az isteni Krisztus csak Jézus keresztelesekor *jelent meg* a földön. Erről a megjelenés szóról – görögül: epiphánia – nevezték Jézus megkeresztelésének ünnepét epifániának. Tehát Basilides tanítványai január elején ünnepelték Krisztus földi világba lépését. Itt még Jézus születéséről szó sincs. Annak – még eszerint a felfogás szerint – nincs központi jelentősége az üdvösségre nézve. A döntő isteni „epifánia” Basilides követői számára Jézus keresztelesevel esik egybe.

Miért éppen január első napjaiban tartották a keresztelese ünnepét, s miért éppen január 6-án? Hiszen az evangéliumokban éppúgy nincs megadva a keresztelese dátuma, mint a születésé. Helyes, ha ebben az összefüggésben rámutatunk arra, hogy a pogányoknak január 6-án Dionüosz-ünnepük volt, amely a nappalok meghosszabbodásával állt összefüggésben, s hogy éppen Alexandriában ugyanezen a napon ün-

nepelték a szűz Korétól származó Aión születését, továbbá, hogy ez a nap Osirisnek szentelt is volt. Sőt állítólag január 6-án éjszaka telt meg a Nílus vize is különös csodaerővel. Így érthető meg az, hogy Basilides tanítványai Krisztus keresztelése ünnepének ezt a napot választották, hogy a pogányokkal szemben hirdessék, a földön megjelent igazi isteni lény Krisztus, aki hirtelen a Jordánnál belépett a földi világba, amint felhangzott a szó: „Te vagy az én szeretett Fiam”.

Mi köze mindennek a karácsonyhoz? Basilides tanítványainak ez a január 6-án tartott keresztelési ünnepe meghonosodott Kelet hivatalos egyházában, mely bár harcolt az eretnekek ellen, mégis tőlük más egyházi szokásokat is átvett. Láttuk, hogy Krisztus keresztelését eleinte csak Krisztus „megjelenése”, az epifánia szemszögéből nézve ünnepelték. Főfogalom ennél az ünnepnél a *megjelenés* volt. Az egyházban – az eretnekek körét kivéve – Krisztus tulajdonképpeni földi megjelenésének nem a keresztelést, hanem Jézus születését tekintették, egybehangzóan az evangéliumoknak az ő születéséről szóló elbeszéléseivel. Lehet az is, hogy néhány eretnek gnosztikus mind a kettőt, a keresztelést és a születést ünnepelte január 6-án. Különösen a negyedik század elején, a Krisztus istenségéről folytatott viták kapcsán merült fel az az igény, hogy Krisztus megjelenésének az ő születését tekintsek. Mindenesetre határozottan állítjuk, hogy a negyedik század első felében most már az egyház január 6-án epifániát ünnepelt, s ezzel *Krisztus születését és keresztelését egymással összekötötte*. Az eredeti keresztelési ünnepből semmit le nem vontak, csak hozzáadták a születés ünnepét. Két részre osztható az ünnep lefolyása. Január 5-ről 6-ra virradó éjjel volt Krisztus születésének ünnepe, a január 6-i nap a keresztelési ünnep. Tehát mielőtt Krisztus születését december 25-én ünnepelték, legalábbis Keleten január 5-ről 6-ra virradóan emlékeztettek erre a boldog eseményre.

Van a negyedik század elejéről egy Egyiptomban talált papiruszlap. Liturgiai formuláról van szó, amely egyházi énekkar számára készült, és azokat a liturgikus részleteket tartalmazza, amelyeket a karnak feleletképpen kellett énekelnie a pap igeolvasására. Ezt a lapot nagyon sokat használták; sok kéz nyoma látható rajta. A hátlapján egy másik liturgiái feljegyzésből kiderül, hogy e január 5-én és 6-án tartott epifániaünnepre vonatkozik, melyet a Jordánban való megkeresztelkedés emlékére ünnepeltek. A kezünkben levő liturgiái részlet az ünnepnek éppen arra a felére vonatkozik, melynek Krisztus születése a tárgya. Ez az érdekes papirusz tartalmazza azt a legősibb karácsonyi liturgiát, amiről tudomásunk van, s eszerint még január 5-ről 6-ra virradó éjjel ünnepelték a karácsonyt. A bibliai felolvasásra – Krisztus betlehemi születése, az Egyiptomba menekülés és Názáretbe való visszatérés – az énekkar görög himnusszal válaszol, melynek fordítása:

*Bethlehembben született,
Názáretben neveltetett,
Galileában lakott.*

Aztán nyilvánvalóan Máté evangéliumából olvasta a pap a keleti bölcsek történetét. Az énekkar ezt felelte:

Fénylő csillag jelét láttuk fenn az égen.

Akkor Lukács evangéliuma második részéből következett a karácsonyi történet felolvasása, mire az énekkar:

A mezőn legeltető pásztorok elámultak,

*Énekeltek és térdükre hullottak:
Dicsőség az Atyának. Halleluja!
Dicsőség a Fiúnak és a Szentléleknek.
Halleluja! Halleluja! Halleluja!*

Így ünnepelték Keleten január 5-ről 6-ra virradó éjjel Krisztus születését. Eleinte Alexandriában Krisztus születéséhez és kereszteléséhez még más elemek is tartoztak ezen az ókeresztény epifániaünnepen. Jézus születésekor történt megjelenésén kívül, keresztelésekor történt megjelenésén kívül, visszaemlékeztek a csodák által való megjelenésére is: a kánai csodára, a víz borrá változtatására (ebbe belejátszott a Nílus csodatevő erejébe vetett ősi pogány hiedelem), vagy a kenyérszaporítás csodájára, és mint legfontosabb jelenséget említették mindig a csillagot, amit a keleti bölcsek láttak. Ez az egyetlen, ami számunkra a január 6-i gazdag ókeresztény epifániaünnepből megmaradt: „a három királyok ünnepe”.

Szír Efrém negyedik században élt egyházatyától is maradt ránk leírás erről az ünnepről. Azt mondja, hogy ez a január 6-i a keresztény ünnepek közt a legfenségesebb. Említi, hogy ezen a napon minden házat koszorúkkal díszítettek (talán a mi karácsonyfánkunk legősibb előképével van dolgunk). Efrém leírja azt a túlradó örömet, mely ezen a napon az egész egyházat eltöltötte. Azt mondja: maguk a templomok falai is ujjongani látszanak ezen a napon, s a gyerekek csak örömteli szavakat mondanak. Majd külön is leírja a szép éjszakai ünnepet. Felkiált: „Itt az éj, az az éj, mely a világmindenségnek békét adott! Ki tud ezen az éjszakán

Szír Efrém egyházatyája (Kr. u. 306–373)

Egeria vagy más néven Aetheria kelta nő volt, aki 381–384 között elzarándokolt a Szentföldre. Útjáról készített leírását a nyugat-európai kultúra első nő által írt műveként tartják számon

aludni, melyen az egész mindenség éber!” Aztán ünneplik Krisztus születését, a pásztorok imádatát és a csillag megjelenését. A következő napot a keleti bölcsek hódolatának és Krisztus Jordánban való megkeresztelésének szentelik. Egy himnuszban, melyet Efrém maga költött, megpróbálja az epifániaünnep különböző elemeit összekapcsolni:

A teremtett mindenség ezt hirdeti,

A bölcsek ezt hirdetik.

A csillag ezt hirdeti:

Nézzétek, itt a Király Fia!

A menny megnyílik,

A Jordán vize tajtékzik,

A galamb megjelenik:

Ez az én szeretett Fiam!

Itt látjuk, hogy már milyen szorosan egybetartozónak tekintik Krisztus keresztelését és születését a megjelenés felől nézve.

Különös pompával ünnepelték még sokáig Palesztinában az epifániaünnepet. Híres tudósításunk van erről a nemes zarándoknőtől, *Aetheriától*, aki három évet töltött Palesz-

tinában. Szinte nem talál szavakat az ünnep nagyszerűségének, az óriási embertömegben felhangzó énekek szépségének leírásához. Elmondja, hogy január 5-ről 6-ra virradó éjjel ünnepi menetben a püspökkel együtt Betlehembe vonulnak, hogy ott abban a barlangban tartsanak éjszakai istentiszteletet, melyet Jézus születése helyének tartanak. Még napfelkelte előtt indul az egész menet vissza Jeruzsálembe himnuszokat énekelve Krisztus dicsőségére, aki eljött e világra. Január 6-án hajnali derengésben Jeruzsálembe érkeznek, mennek a Feltámadástemplomba, melyet belül ezernyi gyertya hihetetlen fénye ragyog be. Ott zsolnárokat énekelnek, a pap imádkozik. Akkor néhány órai pihenésre visszavonulnak. Délben újra a Feltámadástemplomba mennek. Délben befejeződik az ünnep első része, majd este újabb pompával kezdődik a második rész.

Mindhárom leírásban nagy szerepet játszik a fény, s ezt szimbolikusan is kifejezésre juttatták. Már az Újtestamentum úgy ábrázolja Krisztus megjelenését a világban, mint a világosság belépését a sötétségbe. Lehet, hogy ezzel függ össze, hogy éppen január 6-át választották ünnepnek; már a pogányok is a nappal meghosszabbodását, mint Aión születését ünnepelték. De egyáltalán nem valószínű, hogy innen vették az indítást a keresztény ünnepre. A sötétséget elűző, Krisztusban megjelent világosság képe olyan régi, mint maga a kereszténység, végigkövethető az egész Újtestamentumon. A január 5-i és 6-i ógyházi epifániaünnep kimerítő ábrázolásával csak az volt a célom, hogy megmutassam: *a mi karácsonyi ünnepünknek egész keresztény gondolatrendszere már itt jelen van liturgikus formában.* Mert nemcsak az a fontos karácsonyról szólva, hogy miért december 25-én üljük ezt az ünnepet. Hogy a január 6-i ünnep, mint epifániaünnep - egyidejűleg összekapcsolódott a keleti bölcsek, a keresztelés, a kánai menyegző ünnepével, mit sem változtat azon a tényen, hogy minden keresztény karácsonyi gondolat, Krisztus földi megjelenésének a kozmikus eseményekkel való összekapcsolása is, ebben az ünnepben már liturgikusan és szimbolikusan kifejeződik, és hogy semmi lényeges új gondolatot nem hoz az, amikor a születés ünnepe különválik az epifánia ünnepétől.

Egészen alárendelt szerepet játszik ennél az ünnepnél az a kérdés, hogy Krisztus tényleg január 6-án született-e. Aligha elmélkedtek azon, hogy vajon az összes esemény, amelyet ezen a napon egyidejűleg ünnepeltek, mind január 6-án ment-e végbe. Döntő a megjelenésünnep *gondolata* volt, nem a dátum. Így keresztülvihető volt a születés-ünnep megtartására egy másik dátummal a negyedik század folyamán. Ezzel megérkeztünk a december 25-i ünnephez.

3. A december 25-i ünnep

Mikor, hol és miért merül fel a december 25-i külön születésnap ünnep? Ezekre a kérdésekre még mindig nem találták meg a tudósok az egyöntetű választ. A legbiztosabb feltételezés szerint ez Rómában 325 és 354 között történt. Valószínűleg az ősi epifániaünnep addigra már Keletről Nyugatra, sőt Rómába is eljutott. Ez a föltételezés kézenfekvő, bár nem bizonyítható. Mindenesetre a bizonyos, hogy Rómában 336-ban december 25-én ünnepelték Krisztus születése napját, sőt már előzőleg *Nagy Konstantin* idejében is. Lehetséges, hogy Rómában eleinte még a régi epifániaünnepet továbbra

is megülték eredeti formájában akkor is, mikor az új ünnep már kezdett meghonosodni.

Mi volt az alapja annak, hogy december 25-re esett a választás, amikor az epifániától független, külön ünnepet vezettek be Krisztus születése megünneplésére? Elöljáróban megjegyzem, hogy a december 25-i születéscímzéshez nem az a sok más, részben hasonló, alkalmi számítás adott indítást, melyekről már szóltunk, hanem talán csak segítette ezt a fejlődést. Sokkal inkább tekintetbe vehető a negyedik század elején a krisztológiai kérdés megfogalmazása, továbbá az a tény, hogy a pogányoknak december 25-e különlegesen fontos ünnepe volt, melyet a napisten tisztelésére tartottak, és az, hogy Nagy Konstantin császár tudatosan törekedett a napkultusz és a Krisztus-kultusz összekapcsolására.

Elsősorban a következőt kell megjegyeznünk: a 325-ös nicai zsinaton az egyház kifejezetten elítélte azt a tant, mely szerint Jézus születésekor nem maga Isten lett emberré. Ezzel együtt minden más tant is elutasítottak, azt is, hogy Jézust csak kereszteléskor adoptálta Isten. A római egyháznak különösen fontos szerepe volt a zsinat döntéseiben. Érthető, hogy ez a vita egyrészt kedvezett annak, hogy általában elterjedjen Krisztus születésének ünnepe – egyelőre a dátum kérdéséről függetlenül –, másrészt azonban annak is kedvezett, hogy teológiailag visszataszítónak találják (a megfogalmazott dogmatikai határozatok következtében) a születés ünnepének a keresztelés ünnepével való összekapcsolását ezen címszó alatt: „megjelenés”. Nem azt jelentené-e ez, hogy az ortodoxiát összekapcsolják az eretnkséggel? Így magyarázható teljesen keresztény teológiai megfontolások alapján az a törekvés, hogy Krisztus születése napjának külön ünnepet szenteljenek, s hogy ott, ahol a régebbi epifániaünnepet tartották, ilyen módon a születés ünnepét az epifániaünnepétől elválasszák.

Érthető, hogy éppen a római egyház volt azon, hogy a pogány természetkultusszal szembeállítsa a maga sajátos fényünnepét, Krisztus születésének ünnepét, annak a gyermek Jézusnak ünnepét, akit Simeon dicsérő éneke így köszöntött: „fény, világosságul a népeknek”. S újra meg újra emlékeztek Mai 3,20-ra: „Fölragyog majd az igazság napja számotokra”, mely Krisztusról szóló jövendölés. *Ambrosius*, milánói püspök egy prédikációjában – melyben kifejezetten a pogány és a keresztény ünnepet állítja szembe – azt mondja: „Krisztus a mi új napunk!” Ágoston is utal a pogány december 25-i ünnepre, mikor felszólítja a keresztényeket, hogy ezen a napon ne a napot imádják, mint a pogányok, hanem azt, aki a napot teremtette. Sőt még *Nagy Leó* pápa is feddi azoknak tévhitét, akik karácsonykor a nap születését ünnepük Krisztus születése helyett. Mindenesetre ezek a megnyilvánulások mutatják, hogy amikor Krisztus születésének ünnepét december 25-re helyezték, az nem annak a következménye volt, hogy az egyház ne ismerte volna ennek a napnak pogány jelentőségét.

Bizonyosan közrejátszott azonban Nagy Konstantin császárnak a napkultusz és Krisztus-kultusz egyesíteni akaró tudatos törekvése is. Ma már bizonyosnak látszik, hogy Konstantin nem annyira keresztény, hanem inkább tudatos szinkretista volt, vagyis hogy ő a kereszténység és a pogányság értékes elemeinek szintézisére törekedett. Bár

a kereszténység volt a legjobban pártolt vallás, mert – hála szervezettségének – ez a vallás a birodalmat leginkább egyesíteni tudta. De Konstantin arra is gondolhatott, hogy ebbe az egységes keretbe a vallások sokaságát is belekényesíthetné. Tudatos pogányság elleni harcáról nem is értesülünk, személy szerint pogányságát nem adta fel halálos ágyán történt megkeresztelkedéséig. Természetesen igyekezett a pogányság megreformálására, aminek lehetővé kellett volna tennie, hogy a pogányságot a kereszténységhez térítse. Így betiltotta a jóslás gyakorlását, a privát áldozati kultuszt és a durva, erkölcstelen templomi kultuszt. Egész életében szorgalmazta viszont a napkultuszt. Magát két szobron is mint napistent ábrázoltatta fényözönben, s a talpazatra ezt vésette: „Konstantinnak, a naphoz hasonlóan tündöklőnek”. Biztos, hogy Konstantin ötlete volt – hála a meglevő Krisztus-nap szimbólumának –, hogy a napkultusz a Krisztus-kultusszal egyesüljön.

Ezért vezette be Konstantin 321-ben a keresztény Úr napját mint állami *heti nyugalomnapot* is, mert ez a nap egybeesett egy napistennek szentelt nappal. A második század közepétől kezdve az egykori „Úr napja” helyett előfordul a „nap napja” elnevezés. Tehát már itt, jóval előbb összekapcsolódott a keresztény üdv történetnek (nevezetesen Krisztus feltámadásának) gondolata – mert hiszen ez a vasárnap keresztény értelme – a nap szimbolikával. Ismerve Konstantin szimpátiáját a napkultusz iránt, megértjük azt az erélyes keresztény intézkedését, amivel a keresztény vasárnapot állami ünneppé tette, hogy egyúttal szándékának megfelelően a pogány napkultuszt keresztény formában a kereszténységbe bevegje.

A vasárnap analógiája, mely éppen Konstantin uralkodása alatt lett hivatalos ünnep, számomra azt teszi valószínűvé, hogy talán még Konstantin idejében, de mindenesetre az ő befolyására tették Krisztus születése ünnepét december 25-re, a nagy napünnepre. Ahogy a nap napjával összekötötték Krisztus feltámadását, úgy most már a december 25-tel az ő születése is összekapcsolódott a napünnepvel. De az olyan figyelmeztetések, mint Ágostoné vagy Leó pápáé nyilvánvalóan szükségesek voltak. Mert ez az erősen gyökeret vert pogány ünnep: „a legyőzhetetlen nap” valójában nem épült le egyszerűen, hanem sok szokásban – melyeket most a Krisztus-ünnepre vittek át – tartotta magát. Így vált el a karácsony egy másik keresztény ünneptől, a keresztelés ünnepétől, viszont most egy pogány ünnep befolyása alá került. Ez a befolyás elsősorban a karácsonyi *szokásokra* terjedt ki. Egy szír teológustól tudjuk, hogy a keresztényeknél is szokás volt ezen a napon tüzet gyújtani. De az a *gondolat*, hogy Krisztus a világ világossága, aki a sötétségben fénylik, és hogy eljövetele a világ teremtésével kapcsolatban van, független a december 25-i ünneptől, sőt előzőleg is minden ünneptől függetlenül benne van a kereszténységben.

4. A december 25-i ünnep elterjedése

Most azt kell megvizsgálnunk, hogy hogyan terjedt el a december 25-i ünnep az egész kereszténységben Rómából kiindulva a negyedik század második felében. Róma arra törekedett, hogy ennek az epifániaünnepétől független karácsonyi ünnepnek a keleti egyházban is érvényt szerezzen. Ez pedig nem ment minden nehézség nélkül. Mert egyes keleti

egyházak ahhoz ragaszkodtak, hogy Krisztus születésének ünnepét a régi formában, mint epifániaünnepet január 5-én és 6-án ünnepeljék továbbra is. Különösen kemény volt az ellenállás Szíriában. Antiókiában 375-től valószínűleg tíz éven át hiába kísérletezett Róma, hogy december 25-öt elfogadják. Ez csak a nagy prédikátornak, *Chrysostomusnak* sikerült. 386. december 20-i híres prédikációjában kérve kéri hallgatóit, hogy jöjjenek el öt nap múlva is, 25-én, és ünnepeljék meg Jézus születését, „mely minden ünnep bölcsője”, azt az ünnepet, mely „minden ünnepnél nagyobb tiszteletet és megilletődöttséget vált ki”. Mindenki „hagyja ott hajlékát, hogy lássuk jászolban fekvő, bepólyált Urunkat, ezt a megindító és csodás látványt”. Felhívására nagy tömeg gyűlt össze, Chrysostomus akkor – híres karácsonyi prédikációjában – igyekezett meggyőzni egyházának híveit arról, hogy december 25-én kell ünnepelni Krisztus születését, mert Krisztus tényleg ezen a napon született. Hogy ezt bizonyítsa, nemcsak állítólagos római okmányokra hivatkozik, hanem bonyolult számításokat is alkalmaz – amiknek nincs több értéke, mint az összes többi számításnak. *Csak akkor kezdtek súlyt helyezni Jézus születése történelmi dátumának kérdésére, amikor ezt a december 25-i karácsonyt mindenhol elterjeszteni igyekeztek.* Eddig a dátum a születési ünnep során mellékes volt. Ékesszólóan fejezi ki Chrysostomus afőlötti örömét, hogy ez a nap, mely Antiókiában csak alig tíz éve vált ismertté, most újra felragyogott, „mintha régóta, sok éven át hagyták volna ránk”. Chrysostomusnak sikerült egyházában a december 25-i ünnepet diadalra segíteni.

Konstantinápolyba már 379-ben eljutott ez az ünnep *Nazianzi Gergellyel*, Krisztus istenségének védőjével. Egyiptom továbbra is ellenállt. De különösen Jeruzsálemben tudni sem akartak arról, hogy a régi epifániaünnepnek föl kell adnia fő tartalmát egy új ünnep kedvéért. Hiába vetette be *Hieronymus* egyházatya egész ékesszólását. A jeruzsálemi keresztények állították, hogy a Szentföldön jobban ismerik a tradíciót, mint a messze Nyugaton lakók. E konfliktus folyamán egyre többet foglalkoztak a megoldhatatlan dátum-kérdéssel, amellyel szemben a régebbi egyház egészséges tartózkodást tanúsított, bár már ők is különös fénnel ünnepelték Krisztus születését. Ez a tartózkodás ezúttal megváltozott. Egyik fél be akarta bizonyítani, hogy Jézus január 6-án született, a másik fél, hogy december 25-én.

Ma december 25-én ünnepeljük a karácsonyt a római katolikus és protestáns egyházakon kívül a konstantinápolyi, alexandriai, romániai, ciprusi, görögországi, finnországi (chalcedoni hitvallású) ortodox egyházak, továbbá ezek diaszpórái. Ezzel szemben kitarítottak *január 6.* mellett a jeruzsálemi, oroszországi, szerbiai, bulgáriai, grúz, lengyel és chalcedoni hitvallású ortodox egyházak, az etiópiai, kopt, szír-jakobita, indiai (nem chalcedoni hitvallású) ortodox egyházak; viszont az örmény egyház néhány nappal később, január 18/19-én ünnepel.

5. Történelmi és teológiai következtetések

Összefoglalva mit értünk meg a karácsonyi ünnep eredetének történetéből? A keresztények sem január 6-án, sem december 25-én nem ünnepelték és nem ünneplik Krisztus születésének történelmileg bizonyított dátumát. Egyáltalán az első karácsonyi ünnepeken *nem egy dátumot* ünnepeltek,

I. Constantinus vagy Nagy Konstantin (Kr. u. 272–337)

hanem egy – a keresztény egyház számára – fontos tény, ami nem volt naphoz kötve, azt a tény, hogy *Krisztus megjelent a földön.* Nem kívülről jött az indítás Krisztus születésének megünneplésére, hanem az indíték az üdvesemény teológiai jelentőségének keresztény megfontolásából nőtt ki: Isten Jézus Krisztusban emberré lett, hozzánk, emberekhez alászállt.

Itt természetesen felvetődött a keresztények számára az a kérdés, hogy kell-e – az Újtestamentum értelmében – Krisztus emberré lételének külön ünnepet szentelni, vagy nem azoknak a régieknek volt-e igazuk, akik ilyen ünneplést általában mint keresztényietlent elutasították. Ezen a ponton meg kell mondani, hogy ennek az ünnepnek a nagypéntekkel és húsvétal szemben való *túlbecsülése* nemcsak a keresztény gyakorlatnak nem felel meg, mely eleinte csak amazokat ismerte el, hanem az őskeresztény teológiai gondolkodásnak sem. Az Újtestamentum szerint a Krisztus-történet *központi* eseménye Krisztus halála és feltámadása. Innen kell néznünk emberré lételét és nem fordítva. Ezért az egyházi évnek nem adventtel kellene kezdődni, hanem a húsvéti ünnepekkel.

Mégis – ennek az alárendeltségnek feltételezésével – teljesen megfelel az Újtestamentum hitének, hogy Krisztus születése egy külön egyházi ünnep tárgya legyen. Máté, Márk és Lukács evangélisták tartották magukat ehhez az eseményhez, amikor ki-ki a maga módján kívánta megvilágítani azt,

és ők ebben az esetben csak annak a gyülekezetnek szószólói, amely ezt a hagyományt átörökítette. Mindenekelőtt meg kell azt a himnuszt említeni, melyet Pál a Fil 2,6kk-ben idéz, mely Krisztus emberré lételéről szól úgy, hogy elejétől fogva szoros összefüggésben van azzal a megfeszített és megdicsőült Úrral, aki „szolgai formát vett fel”.

A legrégebb Krisztus-születési ünnep liturgiai megformálása sajátos keresztény motívumokat tartalmaz, mint ahogy ezt az epifániaünnep élettelen ábrázolásából láttuk. Az a liturgikusan használt központi gondolat, hogy Jézus mint a világ világossága a sötétségbe jött, s az, hogy megváltó tettét a világ teremtésével hozták összefüggésbe, semmi szín alatt sem a „legyőzhetetlen napisten” december 25-i Mithras-ünnepéből jött, ahogy ezt már előzőleg a január 6-i epifániaünnepel kapcsolatban is megállapítottuk. Az sem elsősorban egy pogány napforduló-ünnepből származott, amit január 6-án tartottak, hanem őskeresztény, újtestamentumi gondolatvilág szilárd része volt. Ahol az Újtestamentumban Krisztus emberré lételéről, s annak értelméről teológiai megfogalmazásban van szó: János evangéliuma prólogusában, ott merül fel ez a gondolat: a világosság belépett a sötétségbe; a Jézus földi életében kijelentett isteni „Ige” ugyanaz, mint ami „kezdetben” a világot létrehívta: legyen világosság (lásd még Zsid 1,2-t)

Mégis mindkét esetben a dátum megválasztását (január 6. és december 25.) az a tény határozta meg, hogy mind a két nap olyan pogány ünnep volt, melynek gondolati tartalma kapcsolódási pontot kínált a sajátosan keresztény karácsonyi gondolatokhoz. Konstantin kísérletét: a napkultuszt a Krisztus-kultusszal egyesíteni bizonyos, hogy az Újtestamentum alapján el kell utasítani, mint ahogy minden gnosztikus próbálkozást is, amelynek az a célja, hogy a kereszténységet általános valláskeveredésbe vonja, s ezzel a központi üzenetétől megfosssa. De azért a teológusok számára az a kérdés, hogy vajon nincs-e éppen az *Újtestamentum alapján* olyan keresztény értelme az imént felvázolt történelmi fejlődésnek, melynek az lett a vége, hogy Jézus születésének számunkra történelmileg ismeretlen napját egy kozmikus történéssel összefüggő napra helyezték, azon ünnepelték. Az Újtestamentumból itt többet olvashatunk ki, mint szimbolikát, nevezetesen *jelét* annak a teológiai ténynek, amit az őskereszténység hitt és hirdetett: Krisztus, aki az emberiség Megváltója, egyszersmind a teremtett világ Megváltója is; s hogy az üdvtörténet, mely az ő nevéhez kapcsolódik, az egész mindenségre vonatkozik, mint ahogy az ember bűnbeesése magával rántotta az egész teremtett világot a kárhozatba. Az emberiség és a teremtett világ összetartozásából következik, hogy az emberek Megváltója az egész világ Megváltója. Az Újtestamentum egész bizonyágtétele szerint Krisztus, az emberek Megváltója már a teremtésben is mint Közbenjáró részes. A bibliai üdvtörténetre jellemző, hogy történelmi eseményeket kozmikus eseményekkel kapcsol össze. Különösen megmutatkozik ez a teremtés és megváltás közti összetartozás a központi eseményben: Krisztus engesztelő halálában. Ez az értelme a Máté evangéliumában leírt sötétségnek és földrengésnek a Megváltó halálakor (Mt 27,45 és 51); Pál a maga módján a Kol 1,20-ban így fejezi ki ezt a „nagyéneki csodát”, hogy Isten Krisztusban – a kereszt-

Nazianzi Gergely teológus, Konstantinápoly püspöke (Kr. u. 330-390)

fán kiontott vére által – békességet szerzett nemcsak az emberekkel, hanem földön és mennyben mindennel.

Teljesen ezen az újtestamentumi vonalon van az is, ha Krisztus születésének ünnepét – melyre a nagypéntek felől hull a fény – jelszerűen természeti jelenségekkel hozzák összefüggésbe, így történt ez Máté evangéliumában, ahol a betlehemi csillagról esik szó a karácsonyi történetben.

Így emlékeztet minket karácsony az újtestamentumi kijelentés krisztocentrikus jellegére, ahol minden, a teremtés is Krisztusra vonatkozik, mert a teremtett világ benne vár megváltásra (Róm 8,19kk). Az pedig, hogy a „legyőzhetetlen napisten” mégis legyőzött, bár születésnapját nem törölték el, csak az üdvözítő Jézus Krisztus születésnapjának alárendelték, egyben arra is emlékeztet minket, hogy az Újtestamentumban Istennek a természet világában adott minden kijelentése alá van rendelve a Krisztus szeretetét tettel bizonyító kijelentésnek.

Végül idézek egy részt Ambrosius a már említett karácsonyi prédikációjából, mely ezt a gondolatot juttatja kifejezésre: „Nem teszi rosszul a nép, ha az Úr születésének ezt a szent napját az új napnak nevezi, és szilárdan állítja, hogy ebben a kifejezésben zsidók és pogányok egymásra találnak. Mi ehhez szívesen ragaszkodunk, mert Megváltónk eljövetelével nemcsak az emberiség üdvé, de a nap fénye is megújul... Mert

ha Krisztus szenvedésekor a nap elsötétült, fényesebben kell, hogy világítson Krisztus születésekor, mint bármikor”.

A KARÁCSONYFA

1. Előljáró megjegyzés

Láttuk, hogy függetlenül a dátum kérdésétől, a karácsonyi ünnep keletkezése Krisztus megjelenésének és emberré létezésének keresztény gondolatából magyarázható. Az ünnep bizonyos napokra való helyezése másodlagos, bár ezeknek a napoknak jelentőségét átvették, de kereszténnyé tették. A napkultusz alapvetően kozmikus eseményét Krisztus megváltó tetteivel hozták összefüggésbe, amely – az ótestamentumi elbeszéléshez kapcsolódva – a teremtett mindenséget megújítja. Megváltás és teremtés kapcsolatának analógiája határozza meg a *karácsonyfa* megjelenését is.

Ha ma egy keresztény vagy nemkeresztény embert megkérdezzünk a karácsonyfa eredetéről, legtöbb esetben ezt a választ kapjuk: pogány szokás lehet. Bár nem teljesen helytelen ez a válasz, de mégsem fedi a valóságot. Mert csak a régi karácsonyi fára illik rá, de a mai, feldíszített karácsonyfára nem. Az általános véleménnyel szemben nem olyan régi szokás ez, alig 400 évre nyúlik vissza, s egészen *más* gyökere, és pedig *főgyökere* van, mint a régi karácsonyi fának.

Csak a régi keresztény karácsonyi fa függ össze pogány rítussal: egyrészt az ősi fatisztelettel, másrészt a téli napforduló régi kultikus megünneplésével. Ezek a pogány elemek keresztény gondolattal kapcsolódva kerültek bele a régi keresztény karácsonyi fába, hiszen a fatisztelet nyomai már az Ótestamentumban is megvannak, s január 6-ra és december 25-re helyezték a keresztény karácsony eseményét.

A számunkra megszokott, feldíszített karácsonyfának más elsődleges jelentése van. Erre a jelentésre a tőle elválaszthatatlan, különös díszítés mutat. A karácsonyfa keresztény hitbéli meggyőződést jelképez, melyet – hogy a továbbiakat még érthetőbbé tegyem – röviden elmondok anélkül, hogy a kutatás eredményét s a csak ezután lehetséges alapvetést előlre közölném. Az ember bűnét – mely a Bibliában a *paradicsomi fával*, s annak kísértést jelentő (később almával azonosított) gyümölcsével van kapcsolatban – kiengesztelte december 24-én Krisztusnak a világba történt belépése. Ennek szimbóluma az élet fája.

A pogányos természeti jellegű szokások és a mi karácsonyfa használatunk közt, melynek jellegzetes értelmet

ad a paradicsom fája, úgyszólván átmenetet képez a már említett *keresztény* használata a fának, mely szorosabban kapcsolódik a napforduló által motivált használathoz: a házak feldíszítése ágakkal, illetőleg különböző fajta fákkal, de különösen jegenyefenyővel, az úgynevezett „karácsonyi meyen”-nel. Ez bár már keresztény, amennyiben a természeti jelenség mellett, vagy inkább azon belül Krisztus születése a tárgya, de nincs még kapcsolatban Ádámmal, Évával és a kísértés történetével, ami pedig döntő lesz a feldíszített, a család szobájában felállított karácsonyfa keletkezésében. Tehát a következőkben a keresztény fejlődésnek ezt a két fázisát fogjuk megkülönböztetni:

1. a karácsonyi időszakot ágakkal és fákkal ünneplő szokást,
2. a mi feldíszített karácsonyfánk keletkezését.

Azonban elengedhetetlen egy fontos megjegyzés: ezt a megkülönböztetést nem szabad szigorúan *idői sorrendben* felfogni, bár nagyjából és egészében a két fázis egymás után következett. Ami a másodikban világosan kifejezésre jut, tudniillik a paradicsomi történet gondolata, rejtetten az előző szokásokban is benne lehetett már, csendesen jelentkezett. Mint látni fogjuk, valójában már a középkorban jelentkezik az a fázis, melyben a tizenhetedik század elején világosan felismerhető a kísértés fájához és az élet fájához való kötődés. Fordítva is bizonyos ez: a keresztény módra értelmezett napforduló emléke a későbbi időkben sem tűnt el soha.

Elvileg gyakran nem vették tekintetbe eléggé a következőkben tárgyalandó jelenségek időrendjénél azt, hogy az első *bizonyítékok* nem azonosíthatók idő szempontjából ezeknek a *meglétével*. Valójában egy szokás évtizedekkel régebbi, s az első bizonyítékok csak annak *korábbi* meglétét sejtetik. Csak egy példát hozok fel: hogy a fát nem mindig a földre állították, hanem a mennyezet gerendájára akasztották, először *B. Zix* szép, festett képén látjuk, amely *J. P. Hebel* „Alemannische Gedichte” című könyve 3. kiadásában jelent meg 1806-ban. Ez a szokás bizonyára régebbi, s nyilván mindenütt gyakorolták, ahol a fa felállítására kevés hely volt.

Ennyi előzetes tudnivaló után térjünk rá a történelmileg bizonyítható tényekre.

2. A karácsonyi időszak ágakkal és fákkal („meyen”) való ünneplésének szokása

Láttuk, hogy már a negyedik században a szír Efrém egyházatyja a január 6-i ünnep leírásában arról tudósít, hogy ezen a napon a házakat koszorúkkal díszítették. A következő időszakban, a középkorban a napforduló periódusa mint újévi és mikulási ünnep mindenféle ágak, virgácsok vagy akár fák „kitűzésével” ment végbe. Régi pogány szokások éltek tovább, de már Krisztus születése ünnepének szolgálatába állítva, akkor is, ha a nép tudatában ez a kapcsolat nem volt mindig világos, és eleinte szinte zajos jókedvvel mentek végbe. Általában azonban úgy élték át ezt az időszakot, amelyben Krisztus e világba eljött, mint „szent időt”. Régi legendák bizonyítják ezt, melyek közül egyet a tizedik századig tudunk visszavezetni. Eszerint abban a pillanatban kinyíltak a virágok, amikor Jézus megszületett. Ezzel függhet össze az a szokás, hogy karácsony előtt több héttel almafa- és cseresznyefaágakat tettek vízbe, hogy az ünnepre kiviruljanak. Használtak nyírfát és tölgyet, mégis leginkább kedvel-

ték az örökzöld növényeket, bukszust és borókát, különösen a jegenyefenyőt, melynek állandó zöldje a halhatatlanságot jelképezi: miközben a természet normális körülmények közt csak tavasszal ébrednek, a fenyő él az év legsötétebb szakában is, „hideg télben”, „nemcsak nyáron”.

A híres strasbourgi humanista, *Sebastian Brant* mindenestre kifogásolja 1494-ben „Narrenschiff”-jének egyik versében a fenyőágak kitűzését, babonának tartja, melyről azt hiszik az emberek, hogy csak ennek a szokásnak megtartásával élnek túl az évet. A strasbourgi Münster prédikátora, *Geiler von Kaysersberg* 1508-as prédikációjában (Emeisgyűjtemény) hadakozik a „pogányos újévi szokások” ellen. Mindketten nyilván csak a „pogányt” látták benne, valójában nem sok érzékük lehetett ahhoz, hogy milyen vonatkozása van ennek Krisztus megváltó emberré léteéhez. Sem Sebastian Brant, sem Geiler von Kaysersberg nem volt képes felismerni ebben a szokásban a teremtett világot átfogó kozmikus méretet.

Ennek ellenére a tizenhatodik század elejétől kezdve – először Elzászban – egyre több jegenyefenyőt vágtak ki az erdőből, hogy díszítsék a házakat, éspedig különösen a műhelyeket. Ezt bizonyítják mint legrégebbi tanúk az elzászi Schlettstadt városkának 1521-ből való számadási könyvei. Azelőtt arról kellett gondoskodni, hogy a májusi ünneplés kedvéért ne essenek válogatás nélkül áldozatul a fák, a tizenhatodik század elején a karácsonyi napokban kellett vigyázni az erdőkre. Azt olvassuk az említett 1521-es dokumentumban, hogy az erdészek számára 2 schillinget kellett azért kifizetni, hogy Szent Tamás napján az erdőt őrizzék. S az 1556-os bejegyzésből is gyaníthatjuk, hogy a fák kivágása felügyeletével az erdészeket bízták meg. Hasonlókat halunk egy másik elzászi helységről, Ammerschwihrből, ahol 1561-ben meghatározták, hogy minden polgárnak csak egy fa megszerzésére lehet joga, éspedig meghatározott nagyságú fára. Ilyen korlátozások és tilalmak rövidesen sok más helységben – Elzászon kívül is – megjelennek.

Miután ilyen érdeklődést keltett már a tizenhatodik században a karácsonyfa, bizonyára sok házban helye volt, éspedig először a műhelyben, majd a családi hajlékban. *Balthasar Beck*, egy krónika szerzője 1600-ban tudósít bennünket arról, hogy hogyan állítottak fel – ismét Schlettstadtban – Krisztus napján egy karácsonyfát a „férfiak szobájában” a „szobaközösség” tagjai. Leírja azt is, hogy milyen volt: már megjelennek itt a ráaggatott almák és ostyák; ez azt mutatja, hogy akkor már megvolt a kapcsolat a *paradicsomi* fával. Mert az almák a megkísértés fájára mutatnak, az ostyák az élet fájára, az úrvacsorai élet kenyerére. A mi karácsonyfánk *eredetére döntően ez vezet el bennünket, közben nem feledhetjük, hogy a két különböző fázis közt a határok elmosódtak.*

3. A mi karácsonyfánk tulajdonképpeni eredete

A mi karácsonyfánk keresztény értelme – ahogy mi ma tudjuk – nem a téli napforduló keresztény tételéből következik; bár abból is, de az csak indirekt módon vehető tekintetbe. *Saját* gyökere van, mely a tradícióból és annak vallásos jelentéséből adódik. A középkori *misztériumjátékokra* gondolok. Ezeket mint a karácsonyi ünnep nyitányát mutatták

Kerry Darlington: Hajnal (Élet fája sorozat)

be a templom kapuja előtt a szent éjjel, s tárgyuk a paradicsomi bűneset története.

Ezek a tulajdonképpeni bölcsői a mi értelmet adó, díszekkel ékesített karácsonyfánk. A pásztor- és jászoljátékok mellett – jászollal *Assisi Ferenccel* találkozunk – voltak paradicsomi játékok. December 24-én adták elő. A régi naptárak december 24-én a dátum mellett Ádám és Éva neve áll. Ilyen játékokat valószínűleg sok helyen előadtak, különösen bizonyítható ez a Rajna vidékén. A játékban színpadra lépett Ádám és Éva, az ördög, a kerub, aki a paradicsomi utat elzárta, s mint díszlet ott volt a *fa* is, melynek gyümölcse alkalmat adott a vétekre. A Biblia nem nevezi meg a fa fajtáját, ezért mindenütt a vidék honos fájával azonosították. Németországban ez volt az almafa, s az alma mint „tiltott gyümölcs” így ment a köztudatba. Mivel azonban december 24-én bajos lett volna virágzó almafát keresni, hát más fát találtak, így került természetesen előtérbe az örökzöld jegenyefenyő, melynek ágai már előzőleg karácsonyi díszként szolgáltak. A jegenyefenyőre függesztették az *almát* (vagy almákat).

Így adta meg ez a játék a karácsonyfa keresztény értelmét: a szentséges éjszakán Krisztus emberré létele által az ember bűne bocsánatot nyert. A kísértés fája és gyümölcse így nyerték vissza azt a paradicsomi méltóságot, mely övék volt a bűneset előtt; a „jó és gonosz tudás fája” ebben a vonatkozásban nemigen különbözik az „élet fájától” (1Móz 2,9), mellyel aztán gyakran azonos is volt a hívő nép képzeletében.

Ma emlékeztetni kell arra, hogy a paradicsomi gondolatokkal való belső kapcsolat meghatározó eleme a mi karácsonyfánk. A régi karácsonyi énekeket, amelyeket félig-meddig odafigyelve éneklünk, gyakran az az öröm ihlette, hogy Krisztus világra jöttével helyreáll a paradicsomi állapot. Így *Nikolaus Hermann* éneke:

*Ma paradicsom kapuját
Ismét megnyitotta,
Kerub nem állja ajtaját,
Ezért minden áldja.*

Erős bizonyítékaink vannak arra, hogy a tizenhetedik századi karácsonyfa megjelenésekor nem bizonytalanul és minden megfontolás nélkül kötötték össze Krisztus születését és a bűnbocsánatot, hanem már hozzáfűzték

előretételezve a szentséges éjen megszületett Krisztus bekövetkező *kereszthalálát*; éppen a felállított karácsonyfa fejezte ki ezt is, éspedig azért, hogy az alma mellett *ostyát* is agattak rá.

Mert attól kezdve, hogy – jóllehet fokozatosan – végbe ment a karácsonyfa történetében az a fontos változás, hogy a templom teréről a lakóházakba került, majdnem rendszeresen volt rajta egy ostya. Talán már a paradicsomjátékokban is ez volt a helyzet. Bizonyos, hogy voltak ostyák azon a már említett jegenyefenyőn is Beck Krónikája szerint, amelyet a „férfiak szobájában” állítottak fel 1660-ban Schlettstadtban. Ez további keresztény-vallásos dimenziót ad a karácsonyfanak: az almával szemben, amely *halálba* vitte az embert, ott az ostya, az *élet* kenyere, az úrvacsorai kenyér, Krisztus *teste*, mely a bűnök bocsánatáért adatott.

Az ostyából később *karácsonyi sütemény* lett, s ez ma oly szépen díszíti a karácsonyfát, hogy róla már nem is gondolunk az ostyára. Alkalmasint ide tartozik az is, hogy már régtől fogva készítettek díszes karácsonyi kalácsokat, s ezeken Ádámot és Évát ábrázolták. Az ostyán kívül még más kapcsolatok is megállapíthatók a karácsonyfa és Krisztus keresztje közt, melyek Krisztus születésétől előremutatnak Krisztus – Ádám bűnét kiengesztelő – halálára: Krisztus a második Ádám (Róm 5,12kk). E tekintetben különösen érdekes volt egy oltárkép az elzászi Weitersweiler faluban, az a kép sajnos már elégett. Krisztus keresztje volt rajta fa alakjában, a fej magasságában két ág festve, az egyikén alma, a másikon ostya. Így élt tovább a régi legenda, mely szerint a paradicsomi fa magvából – amit Ádám magával hozott – egy másik fa nőtt, ebből való a golgotái megváltó kereszt fája. Így minden vonatkozásban nyilvánvaló a mi karácsonyfánk keresztény gyökere.

Eredeti *dísz*e almára és ostyára korlátozódott. A karácsonyfákon, melyek most már az emberek otthonába is eljutottak, más dísz is megjelent, e dísz egyre kedveltebb lett, s szintén a karácsonyi történetet szolgált alapjául. Először 1605-ből tudunk *Strasbourgban* gazdagon díszített fáról, ismeretlen szerző évkönyvéből, címe: „Néhány Strasbourgban megfigyelt érdekesség”. A szerzőnek ebben a városban feltűnő szokás volt: „Strasbourgban karácsonykor a karácsonyfákat a szobákban állítják fel. Arra aggatnak színes papírból kivágott rózsákat, almákat, ostyákat, csilingelő aranyozott fémlapot, cukrot stb. Aztán egy négyszögű teret azért csinálnak, és elől...”, a következő két sor hiányzik, mert itt elszakadt a papír. Bizonyosan olyan szokásról van itt szó, ami Strasbourgban már jó ideje megvolt, de amelyet még máshol nem látott a szerző.

Ami itt az almák és ostyák mellett még dísz, szintén a keresztény tradícióból származik. A *rózsa* régi keresztény szimbólum, Ézs 11,1kk-ra megy vissza, ahol arról van szó, hogy „hajtás sarjad Isai (Dávid apja) gyökeréből”. Nem is egy német karácsonyi ének szól erről: „Szép rózsabimbó nyílt ki...”, vagy másik: „Ó, föld, sarjassz virágot”. A jerikói rózsza legendája is ide tartozik: a rózsza kinyílt, amikor Mária a születés éjszakáján itt áthaladt. A vékony, megaranyozott fémlapocskák, melyek minden mozdulatra halk, vibráló csilingelést hallattak, utaltak a keleti bölcsek (a három királyok) által hozott ajándéokra.

Dörgegelmesen prédikált a karácsonyfa ellen a strasbourgi Münsterben a lutheránus professzor és prédikátor *Conrad Dannhauer*, aki ezeknek a feldíszített fáknak keresztény jelentését nyilván nem értette, vagy legalábbis a szimbólumokhoz nem volt érzéke; a karácsonyfát csak a „pápaságtól” eredő babonának látta. A karácsonyfákat azok közé a „tévelygések” közé számította, „melyekkel a régi karácsonyi időben többen foglalkoztak, mint Isten ígéjével”. („Katechismusmilch” című prédikációgyűjtemény, 1642.)

A karácsonyfa ilyen polémia ellenére is tovább élt Stasbourgban, sőt megkezdte diadalútját, igaz, egyelőre csak Németországban.

Ebben a korban még nem hallunk a ma olyan jellegzetes *gyertyák* feltűnéséről. Mégis kellett, hogy ezeknek is legyen valami előzménye, mert a fát bizonyára megvilágította a szobában lévő lámpa. Csak akkor erősítették a gyertyákat a fa ágaira, amikor a régi fénytisztelet, a legsötétebb évszakot legyőző napforduló – összekapcsolódott más, a fa díszei által jelképezett karácsonyi gondolattal – mint fontos *bibliai* motívummal, hogy most már a fenyő mint „fénylő fa” hirdesse: „most a világosság a sötétségbe jött” (Jn 1,5), és hogy Krisztus „a világ világossága” (Jn 8,12). Fentebb láttuk már, hogy a január 6-i ünnep csodás fényárját milyen lelkesedéssel írta le a palesztinai zarándoknok, Aetheria a negyedik században, amely a január 6-i hajnali derengésben a jeruzsálemi Feltámadástemplom belsejét betöltötte.

Az első értesülésünk december 25-én, a karácsonyi ünnepen a fára erősített gyertyákról Hannoverből származik; akkor még nem fenyőre, hanem örökzöld bukszus-

ra erősítették. Az értesülés *Liselotte* pfalzi hercegnőtől való, aki később – XIV. Lajos testvérével kötött házassága révén – orléans-i hercegné lett. 1708-ban lányához írott levelében beszámol arról, hogy gyermekkorában, 1662-ben Hannoverben karácsonykor egy tanuló által előadott darabot látott, melyben a csillag, az ördög (aki a gyerekeket bűneik miatt vádolja), az angyal, a közbenjáró Péter, s végül a gyerekeket megajándékozó kisded Jézus is megjelent. (Talán a paradicsomi játék reminiscenciája gyermekek számára összeállítva!) Ezen az alkalmon a megajándékozásra előkészített asztalokon kis bukszusok álltak, ágakra *gyertyácskákat* erősítettek. Néhány év múlva ismét írt *Liselotte* a lányának, hannoveri gyermekkori emlékei újra előjöttek, s hozzáfűzi, hogy megkísérelte a francia udvarban is bevezetni ezt a szokást, de elutasították mint „költséges német szokást”.

Csak a tizenharmadik században találkozunk gyakran gyertyával feldíszített fával, például *Goethe* „*Werther*”-ében és *Jung-Stillingnél* 1793-ban. Strasbourgból, a mi karácsonyfánk hónából először 1785-ben tudósít *von Oberkirch* bárónó memoárjaiban fára erősített gyertyákról, s arról, hogy ebben a városban, amikor a „nagy nap” eljött, minden házban karácsonyfát készítettek „gyertyákkal és bonbonokkal”, nagy fényességgel. A gyertyák megjelenésével kész is van értelmes díszével a mi meghitt karácsonyfánk.

Ha később, a tizenkilencedik században az elzászi Meisenthalban és Thüringiában az üveghutákban üvegyöngyöket állítottak elő, s a fára ezeket is ráaggatták az almák helyett vagy mellett, ennek az alapját nem az időszakról szóló magyarázatban kell keresnünk, hogy tudniillik ebben az évszakban feltűnően kevés az alma, hanem a *három királyok* gondolatában, melyet már feltételeztünk az 1605-ben említett csilingelő, aranyozott fémlapokkal kapcsolatban is. A tizenharmadik században Németországban sok - részben lelkes - leírását találjuk a karácsonyfának. A leghíresebb íróknál: *Goethénél* és *Schillernél* is előfordul. Más országokban meglehetősen későn vették át ezt a szokást, a tizenkilencedik század folyamán, így Skandináviában és Svájcban (itt először Zürichben). Franciaországban – Elzászon kívül – 1840-ben állítottak fel karácsonyfát a Mecklenburgból származó Orléans-i Helene hercegné szorgalmazására. De csak 1870 után lett általánossá, valószínűleg a háború után Elzászból átköltözött családok hatására. Ma Franciaországban a karácsonyfa mindenütt elterjedt. A modern irodalomból, az ismert írónak, *Jérôme* és *Jaen Tharaudnak* írásából („*La dernière visite*”, in: *Contes de Noël*, 1961) idézek fel egy bájos – biztosan régi legendára visszamenő – karácsonyi mesét azért, mert a középpontjában a karácsonyfa szempontjából oly fontos és eredeti összefüggést: Krisztus születése és a bűneset összefüggése áll. Mikor már a csillag elhalványult, a betlehemi istállóban utolsó látogatóként megjelenik Éva mint tőpörödött, öreg anyóka, és a kisded Jézusnak szó nélkül markába nyomja a kísértés almáját, amiből rögtön felragyog a jövő világ jele.

Angliában is csak a tizenkilencedik században jutott el a karácsonyfa, valószínűleg *Viktória* királynő férjén, *Albert von Sachsen-Coburgon* keresztül. Amerikában csak a tizenkilencedik század második felétől bizonyítható.

Személyes megjegyzéssel zárom. Gyermekkoromban nem úgy, mint ma, hogy hetekkel karácsony előtt boltokban és

utcasarkokon lehet karácsonyfát látni, hanem otthon titokban készítették, fiatal életünkben bizonyára akkor ébredt föl először a vallásos érzés, a misztérium szent és boldogító borzongása, mikor szüleink december 24-én este előttünk, várakozó gyerekek előtt kinyitották a szoba ajtaját, ahol – mintha egy másik világból jönne – gyertyafényözönben állt a fa.

Sajnos, ma a gyerekek nem mindenütt élnek át ilyen intenzíven a karácsony misztériumát, akkor sem, ha sok család fáradozik ezen. A felnőtteknek kellene többet látni a karácsonyfában, mint egy régi szokást, nekik kellene meghatódni a ragyogó fától és annak díszeitől, nekik kellene mélyen belegondolni a karácsonyi történet keresztény értelmébe, nekik kellene a Lukács evangéliumából a karácsonyi elbeszélést fölolvasni. De a pompájában előttünk álló fa maga is megnyithat további *bibliai összefüggéseket*, olyanokat, amilyenek felmutatásáért fáradoztam, amikor a karácsonyfa történetét megírtam. Ellentétben azzal a tizenhetedik századi prédikátorral, aki az Isten ígését az általa lenézett karácsonyfával szemben kijátszotta, az kell, hogy ez a látható szimbólum Isten ígéjéhez vezessen.

John Piper

Harminc bibliai ok, hogy miért nagyszerű dolog lelkipásztornak lenni

1. Isten a legfőbb valóság a világmindenségben. A lelkipásztorok az ő mindent betöltő örömeinek a tengerében úsznak.

Én vagyok az Úr, nincs más, nincs isten rajtam kívül! Én öveztelek föl, noha nem ismertél. (Ézs 45,5)

Ó, Isten gazdagságának, bölcsességének és ismeretének mélysége! Milyen megfoghatatlanok az ő ítéletei, és milyen kikutathatatlanok az ő útjai! Ugyan „ki értette meg az Úr szándékát, vagy ki lett az ő tanácsadója? Vagy ki előlegezett neki, hogy vissza kellene fizetnie?” Bizony, tőle, általa és érte van minden, övé a dicsőség mindörökké. Amen. (Róm 11,33–36)

2. Jézus a legfőbb Szabadító, Mester és Barát mindazok között, akik valaha éltek vagy élni fognak. A lelkipásztorok szemlélhetik és ajánlhatják őt mindennap.

Nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mint ha valaki életét adja barátaiért. (Jn 15,13)

...hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyieieké, földieké és föld alattiaké; és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére. (Fil 2,10–11)

Többé nem mondalak titeket szolgálóknak, mert a szolgáló nem tudja, mit tesz az ura. Titeket azonban barátainknak mondalak, mert mindazt, amit hallottam az én Atyámtól, tudtul adtam nektek. (Jn 15,15)

Emlékezz arra, hogy Jézus Krisztus, aki Dávid utóda, feltámadt a halottak közül. Erről szól az én evangéliumom. (2Tim 2,8)

3. A Szentlélek a legfőbb Segítője ennek a világnak. A lelkipásztorok számíthatnak az ő teljességére vég nélkül.

Én pedig kérni fogom az Atyát, és másik Pártfogót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké.

Én azonban az igazságot mondom nektek, jobb nektek, ha én elmegyek; mert ha nem megyek el, a Pártfogó nem jön el hozzátok, ha pedig elmegyek, elküldöm őt hozzátok. (Jn 14,16; 16,7)

Tehát az, aki a Lelket adja nektek, és hatalmas erővel munkálkodik közöttetek, vajon a törvény cselekedetei, vagy a hit ígéjének hallása által teszi-e ezt? (Gal 3,5)

Ne részegeskedjétek, mert a borral léhaság jár együtt, hanem teljétek meg Lélekkel. (Ef 5,18)

4. A Biblia a legfontosabb könyv, ami csak létezik. A lelkipásztorok örömeiket lelhetik az ígén való meditálásban nappal és éjjel.

Az Úr ígéretei tiszták, olyanok, mint a hétszer tisztított ezüst, melyet földbe vájt formába öntöttek. (Zsolt 12,6)

Boldog ember az, aki nem jár a bűnösök tanácsa szerint, nem áll a vétkesek útjára, és nem ül a csúfolódók székére, hanem az Úr törvényében gyönyörködik, és az ő törvényéről elmélkedik éjjel-nappal. (Zsolt 1,1–2)

5. Az evangélium a legfontosabb hír azok közül, amelyeket valaha hírül adtak. A lelkipásztorok lelkendezve hihetnek benne és mondhatják el mindennap.

Ha pedig nem elég világos a mi evangéliumunk, csak azok számára nem világos, akik elvesznek. Ezeknek a gondolkozását e világ istene megvakította, mert hitetlenek, és így nem látják meg a Krisztus dicsőségéről szóló evangélium világosságát, aki az Isten képmása. (2Kor 4,3–4)

Görögöknek és barbároknak, bölcseneknek és tudatlanoknak egyaránt adósa vagyok. Azért szívem szerint kész vagyok az evangéliumot hirdetni nektek is, akik Rómában vagytok. (Róm 1,14–15)

6. A közös istentiszteletek során Krisztus szeretete árad szét. A lelkipásztorok különleges kiváltsága részt venni ebben.

A Krisztus beszéde lakjék bennetek gazdagon úgy, hogy tanítsátok egymást teljes bölcsességgel, és intsétek egymást zsoltárokkal, dicséretekkel, lelki énekekkel; hálaadással énekeljétek szívetekben az Istennek. (Kol 3,16)

Nekem, minden szent között a legkisebbnek adatott az a kegyelem, hogy a pogányoknak hirdessem a Krisztus mérhetetlen gazdagságát. (Ef 3,8)

7. A hit a legfőbb összekötő Krisztussal, és egyesít Istennel rajta keresztül. A lelkipásztorok ezt a hitet segítik minden szavukkal, mert a hit hallásból van.

Krisztussal együtt keresztre vagyok feszítve, többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem; azt az életet pedig, amit most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem, és önmagát adta értem. (Gal 2,20)

Erről meggyőződve tudom is, hogy életben maradok, és együtt maradok mindnyájatokkal, a hitben való növekedésekre és örömtökre. (Fil 1,25)

8. A jövőbe vetett remény az evangéliumnak való engedelmesség legfőbb tüzhelye. A lelkipásztorok naponta táplálhatják ezt a tüzet Isten ígéreteivel.

A foglyokkal is együtt szenvedtetek, és vagyontok elrablását is örömmel fogadtátok, mivel tudtátok, hogy nektek értékesebb és maradandóbb vagyontok van. (Zsid 10,34)

Ne legyetek pénzsóvárok, érzétek be azzal, amitek van, mert ő mondta: „Nem maradok el tőled, sem el nem hagylak téged”. Ezért bizakodva mondjuk: „Velem van az Úr, nem félek, ember mit árthat nekem?” (Zsid 13,5–6)

9. Az öröm a legfőbb ösztönző, hogy Isten nagyságát megállassuk a fájdalomban és gyönyörűségeiben. A lelkipásztorok lemondanak minden önző örömről, és nyájuk szent örömeiket élnek.

Örüljétek az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljétek. (Fil 4,4)

Sőt most is kárnak ítélek mindent Krisztus Jézus, az én Uram ismeretének páratlan nagyságáért. Őerte kárba veszni hagytam és szemétnék ítélek mindent, hogy Krisztust megnyerjem. (Fil 3,8)

Mert nem akarunk uralkodni a ti hiteteken, hanem munkatársai vagyunk örömtököknek, mivel szilárdan álltok a hitben. (2Kor 1,24)

10. A szeretetből fakadnak a legfőbb cselekedetek. A lelkipásztorok segítik, hogy a rájuk bízottak tetteinek a célja a szeretet legyen.

Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, e három; ezek közül pedig a legnagyobb a szeretet. (Kor 13,13)

A parancs célja pedig a tiszta szívből, jó lelkiismeretből és képmmutatás nélküli hitből fakadó szeretet. (1Tim 1,5)

11. A szentség hasonlóság a háromszor szent Istenhez. A lelkipásztorok naponta megöklöklük bűneiket mások szentsége érdekében.

Hanem – mivel ő, a Szent hívott el titeket – magatok is szentek legyetek egész magatartásotokban, úgy, amint meg van írva, „Szentek legyetek, mert én szent vagyok”. (1Pt 1,15–16)

Mert ha test szerint éltek, meg kell halnotok, de ha a Lélek által megöklitek a test cselekedeteit, élni fogtok. (Róm 8,13)

Legyetek a követőim, mint én is követője vagyok a Krisztusnak. (1Kor 11,1)

12. A szenvedés a legfőbb teológiai iskola. A lelkipásztorok is járnak ebbe az iskolába a rájuk bízottak érdekében.

Mielőtt nyomorúság ért, tévelyegtem, de most megtartom beszédedet. Jó nekem, hogy nyomorúság ért, hogy megtanuljam rendelkezéseidet. (Zsolt 119,67–71)

Ha szorongattatunk, ez a ti vigasztalásotokért és üdvösségetekért van, ha vigasztaltatunk, az a ti vigasztalásotokért van, amely elég erős ugyanazoknak a szenvedéseknek az elhordozására, amelyeket mi is szenvedünk. (2Kor 1,6)

13. A legfőbb igazság elmagyarázása az útja a mélyebb megértésnek. A lelkipásztorok megbízatása a legfőbb dolgok határozott hirdetése.

Mert ő mondta: Nagyobb boldogság adni, mint kapni. (Ap-Csel 20,35)

És ő „adott” némelyeket apostolokul, másokat prófétákul, ismét másokat evangélistákul, vagy pásztorokul és tanítókul, hogy felkészítse a szenteket a szolgálat végzésére, a Krisztus testének építésére. (Ef 4,11–12)

14. Hírül adni a legfőbb valóságot nagy kiváltság. A lelkipásztorok az élő Isten hírnökei.

Kérve kérlek az Isten és a Krisztus Jézus színe előtt, aki ítélni fog élőket és holtakat; az ő eljövetelére és országára kérlek, hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő, feddj, ints, biztass teljes türelemmel és tanítással. (2Tim 4,1–2)

Tehát Krisztusért járva követségben, mintha Isten kérne általunk, Krisztusért kérünk, béküljete meg az Istennel! (2Kor 5,20)

15. Az emberileg lehetetlen dolgok a nagy Segítőhöz irányítanak minket. A lelkipásztor lelki céljai lehetetleneknek tűnhetnek neki, de nem lehetetlenek Istennek.

Akik pedig ezt hallották, megkérdezték: „Akkor ki üdvözülhet?” Ő így felelt: „Ami lehetetlen az embereknek, az Istennek lehetséges”. (Lk 18,26–27)

De az Úr szolgálja ne viszálykodjék, hanem legyen barátságos mindenkihez, tanításra alkalmas és türelmes, aki szelídséggel neveli az ellenszegülőket, hátha az Isten megadja nekik egyszer, hogy megtérve megismerjék az igazságot, és felocsúdjának az ördög csapdájából, aki foglyul ejtette őket, hogy akaratát teljesítsék. (2Tim 2,24–26)

16. A menny a legfőbb rendeltetésünk. A lelkipásztorok minden segítséget megadnak az embereknek, hogy oda juthassanak.

Örüljete és ujjongjatek, mert jutalmatok bőséges a menyekben, hiszen így üldözték a prófétákat is, akik előttetek élték”. (Mt 5,12)

Bizony, testvérem, bárcsak hasznodat vehetném az Úrban! Nyugtasd meg az én szívemet Krisztusban. Engedelmességben bízza írok neked, mert tudom, hogy többet is megteszel annál, amit mondok. (Filem 20–21)

Ezért tehát mindent elviselek a választottakért, hogy ők is elnyerjék a Krisztus Jézusban való üdvösséget örök dicsőséggel. (2Tim 2,10)

17. A pokol a legnagyobb ránk leselkedő veszély. A lelkipásztorok minden segítséget megadnak az embereknek, hogy megmeneküljenek ettől.

Ne féljete azoktól, akik megölik a testet, de a lelket meg nem ölhetik. Inkább attól féljete, aki a lelket is meg a testet is el tudja pusztítani a gyehennában. (Mt 10,28)

Az erőtleneknek erőtlenné lettem, hogy megnyerjem az erőtlenekeket, mindenkinek mindenné lettem, hogy mindenképpen megmentsek némelyeket. (1Kor 9,22)

18. Az imádság egy ösvény Isten jelenlétének és erejének megtapasztalásához. A lelkipásztorok imádkoznak szünet nélkül.

Vegetek fel az üdvösség sisakját is, és a Lélek kardját, amely az Isten beszéde. Minden imádságotokban és könyörgésekben imádkozzatek mindenkor a Lélek által. (Ef 6,17–18)

Hívj segítségül engem a nyomorúság idején! Én megszabadítlak, és te dicsőítesz engem. (Zsolt 50,15)

19. Az újjászületés a legfőbb csoda. A lelkipásztorok a bábák ezeknél a születéseknél, akiket mindig lenyűgöz ez.

A szél arra fúj, amerre akar; hallod a zúgását, de nem tudod, honnan jön, és hova megy, így van mindenki, aki a Lélektől született. (Jn 3,8)

Én ültettem, Apollós öntözte, de a növekedést az Isten adta. Úgyhogy az sem számít, aki ültet, az sem, aki öntöz, hanem csak Isten, aki a növekedést adja. (1Kor 3,6–7)

Mint akik nem romlandó, hanem romolhatatlan magból születettek újjá, Isten élő és maradandó ígéje által... Ez pedig az a beszéd, amelyet hirdettek nektek. (1Pt 1,23–25)

20. A közösség olyan, mint a nagy vacsora. És itt a lelkipásztorok tartják a kezükben a szent edényeket.

Vágyva vágytam arra, hogy szenvedésem előtt megegyem veletek ezt a húsvéti vacsorát. (Lk 22,15)

Az áldás pohara, amelyet megáldunk, nem a Krisztus vérel való közösségünk-e? A kenyér, amelyet megtörünk, nem a Krisztus testével való közösségünk-e? (1Kor 10,16)

21. A bemerítés a legfőbb jelképe a halálnak és az életnek. A lelkipásztorok segítenek ezt igazán átélni Jézus nevében.

Vagy nem tudjátok, hogy mi, akik a Krisztus Jézusba kereszteltettünk, az ő halálába kereszteltettünk? A kereszttség által ugyanis eltemettettünk vele a halálba, hogy amiképpen Krisztus feltámadt a halálból az Atya dicsősége által, úgy mi is új életben járjunk. (Róm 6,3–4)

Menjete el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében. (Mt 28,19)

22. A temetés adja a legfőbb alkalmat, hogy az örök dolgokra tekintsünk. A lelkipásztorok reménnyel telve állnak meg a tágra nyílt szemek előtt.

Tehát mindenkor bizakodunk, és tudjuk, hogy amíg a testben lakunk, távol lakunk az Úrtól; mert hitben járunk, nem látásban. De bizakodunk, és inkább szeretnénk kiköltözni a testből, és hazaköltözni az Úrhoz. (2Kor 5,6–8)

Teljes a diadal a halál fölött! Halál, hol a te diadalod? Halál, hol a te fullánkod? A halál fullánkjá a bűn, a bűn ereje pe-

dig a törvény. De hála az Istennek, aki a diadalt adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által! (1Kor 15,54–57)

23. A házasságkötés férfi és nő életre szóló összekapcsolódása Isten által. A lelkipásztorok segítenek ezt nyilvánvalóvá tenni mindenki számára.

Úgyhogy már nem két test, hanem egy. Amit tehát az Isten egybekötött, ember azt el ne válassa. (Mt 19,6)

Az asszonyok engedelmeskedjenek férjüknek, mint az Úrnak; mert a férfi feje a feleségnek, ahogyan Krisztus is feje az egyháznak, és ő a test üdvözítője is. De amint az egyház engedelmeskedik Krisztusnak, úgy engedelmeskedjenek az asszonyok is a férjüknek mindenben. Férfiak! Úgy szeressétek feleségeteket, ahogyan Krisztus is szerette az egyházat, és önmagát adta érte. (Ef 5,22–25)

24. A kórházi látogatások szent közlései a legfőbb reménységnek. A lelkipásztorok közvetítik ezt hangjukkal és kezeikkel.

Beteg-e valaki közöttetek? Hívassa magához a gyülekezet véneit, hogy imádkozzanak érte, és kenjék meg olajjal az Úr nevében. És a hitből fakadó imádság megszabadítja a szenvedőt, az Úr felsegíti őt, sőt ha bűnt követett is el, bocsánatot nyer. (Jak 5,14–15)

A reménység Istene pedig töltsön be titeket a hitben teljes örömmel és békességgel, hogy bővölködjetek a reménységben a Szentlélek ereje által. (Róm 15,13)

Történt pedig, hogy Publiusz apja lázrohamoktól és vérhasztól gyötörve ágyban esett. Pál bement hozzá, és miután imádkozott, rátette a kezét, és meggyógyította. (ApCsel 28,8)

25. A gonosz a legfőbb ellenség. A lelkipásztorok naponta harcolnak ellene a szent háborúban.

Legyetek józanok, vigyázzatok, mert ellenségetek, az ördög mint ordító oroszlán jár szerte, keresve, kit nyeljen el, álljatok ellene a hitben szilárdan, tudván, hogy ugyanazok a szenvedések telnek be testvéreiteken e világban. (1Pt 5,8–9)

Engedelmeskedjétek azért az Istennek, de álljatok ellen az ördögnek, és elfut tőletek. (Jak 4,7)

26. A bölcs, biblikus tanács többet ér a színaranynál is. A lelkipásztorok gazdagon osztogatják ezeket.

Mint az aranyalma ezüsttányéron, olyan a helyén mondott íge. (Péld 25,11)

Mennyivel jobb bölcsességet szerezni, mint aranyat, és értelmet szerezni, mint színezüstöt! (Péld 16,16)

Mi őt hirdetjük, miközben minden embert teljes bölcsességgel intünk és tanítunk, hogy minden embert tökéletessé tegyünk a Krisztusban. (Kol 1,28)

27. A világmiszió a legnagyobb vállalkozás a világon. A lelkipásztorok prédikálnak és imádkoznak és mozdítják a mozdíthatóakat.

Isten országának ezt az evangéliumát pedig hirdetik majd az egész világon, bizonyosságul minden népnek; és akkor jön el a vég. (Mt 24,14)

Ekkor így szól tanítványaihoz: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés: kérjétek tehát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az aratásába”. (Mt 9,37–38)

28. A pénz szeretete a legfőbb gyökere megszámlálhatatlan gonoszságnak. A lelkipásztorok elvágják ezeket, és keresik a kipusztításuk lehetőségét minden nyájukban.

Akik pedig meg akarnak gazdagodni, kísértésbe meg csapdába, sok esztelen és káros kívánságba esnek, amelyek az embereket pusztulásba és romlásba döntik. Mert minden rossznak gyökere a pénz szerelme, amely után sóvárogva egyesek eltévelyedtek a hittől, és sok fájdalmat okoztak önmaguknak. (1Tim 6,9–10)

Valóban nagy nyereség a kegyesség megleléssel, mert semmit sem hoztunk a világba, nem is vihetünk ki semmit belőle. De ha van élelmünk és ruházatunk, elégedjünk meg vele. (1Tim 6,6–8)

Mindenki úgy adjon, ahogyan előre eldöntötte szívében, ne kedvetlenül vagy kényszerűségből, mert „a jókedvű adakozót szereti az Isten”. (2Kor 9,7)

29. Eljutni a szent ösvényekre minden bárány nagy szükséglete. A lelkipásztorok alázattal hordják a pásztorruhát, és a Főpásztor vezeti őket.

Bízatok vezetőitekben, és hallgassatok rájuk, mert ők vigyáznak lelketekre úgy, mint akik erről számot is adnak. Hadd tegyék ezt örömmel, és ne sóhajtozva, mert ez nem válnék javatokra. (Zsid 13,17)

A békesség Istene pedig, aki az örök szövetség vére által kihozta a halottak közül a mi Urunkat, Jézust, a juhok nagy pásztorát, tegyen készséggé titeket minden jóra, akaratának teljesítésére; és munkálja bennünk azt, ami kedves öléltte Jézus Krisztus által, akinek dicsőség örökkön örökké. Ámen. (Zsid 13,20–21)

30. Az alázatos szolgálat mutatja az igazi nagyságot. A pásztorok örömmel mondják: neki növekednie kell, nekem kisebbé lennem.

De nem így van közöttetek, hanem aki naggyá akar lenni közöttetek, az legyen szolgátok... (Mk 10,43)

Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem. (Jn 3,30)

Forrás: <http://www.desiringgod.org/articles/30-reasons-why-it-is-a-great-thing-to-be-a-pastor>

HÁZASKONFERENCIA

Országos Házaspáros Lelkipásztor-konferencia

Siófokon, az Azúr Hotelben voltak együtt 2015. november 8–10. között a magyarországi baptista lelkipásztorok és feleségeik (néhányan kisgyermeküket is hozták). A találkozó fő célja a házasság ünneplése, a közös szolgálatra való felkészítés/megerősítés és jó közösségben, szép környezet-

ben való felüdülés volt. A *Házaskonferencia* rovatunkban ennek a konferenciának az előadásaival ismerkedhet meg a kedves olvasó. A cikkeket az ekkor készült képekkel illusztráljuk. (A szerk.)

Ronnie Collier Stevens

Meg kell tanulni, hogyan kell házasságban élni

Vasárnap esti előadás

nálatok is biztos megvan. Egy lelkipásztor nem tud olyan feleséget elvenni, aki a szolgálatára semleges hatással lenne. Csak kétféle nőt vehet el. Vagy olyan nőt, aki megsokszorozza a szolgálatának a pozitív hatását, vagy olyan nőt, aki csökkenti szolgálatának hatásosságát. Nincs a kettő között más állapot vagy lehetőség. Azok az intézmények, melyeket az ördög a támadásának központjává választ, a keresztény gyülekezet és a keresztény házasság. És ti mindkettővel szoros kapcsolatban vagytok. Ezért várhatjátok, hogy az ördög támadása megtörténik, és akkor tudjátok, hogy ez elismerés számotokra. Az ördög mindig azt támadja legjobban, ami a legnagyobb veszélyt jelenti számára. Mert ha a keresztény házasságok jól működnek és a keresztény gyülekezet tagjai szeretik egymást, ez a sátán számára nagy presztízsveszteség, mert akkor a körülöttünk élők is megkívánják azt, amink van. Persze ennek az ellenkezője is igaz. Ha a helyi gyülekezetben gyűlölködés, vitatkozás van, vagy a keresztény házasság hideg, rideg, akkor ez az ördög számára győzelem... Azt mondja a világi ember akkor, az ő munkahelyén jobb a légkör vagy a saját feleségével azért jobban ki tud jönni... Ezek meg?!

Isten a házasságot döbbenetes módon az önmaga képé-ként adta nekünk. Kövessétek a gondolatmenetemet. Isten nem azért adta az evangéliumot, hogy segítsen nekünk megérteni a világot. Hanem Isten azért adta nekünk a világot, hogy megértsük az evangéliumot. Mert először volt az evangélium, mielőtt a világ létezett volna. Mielőtt egy anygal, vagy az univerzum vagy az anyagi világ létrejött volna, az evangélium már létezett. Az Atya, a Fiú és Szentlélek ahogy szerették egymást és ahogy eltervezték a történelmet. Tehát Isten bennünket azért helyezett ebbe az anyagi világba, hogy megérthessük az örökkévalót, a szellemit. Isten az Atya, azért tett minket is szülőkké, hogy ne csak könyvből ismerjük, hogy mi az, hanem a bőrünkön érezzük, mit jelent szülőnek lenni. Amikor gyerekünk születik, akkor azt kérdezzük: Te úgy érzel felém, ahogy én szeretem ezt a kisgyereket? A válasz erre igen, de csak ahogy a gyertyafény a naphoz hasonlít, olyan a hasonlóság a mi szeretetünk és az Atyaisten szeretete között. Az Öszövétségben Jahve úgy áll az olvasó elé, mint aki házasságot kötött Izraellel. Az Újszövetségben pedig Jézus úgy áll elénk, mint aki eljegyezte az egyházat. Keresztelő János a Jn 3,29-ben vőlegénynek nevezi Krisztust. Nem szeretnék senkiben kényelmetlen érzéseket

Azzal a névvel szeretnék köszönteni titeket, melyet már hallottatok, Megváltónk, az Úr Jézus Krisztus nevében. Nagyon örülök, hogy veletek együtt imádkozhatom őt egy ilyen szép helyen. Zavarban vagyok és be kell vallanom, hogy jártam már ötcsillagos helyen, de ilyen szép helyen még nem, mint ez a négycsillagos. Múlt héten öt napot töltöttem Szerbiában egy kétszillagos szálláson, és amit ott felfedeztem, hogy lehetett zuhanyozni és be lehetett csukni a fürdőszoba ajtaját. Csak éppen együtt nem lehetett a két dolgot tenni, zuhanyozni és becsukni az ajtót. Jó érzés volt, amikor beléptem ide most. A feleségem sajnos most nem lehet itt, mert épp költözésben vagyunk. Eladtuk az érdi házunkat, majd hogyanem elajándékoztuk és öt hétre bérlünk egy kis lakást a Móricz Zsigmond térnél és utána szomorúságunkra elköltözzük Magyarországról. És Jane, a feleségem is üdvözlését küldi nektek, szomorú, hogy nem tud itt lenni, de csomagolnia is kell és előadást is tart a budai várnegyedben „Művészet a Bibliában” címmel. Van egy tanítás, ami

kelteni, de a filmekben is látszik és a Biblia is elmondja, amikor a mennyországba jutunk, ott egy nagy menyegző lesz. És mi történik a menyegző után? Nászút. Miért adta Isten nekünk a nászutat? Hogy képet kapjunk a mennyországról. A Krisztus és az egyház kapcsolatával való hasonlatban nem a szexualitás, hanem a szellemi valóság a fontos. Nem a biológia, hanem a teológia. Ami ott történik, az egy olyan dicsőségnak a leleplezése, amit még soha nem láttunk. Olyan „közösülés” történik a dicsőséggel, ami örökké tart. Ezért akarja az ördög a maga számára kisajátítani, eltorzítani, megrontani ezt a kapcsolatot, és a saját céljaira használni, mert ez az a fajta „mennyország”, amit ő kínálni tud nekünk. Mik azok a leckék, melyeket az Úr a házasságon keresztül tanítani akar nekünk? Az életem legnehezebb eseménye tegnaphoz 34 évvel korábban történt. Feleségem megszülte elsőszülött fiunkat, de holtan. És arról beszéltek a feleségemmel tegnap, amihez már 34 évvel közelebb vagyunk, hogy mennyire vonzóvá teszi számunkra a mennyországot az, hogy majd találkozhatunk a fiunkkal, akit eddig nem ismerhettünk meg. Az életem legelképesztőbb tapasztalata is ezzel kapcsolatos. A feleségem az orvos tanácsára akkor a karjaiba vette a fiunkat, karjában tartotta, ránézett és rámosolygott. Bizonyos értelemben az életem legnehezebb, de bizonyos értelemben legcsodálatosabb pillanata volt. Ezek a rendkívüli események vagy szétszakítanak minket, vagy még jobban összekovácsolnak. Isten a szolgálatunknak a legfelelősebb és a legszomorúbb pillanatait is azért adja, hogy ezeket együtt éljük át.

Néhány percet szeretnék foglalkozni 1Mózes 37. fejezetével is. Van mögöttetek egy kemény szolgálat, egy hosszú autótúrát és egy nagy vacsora. Tudom, hogy mivel kell megküzdenem. Úgyhogy nem akarom hosszúra fogni. Először 1Mózes 2. fejezet végéig nézzük, ahol egy ígéret van és egy parancsolat a házassággal kapcsolatban. Nehéz tudni, hogy ezt a két verset vajon Ádám mondja, vagy Isten. A szövegösszefüggés szerint úgy néz ki, hogy Ádám beszél, de a tartalma ennek a két versnek és az Újszövetségben visszaidézve inkább valószínű, hogy itt Isten beszél. Mert ha Ádám mondaná, olyanról beszélné, amit nem tapasztalt meg, mert itt apáról és anyával van szó, de neki nem voltak szülei. Az első Ádám teremtve lett, de nem született. A második Ádám született, de nem volt teremtve. Amikor erre az ígehelyre nézek, bevallom, meglepődök azon, amit itt olvasok. A kulturális felfogás és előítéletek azt feltételeztetnék velem, hogy Isten a nőnek parancsolja azt, hogy hagyja el a családját és ragaszkodjon a férjéhez. De ha feltűnt nektek, itt nem erről van szó ebben az ígeversben. Maga az Úr Jézus és Pál apostol is erre a versre hivatkozik, amikor a házasságról beszélnek. A Biblia egyetlen helyen beszél arról, hogy a nőnek kell elhagynia a családját a férje miatt, ez pedig a 45. zsoltárban van. De az eredeti szöveg a férfinak parancsolja meg ezt.

Én az Egyesült Államok déli részéről származom, ahol lassan beszélünk angolul és más angolul beszélők kicsúfolnak minket. Mi déliek azért beszélünk ilyen lassan, hogy az ellenségeink elbizakodottak legyenek. Könnyű úgy gondolni Amerikára, mint egy nemzetre, pedig az egy földrész is. Éppen olyan nagy különbség van egy dél-karolinai charlestoni és egy bostoni között, mint egy londoni és egy budapesti ember között. Én magam Georgia államban, Atlantában születtem. A feleségem viszont New York-i. Én ezt nem

rovvom fel neki, hiszen ez nem az ő döntése volt. De mi két egymástól nagyon eltérő kultúrában nőttünk föl. Akit a felmenőim közül leginkább csodáltam, az nem az édesanyám volt, akit egyébként nagyon szerettem, hanem az édesapai nagymamám. Érdekes, ironikus szinte, mert az egész rokonságban nincs még egy olyan ember, aki jobban különbözne tőlem, mint ő. A legnagyobb szolgálat lélek, akit valaha ismertem. Én magam nem rendelkezem ezzel az ajándékkal, bárcsak rendelkeznék vele... Ha valamelyikőtök eljönne hozzánk vendégségbe, és megkérdezném, hogy kérsz-e teát, valószínűleg ha igen, akkor megkérnélek, ha készítesz magadnak, akkor nekem is légy kedves készíts egyet. Mert nincs bennem a szolgálai szolgálatkészség, nem rendelkezem ezzel az ajándékkal. Az én nagymamám soha nem ült volna le, állandóan járt-kelt, szolgált. Ha valaki elment hozzák vendégségbe, de nem nála evett, hanem elment egy étterembe, vagy ha nem nála szállt meg a városban, hanem elment egy szállodába, ezt ő soha el nem tudta felejteni. A feleségem nagyon más családban nőtt fel. A szüleinek hat gyermekük volt, és ott náluk az édesanyja megfőzte az ételt, de a gyerekeknek kellett kitölteniük az italt, ki-ki magának. A feleségem ezt hozta magával a családjából. Mindig vacsora előtt tartom a csendességemet, és beszélgettünk már erről többször is, a feleségem miért akarja, hogy töltsen ki magának az italt. Szoktam mondani neki, hogy ti annak idején heten voltatok, de itt nincs más, csak én... És tudjátok, mi történik? Nem hagyom ott az apám házáat! Ezzel a frusztrációval azt mutatom, hogy valójában nem hagytam ott az apám házáat, és nem vagyok hajlandó új családot alapítani ezzel a New York-i nővel, akit Isten adott nekem. Ez egyrészt kicsit szomorú, másrészt komikus. De ami ezután következik, az nem vicces, inkább szomorú.

*Az ördög okos, de nem kreatív.
Mindig ugyanazt a négy vagy öt
dolgot ismétli, de ezer
különféle módon.*

Az első, tökéletes paradicsomba bejött egy kígyó, és megszólította ezt az első nőt, Évát. Mi vagyunk a teremtés középső rendje. Nem tudom, hogy értitek-e, hogy ez mit jelent? Van egy teremtett rend felettünk, ez az angyaloké, és van egy teremtett rend alattunk, az állatoké. Ők is részei a mi történetünknek, de mi nem ismerjük részletesen az ő történetüket. Egy csomó kérdésem van abban a tekintetben, hogy például egy bukott angyal hogyan tud egy kígyó testébe beköltözni és rajta keresztül beszélni?! Ezek olyan dolgok, melyekről a Biblia egy mukkot sem mond. Lehet, hogy létezik az állatoknak is egy „bibliája”, melyet a természetben keresztül tudnak „olvasni”, és ami elmondja az ő történetüket. Lehet, hogy az angyaloknak is van egy külön „bibliájuk”, amelyik elmondja az ő történetüket, csak mi azt nem látjuk. Mi csak a saját történetünket ismerjük. A kígyó megszólította az asszonyt, és ezt kérdezte tőle: „Csakugyan azt mondta Isten, hogy a kert egyetlen fájáról se egyetek?” Az ördög nem igazán találékony. Hallottátok ezt? Az ördög okos, de nem kreatív. Mindig ugyanazt a négy vagy öt dolgot ismétli, de

ezer különféle módon. Ennek következtében mi azt gondoljuk, van négy- vagy ötezer különböző dolga, de valójában nem, az ördög csak négy-öt dolgot ismétel... Az egyik dolog, hogy kétségeket támaszt Isten szavával kapcsolatban. Istent észszerűtlennek tünteti fel. „Hogy Isten megtiltana neked, hogy ezt a gyönyörű gyümölcsöt élvezd? Ilyen lenne Isten?” Az asszony válasza nem pontos, mert azt mondta: „A kert fáinak gyümölcséből ehetünk, csak annak a fának a gyümölcséről nem ehetünk, ami a kert közepén van, és azt nem is érinthetjük meg”. Nem azt akarom mondani, hogy jó ötlet lett volna megérinteni a gyümölcsöt, csak hogy Isten ezt nem mondta... Mi a törvényeskedés? Amikor valaki olyan szabályt hoz, ami nincs benne a Bibliában. Vagy amikor valakivel szemben olyan követelményt támasztunk jogtalanul, amit Isten tőlünk jogosan várna el. Szinte valamennyien tanítotok, ugye. A Jak 3,1-ben azt olvassuk, hogy a tanítók súlyosabb ítélet alá esnek. Ez esetben illő is, hogy szigorúbb életet éljünk. De nincs jogunk bárki mástól szigorúbb dolgokat elvárni és megkövetelni, mint ami a Bibliában le van fektetve. Az asszony nem pontosan idézi Isten szavait, és ez a férj hibája. A parancsot a gyümölcsrel kapcsolatban Ádám kapta, mielőtt Éva meg lett volna teremtve, és neki egy az egyben kellett volna továbbadnia Évának. „Nem ehetek abból a gyümölcsből, ne is érintsétek, mert meghaltok”. A nagy kérdés, hogy mi a halál? Éva halált még nem látott. Addig még senki nem halt meg. Nem tudja, hogy mi a halál. Abban a tökéletes világban, melybe Isten beleteremtette Évát, ott az egyetlen hely, ahol a halál megtalálható volt, az az Isten fi-

gyelmeztetése volt... Mi egy nagyon más „kertbe” születtünk. Itt a halál lépten-nyomon körülvesz minket. Minden összeküszik arra, hogy megöljön bennünket. A levegőben lévő dolgok, a mikroorganizmusok, amiket nem is látunk, nem is érzékelünk, mind gyilkolnának minket... Minden életrajz ugyanazzal fejeződik be, hogy meghalt. Ilyen az élet, ilyen a világ. Kivéve Énokot és Illést. Hol éli túl az élet a halált a saját tapasztalatunkban? Egyedül Isten ígéreteiben. A feltámadás és a mennyország el vannak rejtve a szemeink előtt. Ezek csak Isten ígéretében léteznek egyelőre. Az édenkertben minden Élet volt, a halál csak egyetlen helyen volt, egy fának a gyümölcsén. Az evangélium, melyet mi hirdetünk arról szól, hogy az Élet csak egyetlen helyen van, egy személyben, aki egy fán függött. A kígyó, az ördög azt mondja: „Dehogy halsz meg... Arról van szó, hogy Isten valamit el akar venni, távol akar tartani tőletek”. Erről szeretnék még beszélni.

A Biblia tanulmányozói nagyjából egyetértenek abban, mi a legfontosabb az Ószövetségben. Az, hogy az egész Jézusra mutat. Nagyon különböző vélemények lennének arra a kérdésre, hogy mi a második legfontosabb dolog az Ószövetségben. Azt hiszem, annyi különböző választ kapnánk, ahányan részt vennének ebben a közvélemény-kutatásban. Hadd mondjam el az én véleményemet, ami csak az enyém. A második legfontosabb dolog, amit meg kell értenünk az Ószövetségből, az, hogy Ádám és Éva nem azért ették meg a gyümölcsöt, mert éhesek voltak, hanem azért, mert elhitték az Istennel kapcsolatos hazugságot. Nem voltak éhesek, hiszen az összes többi fáról annyit ehtettek, amennyit akartak...

Nem tudom, hogy megcsináltátok-e már a bibliai kronológiát Jézus 40 napos böjtjéről a pusztában, Máté 4-től János 2-ig, a pusztai megkísértéstől a kánai menyegzőig? A 40 napi böjt után a názáreti Jézus nem volt hajlandó kenyeret enni, pedig nagyon éhes volt. Nem ette meg az ördög által felkínált kenyeret annak ellenére, hogy az éhhalál küszöbén volt. Az első Ádám az ördög által felkínált gyümölcsöt megette teli gyomorral. Jézus pedig bemelegítése után és a 40 napos megkísértése után elhívta öt tanítványt, majd elmegy egy ünnepségre, ahol elfogyott a bor. Nem azért, mert elfelejtettek bort venni, hanem mert már megitták az összeset. A kenyér egy szükséges dolog, a bor pedig luxuscikk. Jézus nem volt hajlandó saját hatalmát arra használni, hogy kenyeret teremtsen magának, amikor ez szükséges dolog és ő halálosan éhes volt. Mégis hajlandó volt használni a hatalmát azért, hogy bort teremtsen mások számára, annak ellenére, hogy ők pedig már tele voltak. Gondoljatok bele, ő az az ember, akire nekünk hasonlítanunk kell. Az ördög pedig azt mondta, hogy nem fogunk meghalni. Az a nagy konfliktus, amitől szenved ez a világ, az a vita, hogy mit jelent a halál. Két nagyon más istent követnek a világon. Ne gondoljátok egy pillanatra sem, hogy a keresztények és a muzulmánok ugyanazt az Istent imádják. Ők különböző nevű szervezetekhez tartoznak, Al Kaida, Al Shabab, Thaliban stb., de ugyanazt az istent szolgálják, aki azt tanítja nekik, hogy gyilkoljanak. És az a meggyőződésük, hogy ha gyilkolnak és közben az életüket veszítik, akkor a paradicsomba kerülnek. A keresztények Istene ezzel szemben azt tanítja nekünk, hogy mindent tegyünk meg a hitelenek életének a megtartásáért. Mindent tegyünk meg azért, hogy minél tovább élhessenek és megkaphassák a megtérés kegyelmét, életet kapnak és velünk együtt a mennyország örököséivé válnak, még akkor is, ha ehhez a saját életünk odaadása szükséges... Emlékeztek az öt misszionáriusra, akiket Equadorban az indiánok megölték? Egy dolog van, amit elfelejtünk velük kapcsolatban. A misszionáriusoknak voltak fegyvereik, és nem használták azokat, nem lötték le az indiánokat. Mert úgy gondolkodtak, ha lelővik az indiánt, a pokolba jut, ha őket lövik le, ők a mennybe jutnak. Jobb „üzlet” ez. Jobb, ha az életünket odaadjuk értük.

A szégyenérzet a bűn ismerete a megbocsátás ismerete nélkül.

Mi történt Ádámmal és Évával, miután megették a gyümölcsöt? Rettenetes dolog történt a házassággal. Beköltözött a szégyen. Zavarban érezték magukat egymás előtt és eltakarták magukat. Miután bűnbe estek, szégyellték magukat a Teremtőjük előtt, és elrejtőzködtek a bokrokban. A szégyenérzet a bűn ismerete a megbocsátás ismerete nélkül. És a nehezítés, a vádaskodás is belépett a házasságba. Ádám elkezdte okolni a feleségét, hogy ő a hibás. De nem csak az ő hibája. Ki is adta őt nekem? Istennek mondja Ádám, hogy „az asszony, akit mellém adtál”. Ez rettenetes dolog. A megoldás ragyogó fénye a tragédiát követően felderül: 1Móz 3,15-ben egy ígéret formájában. A teológusok latin szóval „protoevangéliumnak” nevezik ezt, a Bibliában ez az első említése Jézus Krisztusnak. A tragédia azzal kezdődött, hogy az elbukott angyal kígyó formájában megszólította Évát az

Édenben. A megoldás pedig akkor kezdődött, amikor Gábrriel megszólított egy Mária nevű nőt Názáretben. Isten adott egy ígéretet az átkozott kígyón keresztül. Amikor Isten megátkozta a földet, azt mondta, tövisek fognak nőni a földből, és állat bőrből ruhákat készített Ádámnak és Évának. Amikor Jézust a katonák vitték a kereszthez, töviskoronát tettek a fejére és mikor az átok helyére vitték, levették róla a ruháját... Mit adott ő? A megváltást, a kiengesztelést... a ruháját. Tudták azok a katonák, hogy mit cselekszenek? Természetesen nem... A házasság nehéz dolog, mert bűnösök vagyunk és bűnös természetet örököltünk Ádámtól és Évától. És akik szolgálatban állunk, a mi házasságunk még nehezebb is, mivel az ördög célpontjai vagyunk, és nagyon törekszik rá, hogy keményen lesújtson ránk... De volt Valaki, aki a mi bűnünk átkát a saját fejére vette. És Valaki a saját személyéről adta a ruhát, a takarót a bűneinkre. Ő a tökéletes vőlegény, és valamennyien, akik itt vagyunk, még a férfiak is, és ezt nehéz így felfogni, hogy mi az ő menyasszonya, jegyesei vagyunk. Tehát jól tesszük, ha megtanuljuk, hogyan kell házasságban élni, mert lelkiileg ez a mi örök feladatunk. Ezzel fejezzük be az első előadásunkat. Majd tovább fogunk foglalkozni a nehézségekkel és Isten válaszaival, hogyan szolgáljunk együtt helyesen Istennek.

Az előadást szövegét lejegyezte: Jeviczky Andrea

Ronnie Collier Stevens

Leckék Ábrahámtól és Sárától

Hétfő délelőtti előadás

Ezen a délelőttön szeretném, hogyha az Ábrahám és Sára házasságában megmutatkozó fegyelmet tanulmányoznánk. Mózes első könyvének az első 11 fejezete alapvetően eseményekről szól, persze megjelennek személyiségek is ott, úgymint Ádám, Éva, Énók, Káin stb. De alapjában véve az első 11 fejezet olyan eseményekről szól, amelyek először történtek meg, mint a teremtés, a férfi, a nő, a házasság, bűneset, gyilkosság stb. Viszont az 1Móz 12–50 emberekről, személyiségekről szól: Ábrahám, Izsák, Jákob, József és a testvérei. Bizonyos értelemben az 1Móz 12-vel kezdődően egészen a Biblia végéig egyetlen ember családjáról szól a történet: ez pedig Ábrahám. Pál apostol a Galatákhöz írt levelének 3. fejezete szerint még a pogányokból lett hívők is Ábrahám családjának a tagjaivá váltak. És ebben a családban pedig bizonyos fegyelmi tényezők vannak egészen a kezdettől fogva.

*A házasság arról szól,
hogy segítsük egymást abban,
hogy a társam ne olyanná váljon,
mint én, hanem olyanná,
mint az Úr Jézus.*

Mi a tanítványság? A tanítványság tulajdonképpen egy olyan fajta önfegyelem dolga, amely változást eredményez az emberben. Lk 6,40-ben azt olvassuk, hogy az érett tanítvány olyanná válik, mint a Mestere. Mk 3,14-ben olvassuk, hogy Jézus tizenkét embert kirendelt, hogy Vele legyenek és aztán kiküldhesse őket, hogy prédikáljanak. Azért kellett Jézussal lenniük, hogy hasonlónak váljanak hozzá. A tanítvány azért jön közel, hogy tanuljon, az apostol pedig kimegy, hogy tanítson. A házasság pedig arról szól, hogy segítsük egymást abban, hogy a társam ne olyanná váljon, mint én, hanem olyanná, mint az Úr Jézus. Ezért a házasságban vannak bizonyos szabályok, amiket meg kell tartani. A Szentírás azt tanítja, hogy a fegyelmzés lehet első körben kellemetlen, de utána jó gyümölcsöket hoz. Tulajdonképpen két iga vagy két teher között választhatunk, hogy melyiket hordjuk. Vagy a fegyelem terhét vállaljuk és hordjuk, vagy a későbbi megbánását. És a fegyelem terhe a könnyebb.

Tulajdonképpen két iga vagy két teher között választhatunk, hogy melyiket hordjuk. Vagy a fegyelem terhét vállaljuk és hordjuk, vagy a későbbi megbánását. És a fegyelem terhe a könnyebb.

Tehát találkozunk ezzel a nagyszerű emberrel az 1Móz 12-ben, ahol a neve még Abrám, de már a 11. fejezet is említi őt. Kellemetlen, cikis neve van, amely azt jelenti: felmagasztalt atya. Gyereke pedig nincs. És mielőtt gyermeke születik, Isten megváltoztatja a nevét egy még cikisebb névre, Ábrahámra, ami azt jelenti: sokaságnak az atyja.

A várakozás az a tégely, melyben Isten megtisztítja a hitünket.

Az első tulajdonság a 12. fejezetben, melyre fel szeretném hívni a figyelmet, a várakozás képessége, mely nem a kormányrendelkezésekre vagy az anyagi helyzetünk változására való várakozás, és nem arra várakozás, hogy megváltozzon a feleségünk vagy férjünk vagy a gyermekeink. Mi az Úrra várakozunk, ő a reménységünk fókuszja. Mert ha a kormányra, a munkahelyünkre, a családunkra tekintünk, akkor annak kétségbeesés lesz az eredménye. A várakozás az a tégely, melyben Isten megtisztítja a hitünket. És Isten akkor kezd el Ábrahámmal foglalkozni, amikor úgy látszik, már túl késő van. Mert amit Ábrahám tulajdonképpen akart, az egy gyermek. Gazdag ember volt, de nem volt meg neki az, ami a legszegényebb embernek is megvan: nem volt gyermeke. És már túl késő volt, Ábrahám már 75 éves volt, és ami még fontosabb, a felesége meg 65. Ilyen sokat vár az Úr a mi életünkben is, nem az utolsó percig, hanem az utolsó perc után is! És ebből a következőt kell megtanulnunk: csak Isten tudja pontosan, mennyi az idő. Biztos tegnap este is felmerült bennetek a kérdés: Tudja ez a prédikátor, hogy hány óra van? A válasz: Nem! Ti sem tudjátok, hogy pontosan hány óra van! Egyedül Isten tudja. Miután túl késő lett, Isten akkor jött és Ábra-

hámnak ezt mondta: egy óriási családot adok neked! És mit tett Isten még ezután? Várt. Mennyit? Egy évet? Öt évet, tízet, húszat? Nem. Huszonöt évet várt még, egy negyed évszázadot. Tehát egy fontos dolog Istennel kapcsolatban az, hogy ő az ellenkezőjét csinálja annak, amit mi várnánk tőle. Isten nem olyan, mint mi vagyunk. Ne várjuk, hogy ő úgy cselekedjen, ahogy mi. Nem tudom, hogy észrevettétek-e, hogy az olyan teológiai megállapítások vagy képletek, melyek balról jobbra működnek, azok jobbról balra nem. Például Isten a szeretet, ez igaz. Na és a másik irányban? A szeretet Isten? Ez így nem igaz, nem működik. Vagy a következő, mi valamennyien Isten képmására vagyunk teremtve. Akkor Isten is olyan, mint mi vagyunk? Nem. Egyáltalán nem. Mi ugyan Isten képmására lettünk teremtve, de ő nem olyan, mint mi vagyunk. Szóval Isten ilyen, a fordítottját teszi, mint amit mi tennénk. Illés ott áll és azon van, hogy tüzet hívjon le az égből, hogy az oltár meggyulladjon. Erre mit csinál? Víz kell öntenie az oltárra, hogy elárassza vízzel... Ha te valamit meg akarnál gyűjtani, te is ezt csinálod? Nem. Ez az ösztönössel szembeni. Jézus találkozik egy vakon született emberrel, a Jn 9-ben olvasottak szerint. És eldönti, hogy látóvá teszi. Mit csinál? Sarat dörzsöl a szemébe... Mi is ezt tennénk, ha segíteni szeretnénk valakinek, hogy jobban lásson? Persze hogy nem. Pont az ellenkezőjét. Isten nem úgy cselekszik, ahogy mi gondolnánk. Isten nem olyan, mint amilyenek mi vagyunk. Szóval Isten találkozik az idős házaspárral... Az asszony 65 éves, nem annyira öreg, de azért mégis... Szóval mit csinál? Vár 25 évet. És a várakozás közben találkozik

velük. És Ábrahám tisztázni szeretné a helyzetet, mert van neki egy másik elképzelése. Lehet, hogy majd a damaszkuszi Eliézeren keresztül lesz nekem örökösöm? Sárának is megvan a maga „agyament” elképzelése: Lehet, hogy a szolgálólányomon, Hágáron keresztül támaszt Isten örökösét nekem? Mindkettő nagyon rossz ötlet. Mert az isteni ígéreteket nem lehet emberi módon beteljesíteni. A 25 év során, amikor Ábrahám tiszta vizet szeretne önteni a pohárba, akkor egy bővített ígéretet kap, vagyis további részleteket az ígérettel kapcsolatban. Amit Ábrahám akar, az egy baba, a terhes felesége pocakjában. Ehelyett az ígéret további formáját kapja.

A keresztény ember nem magyarázatokból él, hanem ígéretekből. Mi keresztények azt akarjuk, hogy Isten magyarázzon meg nekünk dolgokat, de Isten nem csinálja ezt, hanem újabb ígéretet ad.

Luthernek volt egy fiatal asszisztense, Melancton Fülöp. Miután Rotterdami Erasmus meghalt, valószínűleg Melancton volt az, aki egész Európában a legjobban tudott görögül és ő ezt mondta: A keresztény ember nem magyarázatokból

él, hanem ígéretekből. Mi keresztények azt akarjuk, hogy Isten magyarázzon meg nekünk dolgokat, de Isten nem csinálja ezt, hanem újabb ígéretet ad. Ábrahámnak és Sárának is meg kellett tanulniuk fegyelmezetten várni.

A második dolog, amit meg kellett tanulniuk, szeretni. Szeretni nagyon könnyű közvetlenül házasságkötés előtt vagy közvetlenül utána. De minél régebb óta vagyunk házasságok, annál nehezebben megy ez. A fizikai vonzalom vezet minket a randevúzásra, majd az egyházi esküvőre... De sem az érzelmi, sem a biológiai vonzódás nem képes eljuttatni minket a házassági évfordulónkra, egyik után a másikra úgy, ahogy el kellene oda jutnunk. Egyedül az istenismeretünk juttat el minket oda úgy, hogy a szeretetünk ugyanúgy megmaradjon. Ábrahámnak várnia kellett. De nemcsak várnia kellett. Lehet, hogy amit most mondani fogok, az olyan dolog, amiről gyülekezetben nem szoktunk beszélni, de ez nem istentisztelet, hanem egy olyan félrevonulás és egy olyan konferencia, ahol a szolgálatbeli partneri kapcsolatunk áll a középpontban. Tehát Ábrahámnak többet kellett tennie, mint pusztán várni és bízni. 75 éves volt. Mi volt számára a következő 25 évben a házi feladat? Vissza emlékezni a nászútra? Csináljunk egy „újra lejátszást”. Mondtam nektek, hogy Isten az ösztön ellenkezőjét teszi. Isten eljön a József nevű emberhez az Újszövetségben, a jegyes vőlegényhez Názáretben, és mit mond? Fogadd be a menyasszonyodat a házadba, de hozzá ne nyúlj. Vállald a férji felelősséget úgy, hogy közben a férji kiváltságokat ne élvezd. A világban olyan férfiak futkosnak, akik a férji kiváltságokat akarják a férji felelősség nélkül. Fel kell hívnunk a lányaink és a gyülekezetben a fiatal nők figyelmét erre, ha ilyen férfivel találkozunk, akkor nem elég, ha elfordulsz és elszétálsz, hanem fuss! Ez volt Ábrahám feladata is, a férji felelősséget gyakorolni 75 évesen és a következő 25 évben is. És biztos vagyok benne, hogy Sárában egy csomó kérdés felmerült: Biztos, hogy Isten ezt mondta?! Meg kellett tanulniuk szeretni! Első megközelítésben testileg, de a szeretet tulajdonképpen testi, szellemi, lelki téren is ott van. Egy osztrák hívő, *Walter Trobisch* nagyon fiatalon halt meg, ismertem a lányát. Könyvet írt azzal a címmel, hogy „A szeretet megtanulható érzés”. Állandóan Istentől kell tanulnunk végig, egész idő alatt, hogyan szeressük házastársunkat. Nemcsak a házasságunk elején, hanem végig, az egész idő alatt.

Van egy harmadik lecke, amit Ábrahámnak és Sárának meg kellett tanulniuk, és ez a bizalom. Sára nagyon hamar megtanulta ezt a leckét, Ábrahám meglehetősen későn. A 12-20. fejezetig Ábrahám ugyanazt a hibát többször elköveti, félelemből kifolyólag. A Bibliában a leggyakrabban megismételt parancsolat az, hogy: Ne félj! Nem számoltam utána, de valaki azt mondta, 365-ször fordul elő ez a bátorítás a Szentírásban, tehát az év minden napjára jut belőle. Ez pedig azt jelenti, hogy az engedelmes keresztény sokszor félelmetes helyzetbe kerül. Miután Isten szövetséget kötött Ábrahámmal, félelmetes helyzetbe került. Sok keresztény hisz az evolúcióban, különösen Európában, és sok keresztény hiszi, hogy a föld nagyon-nagyon régóta létezik. Én nem ezen a véleményen vagyok. Sok keresztény úgy hiszi, hogy az özönvíz egy helyi esemény volt. Az én meggyőződésem az, hogy ez az egész világra kiterjedő esemény volt. Az én véleményem ezekről a kérdésekről azért nem mérvadó, mert nem rendel-

kezem mély természettudományi ismeretekkel. Lehet, hogy ha behatóan ismerném a természettudományokat, akkor esetleg az evolúcióban hinnék, egy nagyon régi földben és egy helyi özönvízben, de nem biztos... Én nem vagyok tudós. Nem esik nehezemre elhinni a Bibliának az egyenes kijelentéseit. Talán a legnehezebb számomra elhinni mindazt, ami Mózes első könyvében van leírva. Hiszem azokat a dolgokat, de ez nem egyszerű... Amit nehéz elhinnem, hogy amikor Sára 90 éves volt, lehetett annyira szép, hogy Ábrahám szerint megöhlhette volna őt valaki Sára miatt. Ahogy mondtam is, a természettudományos kérdésekben nem vagyok jártas, de azért időnként belekeveredek vitákba a föld korát, az özönvizet vagy az evolúciót illetően. Ahhoz képest, hogy nem ismerem a természettudományokat, mégis elég jól helytálok ezekben a vitákban. Szóval szívesebben szállok vitába az előbbi témákban, mintsem megpróbáljam megválaszolni a következő kérdést: Hogy lehetséges az, hogy egy királynak, akinek háreme van egy csomó nővel, annyira megtetszik egy 90 éves nő – mondjuk csak nőnek – hogy meg akarja ölni a férjét?! Ha meg szeretnék védeni az Írás kijelentésének hitelességét, akkor valamilyen választ kell találnunk erre a kérdésre. Próbáljuk meg! Az egyik lehetséges magyarázat, hogy ez valamilyen természetfeletti dolog. Amit már említettem, hogy Isten azt várta el Ábrahámtól, hogy „nászutas üzemmódban működjön” 100 éves koráig. Ehhez képest én magam már 65 éves vagyok, és most nem szeretnék túlzottan személyeskedni itt, hiszen még csak tegnap találkoztam veletek először... De magamtól is tudom, hogy ennek a teljesítésére Ábrahámnak valamilyen természetfeletti segítséget kellett kapnia... Látom, sokan bólogattok... Lehet, hogy Isten annyira szerette Ábrahámot, hogy természetfeletti módon megőrizte feleségének a szépségét és fiatalos kinézetét. Isten ezt meg tudja csinálni és meg is tehette volna... Lehet, hogy Sárában természetfeletti szépség volt, de valami más is lehet. Az özönvíz után az emberek életkora, élettartama drámaian csökkent. De még Ábrahám idejében is sokkal tovább éltek az emberek, mint napjainkban. A Bibliában egyetlen nőnek az életkora van megadva, hogy hány évesen halt meg. Tudtátok? Ez pedig Sára. Le van írva, hogy Sára 127 évesen halt meg. Ha feltesszük, hogy egy 90 éves nő olyan csinos volt, hogy egy király még ölni is kész volna azért, hogy a háremébe beszeresse... Azt mondanánk, ezt nehéz elhinni. De ha megfordítjuk a kérdést, és másképp tesszük fel? Hogy egy nő, aki még 37 évvel a halála előtt van, lehet csinos? Persze. Ha manapság az átlag halálozási kor 80 év körül van, és ebből kivonjuk a 37-et, akkor egy 43 éves nő lehet csinos? Vannak döbbenetesen csinos 43 éves nők... Akárhogy csinálta ezt Isten, lehetséges volt. Ábrahám pedig a feleségének egy „bal kézről jövő” bókot adott, aminek mégis volt éle. Tehát ez a bal kézről jövő bók olyan, amitől az ember jól érzi magát, de nem százszázalékos bók, mert van ennek valami hátulütője. Hadd magyarázzam el úgy, ahogy ti lelkipásztorok jobban megértitek. Tegnap prédikáltam, ahogy ti is sokan. A kijáratnál az egyik gyülekezeti tag megrázta a kezem és így szólt: – Lelkipásztor testvér, az a három héttel ezelőtti prédikációd annyira tetszett nekem! Hát ez is egyfajta elismerés... Örölsz neki, hogy az a három héttel ezelőtti prédikációd tetszett neki... vagy három hónappal, vagy három évvel ezelőtt. De ha egy gyülekezeti tagod azt mondja, hogy az a

három héttel, három hónappal vagy három évvel ezelőtti prédikációd olyan jó volt, akkor azért elkezdesz gondolkodni, hogy vajon mi lehet a véleménye a mostaniról... Ez a dolog a bal kézről jövő bók. És Ábrahám egy ilyen bókot mondott a feleségének. Azt mondta: Drágám, te olyan csodálatosan szép nő vagy, hogy a férfiak ölni tudnának érted! Na eddig még jól megy a történet. De aztán azzal folytatja Ábrahám, hogy: Azt szeretném, hogy mondd, hogy mi nem vagyunk házások! Micsoda sértés és rettenetes dolog... Az összehasonlító vallástudományi oktatásra beiratkozott hallgatók azt tanulják az ószövetségi történetekről, hogy azok mindegyike nem más, mint tündérmese. Az ószövetségi történetek nem igazak, csak papok által kitalált dolgok, azért, hogy az izraeliták nemzeti öntudata növekedjék általuk. Nem valóságos megtörtént dolgok, hanem nemzetépítő legendák... Tényleg? Nem tudom, hogy aki ezt az elméletet vallja, vajon olvasta-e ezeket a történeteket?! Ha valaki ki akar találni az izraeliták nemzeti önbecsülésének építésére egy történetet, mit találna ki? Mit mondanánk a nemzet alapító atyjáról? Úgy szólna ez a történet, hogy kap Ábrahám egy ígéretet az utódjával kapcsolatban a feleségén keresztül és erre a feleségének a méhét és mindenét egy pogány király ágyába teszi? És nemcsak a hit útjának az elején tesz így, hanem 25 évvel később is, miután megkapta azt az ígéretet is, hogy egy év múlva gyermeket szül a felesége! És mindkét esetben, az 1Móz 12-ben és 1Móz 20-ban is a pogány uralkodók, a fáraó, illetve Abimelek erkölcsileg magasabb szinten álltak, mint Ábrahám, a szövetség birtokosa... Ez egy kitalált dolog, amitől a zsidók jobban érzik magukat? Ezek a professzorok bölcsnek tart-

ják magukat, de balgákká lettek, mert nem igazán ismerik és nem hiszik ezt a könyvet. És ebben az összefüggésben Sára hitt, Ábrahám pedig nem hitt. Álljunk meg egy pillanatra. Ő a legjobb férfi a világon. A legjobb férj és apa, aki valaha is élt a földön. Biztosan számodra is ilyen a te férjed. Lehet, hogy ő egy fantasztikus férj, fantasztikus apa, de akkor is csak ember, aki esetenként majd kudarcot vall azért, mert nem hisz. És amikor ez történik, te a felesége, ne hagyj fel a hittel! 1Pt 3-ban Sára dicséretet kap, mert hitt és engedelmeskedett.

És még egy kis apróság. Nemcsak várni, hinni, bízni kell megtanulnunk, hanem meg kell tanulnunk áldozatot hozni. Sokszor egyre csak várunk arra, hogy Isten megadja nekünk, amire várunk, és ez nem könnyű, hanem nehéz. De előfordul az, hogy amikor megkapjuk, amit kértünk, Isten azt akarja, hogy adjuk vissza neki. Ez még nehezebb. Ha csak 1Móz 22 tanulmányozásával foglalkoznánk, akkor is alig jutnánk túl az elején. Véleményem szerint Ábrahám került az Ószövetségben a legnagyobb próbába, mert ő volt az Ószövetség legpéldamutatóbb embere. Látásom szerint ez a fejezet az Ószövetség csúcsa, ahol legközelebb kerülünk a kereszthez. Ez az első hely az Írásban, ahol a szeretet kifejezésével és példájával találkozunk. Ha valaki nem tudná ezt és feltenné a kérdést, hogy milyen összefüggésben említi először az Írás a szeretetet, azt mondanánk talán, az első leírás bizonyára az Isten és ember közötti szeretet, vagy a férfi és a nő szerelme, de ezek egyike sem igaz. Az első hely, ahol a szeretet szó előfordul a Bibliában, az 1Móz 22: „Vedd a te egyetlen fiadat, akit szeretsz”. Az apának a fia iránti szeretete mindenek a

kulcsa. A Bibliának is, a teológiának is. A kulcs mindenhez, hogy az Atya szereti a Fiút.

Amikor prédikálunk, vigyáznunk kell, hogy ne vigyünk túl sok spekulációt a prédikációba. Amiről a Biblia hallgat, arról jó, ha mi is hallgatunk. Úgyhogy előre elnézést kérek tőletek, ha most egy kis spekulációba kezdek. Tudom, hogy balga dolog, de most megteszem. A Szentírás csak két okot említ arra nézve, Isten miért tett úgy, mintha azt akarta volna Ábrahámotól, hogy meg kell ölnie a fiát. Először azt találjuk, hogy Isten meg akarta vizsgálni Ábrahámot, hogy valamit bizonyítson a hitéről. Persze Isten előre tudta ezt, de ennek az igazságnak nemcsak Isten tudatában kellett léteznie, hanem meg kellett mutatkoznia Ábrahám élettapasztalatában is. Az Újszövetség kommentálja ezt az eseményt Zsid 11-ben, ahol azt találjuk leírva, mire Ábrahám eljutott erre a pontra, hitbeli meggyőződése volt, hitte azt, hogy Isten képes a fiát feltámasztani a halálból. Az 1Móz 22-ben a 3. vers szerint Ábrahám azonnal engedelmességet, és reggel elindultak abba az irányba, ahova Isten mondta neki. A tanítványság hosszú folyamatára van szükség ahhoz, hogy az azonnali engedelmesség állapotára eljussunk Istennel szemben. Te hol tartasz ebben? Mennyire kultiválsz az azonnali engedelmességet? Az áldozat helyéhez vezető út közben Izsák feltette az Ószövetség legnagyobb kérdését: Most már látom, minden együtt van, ami kell az áldozathozatalhoz, a tűz meg a fa stb., de: „Hol van az áldozati bárány?” Ábrahám nagyon szép választ ad, teológiai választ ad. Olyan választ, amelynek során Isten új nevet kap tőle, az Ellátó, Gondviselő Isten... De egy olyan választ ad Ábrahám, ami nem teljes, hanem kicsit megkerüli a kérdést. A teljes választ nem kapjuk meg Mózes első könyvében, sőt az egész Ószövetségben nem kapjuk meg. Az újszövetségig kell várni a válasza. Izsák kérdésére: „Hol van a bárány?”, Bemertő János válaszol: „Íme Isten Báránya, aki elveszi a világ bűneit”. A következő két dologra tudok gondolni, amiért Ábrahám ebbe a helyzetbe került bele. Először Isten azt akarta talán, hogy átérezzen valamit abból Ábrahám, milyen érzés lehet Istennek lenni. Erről szól a ta-

nítványság, olyanná válni, mint Jézus, mint a tökéletes Isten. Hogy Ábrahám ne csak a fejében tudja, hogy mit jelent az apa szeretete a fiával kapcsolatban, hanem érezze a saját bőrén három rettenetes napon keresztül. De lehet, hogy az apának ez nem volt rettenetes, mert a feltámasztásba vetett hite olyan erős volt, hogy nem volt olyan rettenetes az út a Mória hegyére. Lehet, hogy Ábrahám nem engedett, de kísértésbe került, az ördög megkísértette őt az út során, hogy támadjanak kétségek Ábrahámban a szövetségstárs irányába, hogy talán a másik elárulta őt. Hogy Isten sok nép atyjává akarja tenni őt ezen a fiún keresztül, aki még nem is nős és most ölje meg?! Úgy gondolom, a sátán megkísérthette Ábrahámot, nem mondom, hogy ő engedett ennek, de az ellenség talán azt akarta, hogy érezze magát elárulva, becsapva... Ezt természetesen nem tudom bizonyítani, csak egy lehetőség ez. Vajon mit érezhetett, mire gondolhatott Sára a fáraó háremében, és várta, hogy jöjjön a fáraó? Vagy hogy érezhetett Sára Abimélek háremében, amikor várta, hogy majd a király jön? Gondoljátok, hogy úgy érezhette, hogy szövetséges társa elárulta, becsapta őt? Ezt sem tudom bizonyítani, ez is csak találgatás... Nekem úgy tűnik 1Móz 22-ben, hogy Ábrahám azt aratta, amit vetett. Nem lepne meg a mennyországban majd, ha azt találnám, hogy Ábrahám pontosan annyi ideig gondolt arra, hogy meg kell ölnie a fiát azon az úton, mint amennyi ideig Sára arra gondolt, hogy mindjárt bejön valaki a hárembe és megerősokolja...

Feleségek, a férjeitek Isten emberei, én remélem, hogy azok, és ezzel együtt mégis csalódást okoznak nektek, nem is egyszer. Ez meg fog történni. De ne akarjátok fegyvelmezni vagy megfeddeni őket. Ne próbáljátok hasonlóval visszafizetni nekik. Ez nem a ti dolgotok, ez Istené. És tudjátok, mit? Isten sokkal keményebben fogja fenyeíteni őket, mint ahogy ezt ti tennétek. Ámen.

Az előadást szövegét lejegyezte: Jeviczky Andrea

Ronnie Collier Stevens

Amit Jézus kér, azt tegyétek meg!

Kedd délelőtti előadás

Utoljára köszönhetlek benneteket a gyönyörűség névben, Isten egyetlen Fia, a Megváltó Jézus Krisztusnak nevében. Ma este sokkal inkább magyarázó igehirdetést szeretnék mondani nektek. Kérlek, nyissátok meg Bibliátokat a Jn 2,1–11-nél, ahol Jézust egy menyegzőre hívták.

A harmadik napon menyegző volt a galileai Kánában. Ott volt Jézus anyja. Meghívták Jézust és tanítványait is a menyegzőre. Amikor elfogyott a bor, Jézus anyja így szólt hozzá: „Nincs boruk”. Mire Jézus azt mondta: „Vajon énram tartozik ez, vagy terád, asszony? Nem jött még el az én óráim”. Anyja így szólt a szolgálkhoz: „Bármit mond nektek, tegyétek meg”. Volt ott hat köveder a zsidók tisztálkodási rendje szerint, amelyekbe egyenként két vagy három métréta fért. Jézus így szólt hozzájuk: „Töltsétek meg a vedreket vízzel”. És megtöltötték színiültig. Aztán így szólt hozzájuk: „Most merítsetek, és vigyetek a násznagynak”. Ők vittek. Amikor a násznagy megízlelte a vizet, amely borrá lett, mivel nem tudta, honnan van, csak a szolgálk tudták, akik a vizet merítették, odahívta a vőlegényt, és így szólt hozzá: „Minden ember a jó bort adja fel először, és amikor megittasodtak, akkor a silányabbat: te pedig ekkorra tartogattad a jó bort”.

János nem a szokásos görög szót használja itt a csodára, hanem a jelnek fordítható kifejezést. Jézusnak minden csodája jel is volt egyben. Ő soha nem tett véletlenszerű csodákat, nem tett olyat, ami varázslásra, mágiára hasonlított volna, nem mutogatta magát. Én Délről jöttem, amint mondtam, és vannak ott olyan emberek, akiket úgy mondunk, hogy „ta-

hók”, szó szerinti fordításban azt mondhatjuk, hogy „vörösnyakúak”. Nem túl okos emberek, nem intelligensen élnek, hanem bekövült előítéletek szerint. Mik lehetnek az utolsó szavai egy ilyen „vörösnyakúnak”? „Hé, ti, ezt figyeljétek!” Jézus csodái ellentétesek ezzel, nem mondja, hogy „Figyeljétek, amit csinállok”... Minden csodája olyan, mint egy példázat, mindegyikkel valami nagyon mélyet akar tanítani, akár csak a kereszttel. Ahogy János az evangéliumát megszerkesztette, ez az első csoda, amit olvasunk. Miért ment el Jézus erre a menyegzőre? Azért, mert meghívták. Te meghívtad Jézust a te menyegződre? Folyamatosan meghívod őt a házasságodba? Őszintén váagsz az ő jelenlétére? Felismerjük jelenlétét? Dicsérjük, magasztaljuk őt a jelenléteért? Úgy éljük a házasságunkat, hogy ő ott van?

Valószínűleg volt egy másik oka is annak, amiért Jézus elment erre a menyegzőre. Van egy elmélet, mely szerint Jézus egész szolgálata során azokat a helyeket látogatta meg, ahol olyan események történtek, melyekben Izrael elbukott, vagyis ahol az emberek gyakorlatilag elbuktak. És ő ezekre az eseményekre, ezekbe a szférákba lépett be újból, hogy újjáépítse, újrászentesse, visszahozza Isten kegyelmébe ezeket a helyeket és eseményeket. Jézus születése után nem sokkal mi az első esemény, Jézus hová ment? Egyiptomba. Sokkoló hír. A kivonulás ellentéte. Nemcsak arra kell gondolni, hogy ő mint valós egyén ment el oda, hanem reprezentálta az egész Izraelt. Elutazik, elköltözik Egyiptomba, azután onnan visszaköltözik Izrael földjére. Aztán az első esemény, amit az ő felnőtt életéről tudunk, hogy bementek. Amikor kiemelkedik a hullámokból, mi történik? Az egyetlen esemény történik meg, amikor Isten lényének harmadik személye, a Szentlélek szemmel láthatóan megjelenik galamb formájában és rászáll a víztől még nedvesen csepegő Jézusra, mint ahogy a galamb Noé bárkájából kirepült és megtalálta a szárazföldet. Aztán Jézus Krisztus a pusztába kerül és megkísértetik, amint az első Ádám is megkísértetett. De nemcsak úgy, hanem más-képpen. Az első Ádám egy kertben kísértetett meg, ahol mindene megvolt, amire szüksége volt. A második Ádámnak semmije sem volt a pusztában, amire szüksége volt. Az első Ádám rózsákat kapott a kertben töviske nélkül, a második Ádám pedig töviseket kapott rózsák nélkül. Vasárnap este láttuk, hogy az első Ádám annyit ehett, hogy jóllakásig nyelte a falatokat, a második Ádám pedig visszautasította bármilyen étel elfogyasztását, miközben éhezett. Vasárnap

láttuk, hogy ami az elsők között tönkrement a bűneset után, az a házasság volt. A szégyen és egymás vádolása belépett a kapcsolatba, és minden tönkrement, minden nehézzé vált ezután... Miután Jézus bemerítkezett, megkísértetett, akkor elment egy menyegzőre, hogy olyan ajándékot biztosítson ott, amit csak ő tudott biztosítani... A házasság olyan ajándék, melyet Isten minden férfinak kínál. Soha nem szolgáltam olyan esküvőn lelkipásztorként, ahol nem két keresztény házasodott volna össze. Nem adnék össze soha egy hívőt egy nem hívővel. De az lehet, hogy összeadnék két nem hívőt egymással, ha engedik, hogy arról prédikáljak, amiről én szeretnék. Akkor megfontolnám. Azért, mert a házasság olyan ajándék, melyet Isten minden embernek kínál. Van olyan nem hívők, akik relatívan boldogan élnek a házasságban, és vannak olyan házasságok, ahol hívők házasodnak össze és boldogtalanok lesznek. Nem tudom azt mondani, hogy mindenre kiterjedően igaz, de vannak emberek, akik boldogok a házasságokban. De minden házasságban vannak olyan helyzetek, amikor „elfogy a bor”. Általában ez nem az esküvői vacsorán szokott történni a mézeshetek előtt. Ez egy extrém helyzet itt, cikis, kellemetlen, de megtörtént itt. Nagyon szeretnék biztosítani benneteket, mielőtt a következőt elmondom, hogy én tényleg komoly baptista ember vagyok. Bár most sokat fogok beszélni a borról, ezért kicsit el fogtok gondolkodni az előbbi állításom igazságáról, de én egy felavatott déli pásztor vagyok, és 1978 óta szolgáltam több gyülekezetben is. A teológiám, a felekezeti elkötelezettségem nem változott meg. Az én teológiám spurgeoni teológia. Ha nem értek egyet Spurgeonnal, akkor lefekszem és megvárom, míg elmúlik. Van egy aláírásom is Spurgeon-tól, amit szívesen megmutatok, de nem engedem, hogy bárki hozzáérjen. A legtöbb tudós, akitől nagyon sok könyvet olvasok és sokat idézek, presbiteriánus teológus. Néha kérdezik tőlem, akkor miért nem vagy te is presbiteriánus? Nagyon szeretnék az lenni, mert mindegyikük okosabb és gazdagabb, mint én... de egy dolog visszatart ettől. Kérdezik tőlem, mi tart viszsza? A Biblia. Na de azért a következő mondataim után talán el fogtok gondolkodni, hogy tényleg baptista-e ez az ember.

Azt olvassuk, hogy meghívják Jézust és tanítványaival együtt elmegy erre a menyegzőre, ahol az anyja mondja, hogy nincs már több borunk. *Dan Wallace*-nek, aki a görög nyelv tudósa, másrészt a barátom, van erre egy teóriája. Szerinte így kellene érteni Jézus választát, hogy Mária azt mondja neki, hogy „volt elég borunk, rád számítottunk, csak arra nem számítottunk, hogy te őt tanítványoddal együtt jössz, akik keményen isznak... és most már nincs több borunk”. Ez nem az én teóriám. Ez *Dan Wallace* teóriája...

Van valami misztikus dolog, ami Jézus válaszában található. Mária nem akar semmi rosszat,

kedvesen és lágyan fogalmaz meg egy kérést. Jézus pedig keményen válaszol: „Asszony, mi közöm hozzá, nem jött még el az én óráim”. Tudjuk, hogy Jézus tökéletes volt és sohasem vétkezett. Valószínűleg tehát ez rendben volt így. De ha valaki így beszélne az anyjával, mondjuk az én egyik gyerekem, azt mondanám, ne merj így beszélni még egyszer az anyáddal. De ezt nem mondhatjuk, mert ez Jézus. De akkor miért válaszol ilyen „ide nem illő” módon, amikor kedvesen kérdez valamit Mária, ő pedig kemény választ ad. Úgy gondolom, a legtöbben tudjátok erre a választ, de ha mégsem, akkor kulcsot adok, ami segít nektek az evangélium tanulmányozásában. Jézus nem a szavakra reagál, hanem Mária gondolataira válaszol. Észrevettétek már ezt Jézus többi beszélgetésében is? Látszólag úgy tűnik, mintha nem arra válaszolna, ami elhangzik. Azért, mert ő tudja, mit gondolnak az őt megszólító emberek, akik próbálják „becsomagolni” a mondanivalójukat. De Jézus a szavakat kikerülve a gondolatokra válaszol, és soha nem kerüli meg a témát. Ezt Jn 1-ben is látjuk. Aztán amikor a menyegző után elmegy Jeruzsálem felé és megtisztítja a templomot. A zsidók megkérdezik, hogy milyen hatalommal teszi, amit tesz, mi bizonyítja hatalmát? Erre azt mondja Jézus, hogy rombolják le a templomot, és három nap alatt felépíti. Hogy jött ez ide? Jézus a gondolataikra válaszolt, nem a szavaikra. Azt akarták mondani neki, mutass egy jelet az életedből, hogy neked van hatalmad. Azt gondolták, ezért meg fogunk ölni, amit tettél. Erre válaszol Jézus, ha meg akartok ölni, hát öljetek meg, oké, de a harmadik napon fel fogok támadni. Mi a helyzet Máriával? Ő egy zsidó édesanya, aki kezd türelmetlen lenni. Hiszen már 30 éve várok valamire. Valószínűleg ezen gondolkodott Mária. És édesanyád már nem fiatalodik. Jó időzítés lenne, hogy megmutass valamit abból, amit csak te meg én tudunk. Jézus erre mondja, hogy nem, még nincs itt ennek az ideje. Ha csak a szavakat halljuk, akkor csak a „nem” szót halljuk. Láttok ebben a versben még valamit? Én csak a „nemet” hallom itt. De Mária már az „igent” hallja. Mi itt vendégek vagyunk egy római katolikus országban, és néhányan közületek is ebben az egyházban nevelkedtek fel. A feleségem is római katoli-

kusként nőtt fel, ráadásul a tolmácsom is. Nekünk vendégeknak tisztelettel kell viszonyulnunk a vendéglátóink felé, amennyire csak lehet, amíg ez az Igével nem ütközik. Sok dolog van, amiben nem értünk egyet a római katolikusokkal, az egyik ilyen dolog például Mária szerepe. Biztosak vagyunk abban, hogy a római egyház feljebb értékeli Mária szerepét, mint amit a Biblia mond. De óvatosnak kell lennünk, hogy erre hogyan reagálunk. Miközben ellenállunk annak, amit ők tesznek, ne lendüljünk át a másik végletbe, mint az inga, és ne hogy alacsonyabbra értékeljük Máriát, mint amit a Biblia mond.

*Az egyik legnagyobb tesztje
a mi életünknek is, amikor Isten
nemet mond egy kérésünkre
vagy Isten olyat ad nekünk,
amit nem akarunk.*

Hihetetlen lelki modell számunkra ebben az igeszakaszban is Mária. Az egyik legnagyobb tesztje a mi életünknek is, amikor Isten nemet mond egy kérésünkre vagy Isten olyat ad nekünk, amit nem akarunk. Ismertetek már olyan személyt, aki valami olyat kapott vagy nem kapott, amit ő akart, és azáltal próbálta Istent „büntetni”, hogy elkezdett engedetlenkedni. Volt már neked is ilyen helyzetted vagy kísértésed az engedetlenkedésre, amikor Isten nem hallgatta meg a kérésedet? Kevésbé voltál ezért imádkozó, kevésbé dicsőítetted őt, mert nem úgy cselekedted, ahogy te szeretted volna? Jézus nem úgy válaszolt, ahogy Mária szeretne volna, és erre Mária? Abban a pillanatban odaszaladt a szolgálkhoz és azt mondta, hogy mindent tegyenek meg, amit Jézus mond nekik. Észrevették? Ez a jó válasz. Ha Isten nem adja meg mindazt, amit szeretnél tőle, az nem a te dolgod, inkább azal foglalkozz, hogy mindent megtegyél, amit ő szeretne tőled... Mielőtt ideköltöztem, a Tennessee állambeli Memphisben éltem. Memphisben a legjobb keresztény lelkigondozók 90 USD-t keresnek óránként. Öt éven keresztül Dallasban éltem, ahol a legjobb keresztény lelkigondozók, tanácsadók 150 amerikai dollárt keresnek óránként. Tudjátok miről szól a Jn 2,5? A legjobb lelkigondozásról, lelki tanácsadásról, mely valaha is volt a világtörténelemben és az irodalomtörténetben, és ez egy asszonytól jön. Egy olyan asszonytól, akinek a kérését most utasították el. Bármit, amit kér tőletek, tegyétek meg. Hallottatok már ennél jobb lelkigondozást, amit mondhatnátok az embereknek? Amit Jézus kér, azt tegyétek meg. Volt-e már a házasságodban, az életedben olyan, amit nagyon szeretted volna, vagy a gyerekeid életében és imádkoztál érte, és nem történt meg? Amit Jézus mond neked, azt tedd meg. Biztos volt olyan, hogy csalódott voltál, csalódtál Istenben. Akkor ez az egy mondat vigasztaljon: amit ő mond neked. Szeretted volna, hogy nagyobb legyen a szolgáltatod eredménye, vagy jobban értékeljen téged a gyülekezet, vagy egy kicsit több pénz legyen a számládon? Bármi történik, amit ő mond, azt tedd. A 7. versben aztán valóban bekövetkezik, hogy Jézus mond valamit a szolgálknak. Ami nyilvánvalóan fárasztó lesz és értelmetlennek tűnik. Azt mondja, hogy 72

gallon, azaz kb. 200 liter vizet töltsenek a korsókba. Minek? Már három napja végezzük itt a munkát... Tudod, milyen fárasztó dolog kis edényekkel meregetni a vizet a nagy kőedényekbe? De ezek olyan szolgálók voltak, akik jó szolgálók voltak, tudták, hogy szolgálniuk kell, nem értették, miért, de megcsinálták.

*Az első vacsoránál voltak szolgálk,
de nem volt boruk.*

*Az utolsó vacsoránál volt bor,
de nem voltak szolgálk.*

Figyeljete, nagy bibliatanítók, most van hozzátok egy tesztkérdésem. Ez az első különleges alkalom, egy vacsora, egy fogadás, melybe Jézus nagyon aktívan bekapcsolódott. És átvette a vezetést. Melyik volt az utolsó alkalom? Az az „utolsó vacsora” volt. Megint egy kérdés: Mi hiányzott az első vacsoránál? Bor. És mi hiányzott az utolsónál? Ott volt bor? Volt. A szolgálók hiányoztak ott! (Ki mondta először, hogy „szolgálók”? Általában öt perc szokott lenni, mire valaki kitalálja a választ... Nem sügtam, angolul érkezett a válasz: „servants”). Az első vacsoránál voltak szolgálók, de nem volt boruk. Ki adta a bort? Jézus. Az utolsó vacsoránál volt bor, de nem voltak szolgálk. És Jézusnak meg kellett mosnia a tanítványok lábát, akik túl büszkék ahhoz, hogy egymás lábát mosták volna meg... Ez a 12 férfi Jézussal élt és vele szolgált három és fél évig, és nem értették meg a lényegét. Hogy fel kell venni a szolgálai formát. De ő tudta... Lehet, hogy nem lesz a tiéd a legnagyobb gyülekezet, vagy nem találd meg az életben azt a szolgálatot, melyet legjobban értékelnek mások. De azt megtehetjük, hogy hűséges szolgálk legyünk és ez nagy dolog... Szóval a szolgálk megteszik, amit Jézus mond, és azt is mondja, hogy „Vigyetek belőle a násznagynak”, aki meg is kóstolja (9. vers) és ezt mondja: „De hát ez bor!” Tudom, hogy néha úgy érezzük, minket inkább arra hív Isten, hogy a bort változtassuk vízzé... Ez az ellentéte annak, amit Jézus tett. Talán az egész világ úgy gondolkodik, hogy ahol a baptisták megjelennek, ott vége a bulinak... Én nagyon szeretem a puritánokat. Majdnem mindent, amit az amerikai puritánokról tudunk, azt az ellenségeiktől tudjuk. Volt egy *Mencken* nevű ateista ember, aki 1956-ban halt meg, szerinte a puritán szó jelentése, hogy valaki állandó félelemben érzi magát, és attól fél, hogy valaki más meg nagyon jól érzi magát. De ez hazugság. *John Macaulay* a XIX. század egyik legnagyobb keresztény írója azt mondta, hogy a medveviadalokat nem azért ellenézték a puritánok, mert a medvék rosszul érezték magukat, hanem mert az emberek élvezték a medvének okozott szenvedést. Ez hazugság. A Bibliában hívő keresztényeknek kellene lenniük a legörömtelibb személyeknek. Jézus eljött erre a bulira, ahol kifogytak a borból és nem mondta, hogy „úgy kell nekik”. Azt mondta, hogy bulizzunk tovább! Nem kell leállni a partival. Itt vagyok, és én vagyok az oka, hogy a party tovább mehet... Félreértés ne essen, én nem iszom alkoholt egyáltalán. Nem próbálok ebben félrevezetni senkit. Csak próbálok értelmezni ezt a szöveget, és minden ember számára elérhetővé tenni az alkalmazását.

A sátán a jót mutatja előre, aztán jön a rossz. Jézus a rosszat mondja előre: ha utánam akarsz jönni, akkor keresztthordozásra lesz szükséged. A legjobbat a végére tartogatja.

Valahogy helyre kellene állítani a keresztények jó hírét, ami a nem keresztények szemében sajnos nagyon megromlott. Hogy ez mikor történt, azt nem tudom, de azt gondolom, az okokat keresve a római katolikusokkal itt biztosan nézeteltérésbe kerülnénk. Említettem, hogy Mária személyével kapcsolatban vannak köztünk nézeteltérések. Hiszen ennél sokkal fontosabb vitapontok is léteznek közöttünk, Mária személye az első öt pontban nincs is benne. De itt van például a transzszubsztanciáció. Ők azt hiszik, hogy az epiklézis során, amikor a pap hívja a Szentlelket, a kenyér szubsztanciája a pap közbenjárására átváltozik Jézus testévé és a bor átváltozik Jézus vérévé. Persze ez nem történik meg. De ha mégis megtörténne, nem hiszem, hogy a felszentelt katolikus papok hatalmat kapnak arra, hogy ezt meg tudják csinálni. De egyébként a transzszubsztanciáció ott van a Bibliában. Isten tud szubsztanciákat átalakítani, anyaglényegeket más anyagokká. Az Ószövetségben a folyó vérré válik. Kánában a víz borrá válik. Ez mind transzszubsztanciáció.

Nem tudom, pontosan mikor történt a csoda, a víz kiöntésekor vagy a pohár felemeléskor, vagy amikor a folyadék elérte a nyelvet, amikor megkóstolta... Csak azt tudom, hogy megtörtént. „Mindenki a jó bort először hozza, itt pedig a legjobb bort a végére tartogatták”. Isten ilyen, a legjobbat a végére tartogatja. Jézus elmondja, milyen nehéz dolgunk lesz. De a sátán pedig hazudik és eltorzítja a dolgokat. Például hogy itt van a szex, amire a sátán azt mondja, nem kell a házasságra tartogatni, csináld bátran, nagyszerű lesz! Nem szól a sátán a váratlan, nem kívánt terhességekről, amikor a kisbabát vagy megölik az abortusszal, vagy árvaházba teszik, vagy a felek nem akarják valójában azt a házasságot. De nem mondja a sátán azt sem, hogy össze lehet szedni betegségeket. Nem mondja, hogy egyszer majd találkozol valakivel, akit annyira megszeretsz, hogy örökké vele akarsz élni, és ha majd vele találkozol, és legelőször ágyba bújsz vele, az valami csodálatos dolog lesz. Hogy azt mondhasd neki, nekem te vagy az első és mindig az is maradsz. A sátán ezeket nem mondja, ehelyett azt mondja, hogy „Hajrá, csináld, miért várnál, és mi van, ha meghalsz, mielőtt házas lennél?!” A sátán a jót mutatja előre, aztán jön a rossz. Jézus a rosszat mondja előre, ha utánam akarsz jönni, akkor keresztthordozásra lesz szükséged. Amerikában nagyon ráálltunk a próféciákra. Ott van például Mt 24, ahol hatalmas kivetítőkön elemzik, lerajzolják, magyarázzák, mit jelent a fűgefa, mi a pusztító utálatosság stb. De nem beszélnek a 9. versről, ahol arról van szó, hogy meg fognak benneteket ölni. Amikor meg jönnek a muszlimok, akkor sírnak, nyafognak... „Jaj, elveszik tőlünk a kereszténység uralmát!” Pedig a Biblia erről beszél. A pogányoknak fogalmuk sincs, Isten milyen ajándékokat

tud adni. Ők kitalálnak történeteket az isteni ajándékokról, amelyekben mindig van valami különleges meglepetés, ami az elméjükben megragad. Páris történetében az volt az isteni ígéret, hogy a világ legszebb asszonyát kapja ajándékba. Valóban a világ legszebb asszonyát, Helénát kapta, de az istenasszony elfelejtette említeni, hogy Heléna már házas, és a férje egy nagy harcos, barátokkal és hatalmas hadsereggel. Így kezdődött a trójai háború. Amikor az egyik pogány király megkapja az arany érintésének fantasztikus ajándékát, mert imádta az aranyat, de aztán megpróbálta megenni a kenyeret, ami egyből arannyá vált, és a kislányát is megpróbálta megölni, és a kislány is arannyá vált... A pogány mitológiában sok történetből látszik, milyen kellemetlen meglepetéseket, szennyezett ajándékokat tudnak adni a pogány istenek. A Biblia Istene nem ilyen. Ő az elején elmondja a keresztet, hogy utálni fognak titeket mások és meg fognak majd ölni. Aztán ad ígéreteket. Egy napon meglátjátok majd az Emberfiát és akkor koronát kaptok majd. Egyszer azt halljátok majd: „Jól van, jó és hű szolgám.” Ahogy mondja Pál az első korinthusi levélben: „Amit szem nem látott, amit fül nem hallott, azokat készítette Isten az őt szeretőknek.” El sem tudjuk képzelni, ez milyen jó lesz.

Ő a legjobb minőségű bort adta, és ő kapja a legrosszabbat.

Jn 2-ben található Jézus első csodája. Milyen ajándékot adott Jézus Kánában? És mi a legutolsó ajándék, amit ő kap? A keresztben bort kap, de egy nagyon alacsony minőségűt, ecettel elegyített bort. Ő a legjobb minőségű bort adta, és ő kapja a legrosszabbat. Mit kap? Az átkot. És ő mit ad? A megváltást, a bűneink lefedését... Kivé, mivé szeretnél válni a házasságodban? A szolgálatodban? Lehet, hogy úgy érezünk, vagy úgy érzed, hogy tövist kaptál a házasságodban vagy a szolgálatodban? Mi közöd hozzá? Kövesd Jézust! Mit szeretnénk mi adni neki? Tövist szeretnénk adni? Elmondod az egész világnak és körülöttes mindenkinnek, ahogy a feleséged bánik veled? Vagy lefeded a másik bűnét? Megváltó típusúan cselekszel? Vagy keserű, rossz bort kapsz és azt adod tovább? Csodálatos mennyei Megváltónk, mennyei Vőlegényünk van! Eddig mindig másokra hagytam az imát, de most én fogok imádkozni...

Imádkozunk! *Atyánk, mindnyájan tanítók vagyunk és tapasztaljuk, hogy könnyű tanítani, de sokkal nehezebb alkalmazkodni, engedelmeskedni. Atyám, azért imádkoztunk a konferencia elején, hogy ne csak az ige hallgatói, hanem annak megcselekvői is lehessünk. Kérünk téged, hogy hozz fényt a házasságunkba! Segíts nekünk, hogy egyre jobban érezzük magunkat a házasságunkban. És higgyünk abban, hogy te meghallgatsz a kérésünket, bárhogy is, de járjál velünk úgy, hogy mindig áldással válaszolhassunk. Hogy mindig át tudjuk változtatni a rossz bort, ha azt kapunk, jóvá, és ezáltal is egyre hasonlóbakká legyünk Jézus Krisztushoz. Az ő gyönyörű nevében. Amen.*

Az előadást szövegét lejegyezte: Jeviczky Andrea

Berszán István, Berszán Lídia

A megbocsátás kínjai?

*Nem azt mondom neked,
hogy hétszer, hanem még
hetvenszer hétszer is. (Mt 18,22)*

A megbocsátás elfogadható gyakoriságának kérdésére adott elképesztő jézusi válasz nem tűnik eltúlzottnak, ha a közeli másikon házastársat (is) értünk. Néhány évtizedre kellhet ekkora „hitel”, ha nem akarjuk kibékíthetetlen sértett felekként végezni. Az előadás azokat a lejtésirányokat veszi számba, amelyek a férj és feleség elleni vétkek – megbocsátást kerülő – feloldási kísérleteire csábítanak. Ha ezek szétválasztó hatásának kínjaihoz mérjük egymás szeretetben elszenvedését, a hányados egy hetvenszer hétszeri felfedezés után is megmaradó titok: **jobban van dolga a kettőnek.**

Dr. Berszán Lídia (1967) Szatmárnémetiben született, hatgyermekes baptista lelkészcsalád elsőszülöttjeként. Jelenleg Kolozsváron él, feleség, három gyermek édesanyja. Több mint három évtizede döntött tudatosan a felől, hogy elfogadja Jézus áldozatát, és az ő tanítványaként szeretne élni. Tanulmányait Kolozsváron és Budapesten végezte. Foglalkozása: egyetemi docens a Babes-Bolyai Tudományegyetem Szociológia és Szociális Munka Tanszékén. Nyolc éve házigazdja a mozgássérült gyerekek és szüleik klubjaként működő Integrált Játsszóháznak. Családterápiás és lelkigondozói tevékenységet is folytat. Idős és fogyatékos személyek szociális ellátását végző intézmények alkalmazottainak tart képzéseket és szupervíziót.

Dr. Berszán István (1966) irodalom- és gyakorláskutató, a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Magyar Irodalomtudományi Intézetének intézetvezető egyetemi docense. Az irodalmi írás és olvasás figyelemgyakorlataira irányuló kutatásait otthon és külföldön tartott kísérleti Terepkönyv-táborok egészítik ki. 1990-ben kötött házasságot Lídiával, azóta huszoneves lányaik férjhez mentek, hatéves kisluk most kezdte el az iskolát. A Kolozsvári Magyar Baptista Gyülekezet igehirdető szolgálattevője, járt a Mont Blanc-on, meséskönyveit sokan kedvelik.

István:

Azt az utasítást kaptuk a szervezőktől, hogy ezúttal ne olyan tudásrendszert próbáljunk átadni, amit a lelkészek majd a saját tanításaikban hasznosíthatnak, hanem őket és feleségeiket próbáljuk megszólítani. Mikor azon töprengtem, hogyan tegyek kísérletet nem lelkészként a lelkészek, illetve lelkész házaspárok megszólítására, egy szomszédos keresztény felekezet ihletése segített: arra gondoltam, hogy egyik hiteles módja ennek a gyónás lehetne. Persze, az előadóterem gyóntatófülkéeként kicsit nagyobb a kelleténél, de talán ettől neoprotestáns és egészen biztosan ősapostoli: „Valljátok meg bűneiteket egymásnak és imádkozzatok egymásért” (Jak 5,16) *Gyónom tehát a mindenható Istennek és nektek, lelkész testvéreim, hátha ti is csatlakoztok.*

Jézus elképesztő válasza

Lídia:

Gyermekeinket arra neveljük, hogy kérjenek bocsánatot, ha hibáztak, ezzel kezdődik a rendezés. Azt ritkábban tanítjuk, hogy ne csak *kérjenek*, hanem *adjanak* is bocsánatot. Jézus arra nevel minket, tanítványait, hogy bocsássunk meg hetvenszer hétszer is naponta, a feltételek és a sértő-sértett szerepek tisztázgatása nélkül, akár bocsánatkérést sem várva. Az evangéliumokban hatszor tanít a megbocsátásról, és egyszer beszél a bocsánatkérésről. A Miatyánk imádság után is egyedül a megbocsátás fontosságára tér vissza.

István:

Titeket nem botránkoztat meg, ahogy Jézus a megbocsátás elfogadható gyakoriságának kérdésére válaszol? Mintha nem is törődne azzal, hogy amit meg kell bocsátani, az bizony vétkek! Hát nem bátorítja így az ellenem vétkezőt? Nem tudom, vannak-e köztetek társaim, de az evangéliumban találtam olyanokat, akik ugyanilyen sértődöttek a Mesterre, mert nem törődik azzal, ami nekünk gondot okoz. Az egyik Márta: „*Hát nem törödsz velem, nincs gondod arra, hogy a testvérem magamra hagyott? Mondd neki, hogy segítsen!*” (Lk 10,40) Ugyanilyen sértődött a tizenkét tanítvány a hullámokon hanykódó hajóban: „*Hát nem törödsz velem, hogy elve-szünk?*” (Mk 4,38) És mind a kétszer kiderül, hogy Jézus valóban mással törődik. Mártának így felel: „*Mi a szükségesebb most, Márta? Az, hogy itt sűrödj, és Máriát is magaddal so-*

dord, vagy hogy rám figyelj, amikor itt vagyok nálatok, ahogy Mária teszi? Ki választott kettőtök közül jobban, Márta?” Úgy látszik, Jézus nem az azonnali remek vacsorával, hanem a találkozással törődik. A háborgó tengeren is egészen más fontos neki, mint a tanítványoknak: *„Hogy vagytok ilyen féltékenyek? Hogyhogy nincs hitetek?”* Inkább törődik a félelem hitet feldúló viharával, mint a tengerével.

Tőlem is megkérdezi, amikor megsértődöm a megbocsátásról szóló tanításán: *„Hogy vagy ennyire irgalmatlan? Hiszen arra biztatlak, hogy a legközelebbiekeknek mindig megbocsáss. Nekik sem akarsz megbocsátani? Akkor hogy fogsz megbocsátani az ellenségednek? Hogyha nem szereted teljes szívedből, akiket szeretsz, hogy fogod szeretni az ellenségedet?”* El kell gondolkodnom, hogy mivel törődöm inkább. Azzal, hogy minél sérthetlenebb legyek a másikkal szemben, vagy azzal, hogy vele lehessenek, még ha ez sérülékenységet is jelent? Aki nem bánthat engem, azt messze tartom magamtól. Csak az bánthat, akit közel engedek, akit befogadok. Jézus mindig ezzel törődik: *„Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterhelttetek, és én megnyugosztalak titeket”.* (Mt 11,28) *„Engedjétek, hogy a kisgyermekek énhozzám jöjjenek, és ne tiltsátok el őket”.* (Lk 18,16) *„Azt, aki hozzám jön, semmiképpen ki nem vetem”.* (Jn 6,37) Be kell látnom, hogy az egymás elleni vétkeknek (amiért éppen aggódom, amivel törődöm) sincs nagyobb ellenszere az egymás előtti megnyílánál.

Valahányszor úgy tűnik, hogy Jézus nem törődik azzal, amivel én kétségbeesetten vagy felháborodottan törődöm, ez egészen biztosan azt jelzi, hogy nekem sem azzal kellene törődnöm.

Mikor megbánt a feleségem, nagyon aktuális a Mester kérdése: *„Mivel törödsz most? Azzal, hogy visszaadd, hogy elzárkózz, vagy hogy megbocsáss? Valahányszor úgy tűnik, hogy Jézus nem törődik azzal, amivel én kétségbeesetten vagy felháborodottan törődöm, ez egészen biztosan azt jelzi, hogy nekem sem azzal kellene törődnöm. Nem őt kell rábírnom, hogy azzal törődjön, amivel én, hanem nekem kellene elkezdenem azzal törődni, amivel ő. Márpedig amikor a közeli közti sértésekről van szó, Jézus nem a sérthetlenségünk biztosításával, hanem a megbocsátókészségünkkel törődik.*

Lídia:

Nemrég agyutatások során jutottak arra a felismerésre, hogy amennyiben nem oldódtak fel vagy oldódtak meg lefekvésig a napközben minket érő negatív feszültségek, konfliktusok, alvás közben az érzelmi tudat agyi mélyrétegeibe kerülnek. Ez a terület „szenved” és „szenvedet”, és nincs időérzéke, mindent az aktuális tartományában tart. Még akkor is, ha pillanatnyilag úgy tűnik, hogy ha aludtunk egyet a sérelemre, mintha már veszített volna az erejéből, egy újabb meg-

bántódás rögtön hozzákapcsolódik az előzőhöz. Csoda-e, ha a Mester arra tanít, hogy le ne menjen a nap a haragunkon.

A mindennapi kenyér és a mindennapi megbocsátás elengedhetetlen az életünkhöz. Naponta kell kérnem a bocsánatot, hogy naponta tudjam adni a megbocsátást. Különböző lépten-nyomon kiderül, hogy gonosz szolga vagyok: még ki sem mentem az én Uram elől felmérhetetlen adósságom elengedésének a megkönnyebbülésével, s már fojtogatom a másikat elenyésző tartozásáért. Mentálhigiénés egészség, lelki-szellemi fittség nincs bocsánat és megbocsátás nélkül: *„ezért van köztetek sok erőtlen és beteg, és alusznak sokan”.* (1Kor 11,30)

A férj és a feleség elleni vétkek

Lídia:

A genderszemlélet előretörése óta vitatottá vált a férfi és nő közötti típuskülönbségek léte, érvénye. A házasság során mégis, különösen az első években, nem kevés elfogadni, és megbocsátani valót eredményezhet a velünk született és az eredetcsaládból hozott különbözőségek közös „mi”-vé alkotása. Az alábbi táblázat ezekből a különbségekből ad ízelítőt. A nemek szerinti felosztás sok esetben felcserélhető (például a nő az, aki hallgat, munkában vezet le a problémahelyzetből fakadó feszültségeit, és a férfi viselkedése az emotívabb), a lényeg az, hogy ezeknek a különbségeknek a számbavétele és tudatosítása már elindíthat abba az irányba, hogy meglétük ne elidegenítsen egymástól, hanem idővel akár értékke, gazdagsággá minősüljön.

	Férfi	Nő
probléma-helyzetben	racionalizálódik: hallgat vagy munkában vezet le	emotionalizálódik: kibeszéli, elsírija
biztonság / kihívás	kedveli a kockázatot, kihívást	biztonságot keres
irányultság	közösség, társadalom	„privacy”, intimitás
idő-orientáció	perspektivikus v. horizontszemlélet	kidolgozza a jelent, jövőt
a gyermek felé	„utód”-elvárások	„örök gyermek”, elfogadó, óvó szerep
szerepprioritás	1. Hivatás 2. Házastársi szerep 3. Szülő szerep	1. Szülő szerep 2. Házastársi szerep 3. Hivatás

A szerepprioritások sorrendje talán a leginkább nemhez köthető. A családi élet egyensúlyát az adja, ha a házastársi szerep azonos szinten helyezkedik el mindkét félnél, és ha tudatosan törekszenek arra, hogy mindketten tiszteletben tartsák

a másik prioritásrendjét. Amikor kicsik a gyermekek, akkor a legnehezebb 'viselni' mindkét félnek ezt a különbséget.

István:

Engem az sért, ha az anyuka meg akarja kímélni a gyereket az apjától: tőlem. Ha például fel akarom hívni valamelyik, már férjhez ment lányunkat, mert tudom, hogy éppen rágódnak valamin, ő rám szól, hogy szegények biztosan el vannak foglalva, inkább ne zavarjam őket. Vagy szembefordul velem, ha a hatéves *Matyi Farkast* fegyelmezem. Pedig szakemberként is igazán tudnia kellene, hogy ez mennyire rossz stratégia! Sokkal jobban tenné, ha higgadtan ismételné el neki, amit én esetleg indulatosan mondtam. Én mindig ezt teszem, sohasem fordulok ellene, amikor a fiúval összevesznek. Neki is sokkal nehezebb, ha rögtön a gyereket veszi védelmébe. Amiben ilyenkor megpártolja, azzal másnap ő küszködik ugyanúgy, ahogy most én. Hát nem?!

Az is bánt, amikor valamiről, amit magáról nem tud elképzelni, engem is le akar beszélni. Szerinte sokszor túl meredek, amit bevállalok vagy megengedek magamnak. Például amikor megszorítottam a kezét az utcán még lánykorában, és mi is átmentünk a másik oldalra, ahová a velünk szembe jövő lelkész ment át, hogy ne találkozzunk „így”. Persze most, hogy gyónok, jobban észreveszem: ilyenkor azt várom el, hogy ő is bevállalja velem, ami neki túl meredek. Olykor akár szó szerint is, mondjuk egy kicsit nehezebbre vagy hosszabbra sikerülő hegyi túrán, vagy a gyülekezeti vitákban, ahol közös állásponton szoktunk lenni, csak ő gyakran túl meredeknek találja, ahogy ezt az álláspontot képviselem. Úgyhogy amit ellenem irányuló sértésként emlegetek, abban bizony nagyon sok bántás is van a másik ellen. Panaszkodom, hogy engem is le akar beszélni arról, ami neki túl meredek, s közben akarata nélkül őt is ráveszem ilyen dolgokra.

Még akkor is megsértődöm, amikor olyasmit ró fel a feleségem, amiben nem érzem magam hibásnak. Haragszik, hogy reggel iskolába készülésközben hozzáfogok felseperni és feltörölni a csempét. Én pedig azt gondolom, hogy az ilyen férjnek inkább tartósítószer kellene tenni a fürdővizébe, nem megszidni.

Repedések a házasság falán: a kapcsolat elleni vétkek

A házasság elején, többnyire konfliktuskerülés miatt, kimarad az összecsiszolódás, ami később a kapcsolat megterhelődését okozza, és hosszú távon tarthatatlan feszültségeket okoz.

Lídia:

A „lesznek ketten egy testté” ígéretét és feladatát együtt kapta a férj és feleség. Minden, ami ez ellen hat, véték a kapcsolat ellen. Van néhány tipikusnak mondható helyzet.

Az *egyoldalú alkalmazkodás* azt jelenti, hogy egyik túlalkalmazkodik, a másik pedig egyáltalán nem alkalmazkodik, öntörvényű magatartást tanúsít. A házasság elején, többnyire konfliktuskerülés miatt, kimarad az összecsiszolódás, ami később a kapcsolat megterhelődését okozza, és hosszú távon tarthatatlan feszültségeket okoz.

Az *egyedül hagyást/maradást* leginkább a túlvállalás okozza: egyik előreszalad, a másik lemarad. A túlvállalás nem csak addig súlyos, amíg feladatai miatt a házastárs távol van a társától, családjától. Talán akkor a legsúlyosabb, amikor otthon van, de mégsem érhető el: túl fáradt vagy túlságosan tele van az élete „nagy dolgaival”, és már nem képes látni és érteni a párja, gyermekei mindennapjait. És nem illik haragudni rá, mert jó ügyben, lelki munkában van távol. Ilyenkor kapaszkodnak meg és kezdenek felnőni a keserűség gyökerei a családi élet talajában.

A jó kapcsolat nemcsak stabil, de rugalmas is, képes változni a családtagok változó szükségletei, életkori sajátosságai mentén. Az *önaktualizálás képessége* egyéni, de családi szinten is folyamatos kihívást jelent. Ha szigorú elvek vagy hullámzó érzelmek vezetnek, ezek nehezítik a családi lét aktualitásaihoz való igazodást. Minden hivatáshoz – a lelkipásztorhoz leginkább – hozzátartozik az áldozatvállalás is. Amikor Isten hív el egy konkrét feladatra, akkor ő a garancia az áldozatvállalásban. De nem lehet csupán kegyes elvek vagy érzések mentén tájékozódni a családi élet és hivatás egyensúlyának folyamatos aktualizálásában. Igyekezzünk „értelmes módon élni együtt” – mondja Péter (1Pt 3,7). Időnként segíthet ez a pragmatikusnak tűnő kérdés is: Mekkora család vállalható ekkora hivatáshoz, avagy mekkora hivatás vállalható ekkora családhoz?

A jó házasságnak fénye van, evangelizál. A közösség, de különösen a tinik nagyon érzékenyek a hitelességproblémákra: irgalmatlan éleslátással vizsgálják és ítélik az előljárók házasságát, családi életét. Még sohasem hallottam, hogy elismeréssel vonták volna le a tanulságot: „X lelkipásztor annyira szerette az Urat, hogy még a házasságát is feláldozta érte”.

Nemcsak házasságtöréssel lehet véteni a kapcsolat ellen, hanem gyakran a repedések okoznak törést. Az egy testtéltel egy életen át tartó folyamat. Igazi próbája az egymásra utaltság, az időskor.

Megbocsátást kerülő feloldási kísérletek és kínjai

István:

1. Stratégiai megoldás

Van, hogy nem hagyom annyiban a sérelmemet: újra és újra érvelek és vádolok. Mindig felfedezek még egy jó retorikai húzást a másik védekező álláspontja ellen, illetve a sajátom mellett. Gyónás közben látom, hogy ez pont olyan veszélyes, mint amikor még egy pohárral és még egy pohárral felhajt, aki nem tudja abbahagyni az ivást. Ilyenkor ugyanis elvakult az az hiszem, hogy csakis egyértelmű, megfellebbezhetetlen fölényem lehet megoldás. Mert stratégiai megoldást keresek: nem a kapcsolattal törődöm, hanem egyedül a csata kimenetelével. Még a Mestert is szeretném rávenni, hogy az én stratégiámat támogassa: „Mondd meg neki, hogy segít-

sen! Mondd meg neki, hogy hagyja abba! Mondd meg neki, hogy ismerje el!”

Mikor Márta arról oktatja ki a Mestert, hogy mit mondjon meg a testvérének, akkor a testvére is ott van. De ő nem beszél vele, csak üzen neki. Amikor ugyanígy teszek, eltávolodom a másiktól. És a Mestertől is, hiszen nem rá figyelek, hanem őt is szeretném a stratégiámba foglalni.

A feleségem elleni győztes stratégiával az a baj, hogy egy személyes, ha úgy tetszik, nőtleneknek való, nincs helye benne a másíknak. Mit ér egy olyan győzelem, amelyben nem lehetek együtt a legközelebbivel? Az ilyen diadal – kénytelen vagyok mindig hamar belátni – igazából veszteség: hiányzik az oldalbordám.

2. Sértett túlzások

„Oké, akkor dobjatok ki itthonról!” „Jól van, akkor elmegyek valahova, hogy ne legyen baj velem”. Az üldözött bujdosó románca. Szegény ártatlan, egyedül a bűjával tocsogó nádasokban, akit csak az elemek értenek meg és fogadnak be. Avagy az önsajnálát pásztorköltészete. Nem vall túl jó ízlésre, messze a saját mércém alatt vagyok ilyenkor. Egyszóval magamtól is eltávolít az efféle szerepjáték, hát akkor a másiktól. De utána hiába nevetem ki magam, újra és újra megkísért ez a lejtésirány.

Néhányszor azt is kipróbáltam, hogy egész tragédiafolyamot alakítsak belőle. Hagytam, hogy lemenjen rajta a nap, esetleg kétszer is. Nekiszomorodott képet vágtam, s olyan súlyossá tettem a néma jelenlétem, amilyenné csak tudtam, miközben egész felhőkakukkvárakat építettem magamban a

sérelmeimből. Veszélyes, amikor bonyolult szerepekbe tornázzuk magunkat, hiszen ilyenkor annyira megváltozunk, hogy a másik nem ismer ránk? Létezik – kérdelem most gyónás közben –, hogy ez is én volnék? És már tudom is a választ: ez is én vagyok, csak hogy nem az alakított hős, hanem a pocsek színész.

A megbocsátás titka

István:

Mi fordít meg a rossz irányba vivő lejtésirányokból? Mindekelőtt annak a kínja, amikor olyasmit teszek vagy olyasmi történik, ami eltávolít a feleségemtől. Nehezen viselem a szétválasztottságot attól, akihez közel szeretek lenni. Úgy-hogy viszonylag hamar – titokban azt hiszem, egyre hamarabb – rájövök, hogy mennyire nevetséges a hadba vonulásom ellene.

Olyan is van, hogy ő ráz fel egy kijózanító beolvasással. Ez nem történik gyakran, de olyankor hat – megfordulok.

A legtöbb pedig azon múlik, hogy ez a házasság kezdettől fogva erő- és örömforrás az életemben. Ide mindig könnyű visszatalálnom, s ez mindannyiszor annak (újra)felfedezése, hogy sokkal, de sokkal jobban van dolga a kettőnek. Kétfőnknek. Ha arra gondolok, ki ő nekem, nagyon szájalmasakká válnak a sértődéseim. Idén ünnepeltük a 25 éves házassági évfordulónkat (véletlenül éppen a lengyel Tátrában, ahol igazán, sőt eleve lemondtam a gerinctúrát, csak a tavak közötti sétánk sikerült kicsit hosszúra). Most sokkal többet tudok arról, amit akkor mondtam neki először, amikor ösz-

szeházasodtunk, tudniillik hogy ő kincs, akit rám pazarolt az ég. Így sokkal könnyebb megfordulni az elvesztése irántól.

Azért sem mindegy, mi történik, amikor megbántjuk egymást, mert amit bejártunk, abból nehéz kimozdulni, és oda könnyű visszatérni. Ezt nevezem lejtésiránynak. Ha abban vagyunk jártasak, hogy szeretjük egymást, ebből nehezebben mozdulunk ki, és ha kizökönt is valami, könnyen visszatérünk ide. Ha azonban egyre inkább abban leszünk jártasak, hogy hadakozunk egymás ellen, akkor abba lesz könnyű visszatérni – még akkor is, ha egy szép vakációs napra ébredünk az Adria partján (vagy inkább a Kárpátokban).

Lidia:

A megbocsátás folyamat: időben zajlik, miközben nem lehet felfüggeszteni a mindennapokat. Onnan indul, hogy megszületik bennem az elhatározás: le akarom tenni a sértettséget, a bántást, s az ezzel járó terhet. Ki kell mondanom a sérüléshez, teherhez kapcsolódó érzéseimet, fájdalmamat, haragomat, és fejet kell hajtanom Isten előtt, át kell adnom neki az igazságszolgáltatásra, jóvátételre való vélt vagy való jogomat. Jézus tanítása arra is biztat, hogy imádkozzam azért, akinek meg kell bocsátanom, mondjak áldást rá, tegyek jót vele. Nem emlékezni meg a sérelemről azt is jelenti, hogy megmaradok a megbocsátásban és az elengedésben.

István:

Az én hitvallásom szerint megbocsátani annyi, mint meg nem történni tenni, ami megtörtént. Jól értsük meg egymást: nem elfeledni, nem elrejtteni, nem megkerülni. Ezeknek sohasem sikerül meg nem történni tenni, ami megtörtént. Meg nem történni csak a megbocsátás teheti az elkövetettet. Van úgy, hogy a másik nem hálás ezért, de még ilyenkor is egészen más szeretetben szenvedni, mint sértődötten. Mikor azt olvasom, hogy „szenvédjétek el egymást szeretetben” (Ef 4,2), mindig az jut eszembe, amikor az *Egyes kőről* lefele jövet egy sziklakürtön próbáltunk ereszkedni, és egy helyen a vállaimra kellett állítanom Lídiát, hogy le tudjunk jönni. A bakancs felhorzsolta a vállam, s mindvégig keményen kellett tartanom magam, hogy mindkettőnk súlyát elbírom. Ennek emléke nemcsak azt magyarázza meg nekem, hogy milyen egymás terhét hordozni, és úgy tölteni be a Krisztus törvényét (Gal 6,2), hanem azt is, hogy „az én igám gyönyörűsége” (Mt 11,30).

A „harmadik fél” szerepe

Lidia:

A házasságban a férfi és nő kapcsolata egy *diádikus* (kétszerplős) kapcsolat. Minden diádikus kapcsolat bomlékony, törékeny. Nagy az esélye annak, hogy stabilizálás céljából bevonódjék egy harmadik: gyermek, szülő, barát, barátnő, munka, hobbi, szenvedély stb. Ezek a „stabilizálók” azonban inkább előbb, mint utóbb a párkapcsolat kiégéséhez vezetnek, mivel nem a számukra kijelölt helyre kerülnek. „A hármas kötél nem hamar szakad el”. (Préd 4,12) A párkapcsolatban Isten jelenléte az a stabilizáló erő, amely kijelöli

a családi élethez tartozó többi személy (gyerek, barát) vagy dolog (munka) igazi helyét és sorrendjét. Nagy kegyelem, hogy ő akkor is tart bennünket, amikor mi esetleg elengednénk egymást, vagy elsodrónánk egymástól.

István:

Nem véletlen, hogy éppen a szeretetben elszenvedés kapcsán kezdtünk egy harmadikat is emlegetni. A harmadik fél szerepe *Immanuel Lévinas* etikai gondolkodásában úgyszólván utólagos, melyet *Jacques Derrida* kritikája nyomán vezetett be. Ha mindenki más egészen más, s minden másiknak kitett vagyok, akkor egyszerre több másikért vagyok felelős. Tudásra azért van szükség, hogy ebben a helyzetben igazságos legyek. Nekem ezen a ponton jobban tetszik Derrida álláspontja, aki szerint azért lakozunk mindannyian a Mórriján, mert sohasem teljesíthetjük egyetlen kötelességünket sem anélkül, hogy ne árulnánk el, ne áldoznánk fel ezzel az összes többi kötelességünket, mint ahogy Isten iránti kötelességének teljesítésével Ábrahám is elárulta a fia iránti és a felesége iránti kötelességét. Tudással nem lehet ennek botrányát feloldani.

A harmadik fél szerepét inkább abban látom, hogy a lévinasi etikai viszony egyáltalán létrejöhesse. Sohasem belőlem ered a szeretet, előbb valakinek meg kell tanítania engem a szeretetre. Valakinek, aki irányomban úgy tesz, ahogy tőlem várja. „Ő előbb szeretett minket” (1Jn 4,19), és így tanított: „Amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást” (Jn 13,34). Az ilyen parancsolat nemcsak előír egy viszonyt, hanem olyan kapcsolatteremtésre készítet, amely ebben a parancsolatban irányomban és mások irányában már történik. És nem egyszerűen érvényességének elfogadását kéri, hanem ráhangolódást az ilyen tájékozódás ritmusára, rezonanciát ennek a kapcsolatteremtésnek a gesztusaival. A lévinasi szubjektum „abszolút múltja” – a kritikát nem kritikailag meghaladó etikai olvasatban – egy ilyen kapcsolatteremtés elsőbbsége. Azért van esélye a házasságnak, a szeretetnek és a megbocsátásnak, mert Krisztus szeretete nemcsak történelmi tény, hanem mindennapi esemény is a világban.

Lidia:

Ha van lejtési iránya a megbántódásnak, van sodrása a hálának is. Ilyenkor átélem, hogy az igazán az enyém, amiért hálás vagyok. Ez a hála-flow azoknak az ajándékoknak az előszámlálása, amelyeket a társamban nyertem. Jó gyakorlat ez a házastársaknak, mert ha az objektív, mindennapi tényektől indulunk is el, tapasztalhatjuk, hogy egyre áradóbbá válik a felsorolás:

- köszönöm, hogy 25 éve a férjem vagy
- köszönöm, hogy a három gyermekem apja vagy
- köszönöm, hogy minden hónapban hozol fizetést
- köszönöm, hogy együtt mehetek veled gyülekezetbe
- köszönöm, hogy elfogadod a szüleimet...

István:

Kiönteni az örööm Isten előtt a másikért – a hálának ez a hármas kötése megsokszorozza, amim van: így gazdagít. Már nemcsak annak örülök, hogy kincs a feleségem, hanem annak is, hogy olyan Istenem van, aki őt rám pazarolta.

Varga György

Köszöntő a házaspáros díszvacsorán

Balassi Bálint:
Hogy Júliára talál, így köszöne neki

*Ez világ sem kell már nekem
Nálad nélkül, szép szerelmem,
Ki állasz most énmellettem,
Egészséggel, édes lelkem?*

*Én bús szívem vidámsága,
Lelkem édes kívánsága,
Te vagy minden boldogsága,
Véled isten áldomása.*

*Én drágalátos palotám,
Jóillatú piros rózsám,
Gyönyörű szép kis violám,
Élj sokáig, szép Júliám!*

*Feltámada napom fénye,
Szemüldök fekete széne,
Két szemem világos fénye,
Élj, élj életem reménye!*

*Szerelmedben meggyúlt szívem
Csak tégedet óhajt lelkem,
Én szívem, lelkem, szerelmem,
Idvez légy, én fejedelmem!*

*Júliámra hogy találék,
Örömben így köszönék,
Térdet-fejet neki hajték,
Kin ő csak elmosolyodék.*

A mai esténk célja, hogy ünnepeljük a házasságot, ünnepeljük a szerelmet, ami a házasságban teljesedik ki, érik meg igazán azzá, amire teremtőnk adta. Esténk programja, a körülmények erre hangolnak, mi magunk is erre hangolódtunk.

A szerelmet nem kell bemutatnom. Aki itt van, az legalább egyszer már találkozott vele. Remélhetőleg ma este is mindenki magával hozta ezt a régi kedves ismerőst. Talán a házasságotok előterében van, akkor ez az este hozzájárulhat ahhoz, hogy ott is maradjon. Talán a házasságotokban a hát-

térben bújik meg, akkor ez az este hozzájárulhat ahhoz, hogy újra fontos személlyé váljon a házasságunkban.

A romantika maga a vágyódás. A romantikus életérzés legalapvetőbb eleme a vágyódás. A romantika a kapcsolatokban, a házasságban azokat a pillanatok, időszakokat jelenti, amikor ez a mindannyiunkban ott élő vágyódás valósággá is vált, vagy válik. A „pont olyan” pillanatok, élmények.

A költészet egyik meghatározása: érzelmi és képzeleti gazdagság. Ez a szerelemhez, romantikához leginkább illő irodalmi műfaj. Néhány évvel ezelőtt – készülve egy házaspáros alkalomra – kétszáz verset olvastam el. Volt közöttük ismert és nem ismert. Ezek közül hadd olvassak fel egyet, az érett szerelem egyik csodálatos versét, a hétköznapi romantika pillanatképét, aminek szíve-lelke a hűség és a szeretet.

Dsida Jenő: Ha valaki jönne

*Ha most valaki halkan idejönne,
idelopózna a hátam mögé
és megkérdezné: fáradt vagyok-é?*

*Kicsi kezét, mint tearózsa szírmát
finom-borzolón fürtjeimbe lökné
s én azt hinném, hogy úgy marad örökké.*

*Leoldaná selyempuha kendőjét
és vállamra tenné, hogy meg ne fázzam.
Ajkával mérné: nincs-e lázam?*

*Nem lenne szava, nézne csak,
míg én hallgatnék magamat keresve,
lelankadva egy félbemaradt versre...*

*S ha már szabályos lett a pihegésem
és lelkem földjén álm-eke szánt át, -
vigyázva, halkán elfödne a lámpát...*

A 25. zsoltár írja: „Az Úr minden ösvénye szeretet és hűség azoknak, akik megtartják szövetségét és intelmeit”. (10. vers)

A hűség megkülönböztetett bánásmód. Neked, akihez hűséges vagyok, adok legelőször. Neked adom a legtöbbet, neked adom a legjobbat.

A hűség védelem és oltalom. Megvédelek, az ellened támadót is feltartom.

A hűség támogatás és segítség.

A hűség szerelmi zálog. Hűségemet adtam zálogul: mindaddig, amíg nálad van a hűségem, biztos lehetsz a szerelmemben.

A hűség jóindulat, különösen a letört, gyenge, szükségben, nyomorúságban lévő felé.

A hűség nem reagál, hanem deklará. Hirdeti: ott voltam, amikor először megvallottam. Itt vagyok, ennyi év, ennyi öröm és próba után. Ott leszek, jó időben, rossz időben egyaránt. Ezt ígértük, erre tettünk fogadalmat Isten és emberek előtt: „Hozzá hű leszek, vele megelégszem, vele tűnök, vele szenvedek, őt sem egészségében, sem betegségében, sem boldog, sem boldogtalan állapotában hűtlenül el ne hagyom”.

A hűség jellem kérdése. A hűséges házastárs megbízható, szavahihető. Ragaszkodik hitéhez, hogy házastársa az Istentől kapott „hozáilló segítőtárs”. Még akkor is, ha Isten kezében a házastárs az első számú jellemformáló eszköz, akin keresztül olyan mélyen nyúl bele lelkünkbe és jellemünkbe, mint senki más keresztül. Ez csak a hűség abroncsával

körbeölelt házasságban valósulhat meg, csak az ilyen házassági kapcsolatot nem kezdi ki a másik által kezdeményezett változás, változtatás igénye. A hűséget senki és semmi nem tudja kibillenteni. Ha mégis megtörténik ez, megkérdőjeleződik minden addigi szó, cselekedet és szándék, maga a jellem.

A hűség a szeretet párja. Az agapé-szereteté. A feltétel nélküli, a „szeretlek, pont” típusú szereteté. Amely kedvét leli abban, hogy egyoldalúan a másik javát szolgálja a maga költségére. Mert ő maga ilyen. Mert a másikat értékesnek tartja.

A szeretet és a hűség ezt mondja: ez mindig így lesz. Miközben elhangzik a következő vers, a házaspárok fogják meg egymás kezét, mintha ők mondanák egymásnak a hűségnek és szeretetnek ezt a vallomását (az utolsó sor megismétlésekor mondják egymásnak házastársuk nevét).

Robert Burns:

John Anderson, szívem, John

*John Anderson, szívem, John
kezdetben, valaha
hajad koromsötét volt
s a homlokod sima.
Ráncos ma homlokod, John,
hajad leng deresen,
de áldás ősz fejedre,
John Anderson, szívem.*

*John Anderson, szívem, John,
együtt vágtunk a hegynek,
volt vig napunk elég, John,
szép emlék két öregnek.
Lefelé ballagunk már
kéz-kézben csöndesen,
s lent együtt pihenünk majd,
John Anderson, szívem.*

(Szabó Lőrinc fordítása)

Uzsalyné Pécsi Rita

Mit tehet a nevelő, ha valóban formálni akarja a személyiséget?

„Nem érted meg, fiam?!”

*„Hiába mondom a gyerekeknek,
mintha meg sem hallaná!”*

Halljuk és mondjuk nap mint nap. Mint a pusztába kiáltott szó. Prédikálunk, s közben érezzük, hogy nem tudunk megváltozni, és gyerekeinkre, is mintha csak ideig-óráig tudnánk némi hatást gyakorolni. Vajon ennyi a szülői-nevelői hivatás? Panaszkodunk a rohanó és értékvesztett világra, a médiára, a hitelüket vesztett vezetőkre, de titkon reméljük, hogy lehet ezt jobban, „mesteribben” csinálni!

Míg egyfelől gyermekeink több területen imponáló tájékozottságra tesznek szert, addig egyre többször merülnek föl a felnőtt személyiségek tipikus deficitjei. Nevezetesen az agresszivitás, az érzéketlenség, a haszonelvű szemlélet, a kudarcűrész alacsony szintje.

„Abból, hogy valaki évfolyamelső, csak annyi következik, hogy az illető osztályzatok tekintetében kivételesen jól teljesít. Semmi nem derül ki arról, hogy hogyan viseli majd az élet viaszintóságait. A beszűkült funkciójú iskola legfeljebb egy következő iskolafokozatra, de nem a morális és felnőtt életre való felkészítés színhelyévé vált”. (K. Arnold, D. Goleman)

A jelenség ma már szinte közhelynek számít, bár a viszonylag jó tanulmányi teljesítmények ideig-óráig eltakarják a tüneteket. Az egyik legsúlyosabb gondunk, hogy az iskolában

tervszerűen fejlesztett IQ-érték „*legjobb esetben is csak húsz százalékát teszi ki a sikert befolyásoló tényezőknek, nyolcvan százalék más erőkre vezethető vissza*”. (D. Goleman)

A teljes ember személyiségének kibontakoztatása mindannyiunk legalapvetőbb célkitűzése. A jó ember és a jó szakember nevelésének eszménye, a boldog élethez szükséges készségek kifejlesztése nagy kihívás minden nevelő számára.

Mitől várhatjuk az igazi fordulatot?

A személyiség formálásának kulcsa az érzelmi háló. Minden tettünket érzelmek kísérik. Bármilyen hatás ér bennünket, érzelmekkel reagálunk, még akkor is, ha ez nem tudatos. (például: izzad a tenyerünk, kipirulunk stb.) Ám amíg ezekhez az érzelmekhez nem tudunk hozzáférni, addig nem számíthatunk hatékony együttműködésükre. Miért van ez így?

Az érzelmek megszámlálhatatlan pályán, hálószerűen kötik össze az idegrendszer minden pontját, mindent mindenel – ismereteket, észleléseket, ösztönöket, – a tudat alattit a tudatossal stb. Erről nevezték el *érzelmi hálónak*. Amely hatás ebbe az érzelmi hálóba bejut, mozgásba hozhatja az egész személyiséget, a viselkedést.

Az érzelmi intelligencia (EQ)

Mint az értelem, úgy az érzelem is sajátos, összetett adottság- és készségegyüttes. Az előzőt IQ-nak, az utóbbit EQ-nak (Emotional Quotients), érzelmi intelligenciának nevezzük. Ez is, mint a jobban ismert IQ, fejleszthető. Sokan a szív intelligenciájának vagy egyszerűen jellemnek is nevezik.

Kiteljesedése azonban nem automatikus – mint például az ember biológiai érése –, hanem tudatos nevelői munka eredménye. Ha ez elmarad, akkor a képességcsírák elsorvadnak, elhalnak!

Az EQ a személyiség készségeinek mintegy a 80%-át teszi ki. A szervezett oktatás során szinte csupán véletlenszerűen fejlődik, hiszen az iskolai idő kb. 80%-át az IQ fejlesztésével töltjük.

Pedig az EQ-készségek legfőbb szerepe, hogy jól alkalmazzuk az ismereteinket. *Itt dől el, hogy amit tudunk, azt mire fogjuk használni, vagy hogy egyáltalán alkotó módon tudjuk-e felhasználni a felhalmozott tudást.*

Ilyenek például az érzelmek felismerése, képesség a megrendülésre, a felszabadult öröme stb., vagy a kíváncsiság, érdeklődés, motiváció stb., és a társas készségek is – kooperáció, vezetés stb.

Fontos megjegyezni, hogy ezek nevelhetők és fejleszthetők (lennének!). Ennek ellenére bizony számtalanszor úgy kezeljük őket, mintha sorsszerű, velünk született adottságokról lenne szó!

„*Ez az ember olyan finom, érzékeny természetű, derűs, együtt érző! Jó vele együtt lenni!*” – vélekedünk. Nem beszélve arról, ha valakit vezetőnek, vagy inkább csapattagnak könyvelünk el. Pedig mindenkiben megvan a lehetőség, hogy nyitottságát, érzékenységét, alkalmazkodóképességét vagy éppen vezetés és együttműködési készségeit kifejlessze. Sőt, igen nagy nevelői hiba, ha ezt nem segítjük elő! Hiszen mindenkinek szüksége lesz arra, hogy például egy családot, egy munkacsoportot vagy akár csak a saját ügyeit, idejét kézben tartsa. A csúcavezető is csak abban az esetben boldogul, ha képes elfogadni

mások véleményét, csapattagként lemondani saját elképzeléséről, időnként beállni a sorba.

Hogyan nevelhető, fejleszthető az IQ és az EQ?

Az értelmi intelligenciát *másképpen* kell fejleszteni, mint az érzelmi intelligencia készségeit.

Az értelmi készségek (IQ) fejlesztési módja: magyarázat, megértés, belátás. Ezzel szemben az EQ készségei magyarázattal, belátással nem fejleszthetők.

Pedig legtöbbször ezt gondoljuk. Például: „*Igazán jobban menne a matek, ha egy kicsit érdeklődőbb volnál!*” De ki tudja magában az érdeklődést parancsra felszítani?

„Nem veszed észre, hogy átgázolsz mindenkin? Legyél már kicsit együtt érzőbb!” stb. – hallani sokszor. Téves módszerekkel próbáljuk az érzelmi intelligencia készségeit megtanítani. „Prédikálunk” róluk. „Hogy lehet így viselkedni, mikor már százszor megmondtam?” Kétszázszor is megmondhatjuk, mert az EQ-készségek belátásos úton nem nevelhetők!

Akkor hogyan? Átélt élménnyel, megélt mintával, tapasztalattal, alkotó tevékenységgel. Érzelmi megérintettség nélkül nincs fejlődés. Ez a mozgásfejlődéshez hasonlít talán legjobban, amiről mindannyian sok tapasztalattal rendelkezünk. Az úszás mikéntjét sokáig magyarázhatom, ha a gyermek nem tapasztalhatja meg „igazi” vízben, méghozzá sokszor, néha el-elmerülve, akkor nem jut semmire. Vagy: amikor a baba járni tanul: nem magyarázzuk neki, hogy hogyan kellene, azt sem mondjuk, hogy „indulj, meglátod, hasznos lesz! Az életnek tanulsz...” Ehelyett mi történik?

1. *Sok jó mintát lát. „Mindenk, akit szeret, jár!”* Az érzelmi tanulás során is hatalmas jelentősége van a mintának. Mindenki keresi ezt, s ha egy gyerek csak magyarázatot kap, akkor számára az lesz a mérvadó, amit például a tv-ben látott, mert érzelmileg az érintette meg. *Krizishelyzetben viszont nem az értelem szerint döntünk, hanem a belénk ivódott mintákat követjük!*
2. *A mama elérhető, kedvesen hívogatja őt: gyere!* „Kinézi” belőle a teljesítményt, s ha kell, szinte észrevétlenül segít.
3. *A következő fokozat: a sokszori elesés.* Mégis, minden kicsi sikert óriási örvendezés, biztatás követ: „*Ügyes vagy, gyere! Sikerülni fog! Felhívjuk a nagymamát!*” – És ugye egyszer sem mondjuk neki: „*Már ezerszer megmondtam, hogy állva kellene maradnod! Figyelj oda! Egyensúlyozz!*” Szabad tehát tévedni is!
4. *A folyamatos megerősítés, a különböző „terepeken” szerzett tapasztalatok által.*

Miért felelős az érzelmi intelligencia?

Érzések azonosítása és megkülönböztetése magamban és másokban is. *Haragszom? Megsértődtem? Vagy csak fáradt vagyok?* Sok feszültség alapja, hogy feltételezünk egy érzést: „*Azt hittem, hogy haragszol rám / Azt hittem, hogy megsértődél...*”, és annak alapján megengedünk magunknak egy beszólást, mire a másik visszaszól, mert nem érti, miért kapta a sértést. Már kész is a konfliktus, mert helytelenül azonosítottuk egymás érzéseit, arcvonásait, viselkedését.

Azonosulás, empátia

Együtt érezni, együtt rezdülni. Együtt sírni, vagy örülni. Fejleszthető, de csak élmények útján.

Moralitás

Ami érdek nélkül jó. Például segíteni annak, aki biztosan nem tudja majd viszonzni, imádkozni az ellenségeinkért, áldozatot hozni, vagy akárcsak megtisztelni az érkezőt a szép terítéssel, vagy egy alkalmat az ünneplő ruházattal. Haszonelvű társadalmunkban ez enyhén szólva fejlesztésre szoruló készségterület.

Mintát kell tehát adni, lehetőséget, hogy kipróbálja magát a gyermek, és szinte észrevétlenül segíteni abban, hogy ezek a próbák sikeresek lehessenek, örömet jelentsenek. Ahogyan ezt a járás tanulásánál is tesszük. Ez rengeteg idő, annál mindenesetre több, mint ha elmagyaráznánk neki, hogy „*gyerekek, a dolgokat meg kell osztani egymással, ez nagyon szép és fontos*”. Ezt még egy óvoda is pár perc alatt megérti. Csak-hogy nem következik belőle semmi.

*Ne felejtsük el, hogy az EQ készség,
tehát nem belátásos úton, hanem
tapasztalatokkal fejlődik!*

Motiválhatóság

Kíváncsiság, érdeklődés, munkakedv, játékkedv, sőt az életkedv is ide tartozik.

Látszatra vannak nyitottabb gyerekek, és olyanok, akik kevésbé érdeklődők. Ez is nevelhető, mindenkiben meglévő hajlandóság. Ne felejtsük el, hogy az EQ készség, tehát nem belátásos úton, hanem tapasztalatokkal fejlődik! Nincs kevésbé nyitott gyerek, hanem sok, sajnos „már csukott” gyerek van, akiben a nyiladozó kíváncsiságot bedugaszolták.

Játék, humor

Tévedés ez: van, akinek van, és van, akinek nincs. A tény az, hogy ez is készség, érdemes tehát megfelelő tréninglehetőséget biztosítani a fejlődéséhez, ha kreatív, oldott, rugalmas felnőtteket szeretnénk nevelni. Hancúrozások, tréfás mesék, szójátékok, jelmezek stb.

Nyitottság

Kilépés a zárt én világból. Az áhítat, a transzcendencia is ide sorolható. Készség annak a felismerésére, hogy valaki áll fölöttem, mellettem, akihez szabad akarattal kötődhetek. Ez a kötődésképeségnek is az egyik alkotóeleme, ami szintén komoly válságban van korunkban. Jelentősen befolyásolhatja az a tapasztalat, ha a gyermek a közös élmények során átéli, látja a nevelőjét, hogy az nyitott lélekkel viszonyul a környezetéhez, szívesen alakít ki „önkéntes függő” viszonyt házastársával vagy barátaival, vagy továbblépve, hitében szívesen ismeri el az önmaga fölött álló isteni hatalmat, és mindez örömmel tölti el őt.

Kapcsolatteremtés

Tudok-e nyitni, kezdeményezni? A szülők hatása ebben is döntő. Látnak-e gyermekeink ép, természetes kapcsolatteremtést és ápolást? A családok legtöbbször zárt, ügyintéző körben élnek. Hányszor láthatják a gyerekek édesanyjukat a piacon, a postán, vagy egyéb helyeken, amint megszólít valakit, vagy

amikor őt szólítják meg? Az iskolában legfeljebb véletlenszerűen foglalkoznak ezzel a kérdéssel. Mikor, kivel fogják gyakorolni, hogy miből áll a kapcsolatteremtés, hogy ne magadról beszélj először fél órát, hanem kérdezz, nézz a szemébe stb? Sok munkahelyi tréning szól ma már erről, mentjük a menthetőt. Sajnos ekkorra már sok téves gyakorlatot kialakított a személyiség. Mi volt a minta? A kapcsolatok hiánya – tehát az elszigetelt megoldások -, valamint a média kétes értékű világa. Jól megfigyelhetjük ezt egy spontán összeverődő társaság suta-agresszív kapcsolat felvételi technikáin, vagy a lazább közösségek tagjainál, akik mind arra várnak/vágynak, hogy majd velük valaki kapcsolatba lép. Mintha ez is egyfajta szolgáltatás lenne, nem pedig egy fejlesztést igényelő készség!

Stressz- és konfliktuskezelés

Mi más is a mindennapi nevelés, mint stressz- és konfliktuskezelés, szülő és gyermek részéről egyaránt! Ez is az érzelmi intelligenciához tartozik, tehát annak megfelelő gondozásban kell részesülnie.

Kritika kezelése

A kritika minden embert lényé legmélyén érinti, mert az elfogadottsága vagy a kirekesztettsége forog kockán. Ezért kell és lehet megtanulni azt, hogy ne sértődéssel, sértéssel, agresszivitással válaszoljunk, sőt azt is, hogy hogyan lehet valóban építően és nem leépítően megfogalmazni véleményünket. A kritika kezelését élményeken, jó mintákon keresztül tudjuk csak lassan, – és bizony nem könnyen – kiművelni, ellesni.

Indulatkezelés

Minden gyerek gyerekesen haragszik (odavágja, nem szól két napig, hiszti stb.). Meg lehet tanítani, hogy ezt kezelje, de nem belátással, magyarázattal, és főleg nem ordítással. Sok idő, gyakorlat és jó minták szükségesek hozzá. Rengeteg felnőtt is háromévesként kezeli az indulatait. (Kiabál, másra zúdítja, vagy magába fojtva belebetegszik.) A haragkezelés sem csupán vérmeérséklet kérdése („*ami a szívemen, az a számon*” – felkiáltással, „*én már csak ilyen vagyok, mit lehet tenni?*”), hanem komoly nevelői lehetőség, aminek gyümölcsei hosszú távon felbecsülhetetlen értékűek.

Vágyteljesítés késleltetése

Az indítékkal való dacolás képességét is fel kell növelni. 23 évesen nem kérhetjük számon, ha nem tanítottuk meg rá. Az önfegyelemnek, a várakozásnak óriási jelentősége van az életünk minden területén. Indulatkezelés, együttműködés, pontosság, iskolai tanulmányok, párválasztás, gyereknevelés, egésség, hitfejlődés stb.

Az első lépéseket már kisgyermekkorban meg kell tenni. Apránként, teljesíthető mértékben. Sajnos a mai korszellem teljes mértékben igyekszik kiküszöbölni a várakozást. A fogyasztói piacon az lesz a befutó, aki a leggyorsabban teljesíti a vágyainkat. „*Azonnal! Miért ne? Éjjel-nappal!*”

Szinte nincsenek már életszakaszokhoz köthető juttatások, lehetőségek, nem kell semmire várni, hogy „*elérkezzen a nap*”. Ezt a fontos készséget tekintve óriási lépéshátránnyal indul a mai ember. Tipikus eset például, amikor még szinte járnai sem tud gyermekünk, de már biciklit hozott a nyuszi... Még mielőtt a vágy megszülethetett volna, már be is teljesült. Ebben

az esetben tehát nem arról van szó, hogy kiszűrjük a negatív tényezőket (hiszen a kerékpár remek dolog, sőt szükséges is), hanem hogy életünk természetes részévé válik-e, hogy *adott esetben jó és számunkra elérhető dolgokról is le tudjunk mondani egy nagyobb jó kedvéért*. Ezt szolgálja jó esetben minden böjtölés, minden apróbb önfegyelmzés is, amelynek eredményeként amikor tényleg le kell mondani valamiről, akkor azt nem frusztráló helyzetként éljük meg, hanem „edzett harcosként” megküzdjük a csatát önmagunkkal és a körülményekkel.

Kiváló tanulási lehetőség a játék is. Játék közben sokféleképpen átélhetjük, hogy most várni kell. Amíg 6-ost dobok, vagy a bújócskában, amíg megtalálnak, a körjátékban, hogy engem válasszanak, a csapatjátékban, hogy helyzetbe kerüljek stb. Amit játszva megtanulhat(na) minden gyermek, azt hiába magyarázza később bölcsen az apuka: „*Fiam, tanuld meg, hogy vannak dolgok, amikre várni kell, amit nem kapsz meg rögtön...*” A nagy egyéniségek imponáló önkontrollja sem a 40 napos böjttel kezdődött!

Egymásra figyelés

Megtanulni, hogy benne van a világomban a másik ember is. Ennek a képességnek hétköznapi megnyilvánulásai szinte észrevétlenül maradnak. „*Arrébb ülök, hogy elférj*”. „*Nem kapcsolom fel, hogy ne zavarjon*”. „*Nem mondom, mert tudom, hogy fájna*”. Inkább a hiányuk szokott érzékenyen érinteni. „*Nem veszi észre, hogy milyen zavaró a viselkedése? Hogy lehet ilyent kérni?*” Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy nem szükséges a gyakorlás, hiszen ha majd akarjuk, akkor úgyis oda tudunk figyelni egymásra. Aztán belép az ember egy házasságba, és elhatározza, hogy figyelni fog élete párjára, de ha addig nem tanulta ezt meg, akkor nem számíthat nagy sikerre! Akkor kezdi el gyakorolni a készséget, amikor már alkalmazni kellene. Nem kis megterhelés ez egy induló családban! Sajnos ez a készségfejlődés sem automatikus, nem is kizárólagosan akaratfüggő, így nem fog menni egyik percről a másikra.

Rendkívül jó és kivételesen élvezetes tanulási szituáció e tekintetben a kamarazenélés, a kóruséneklés, a társastánc is. Úgy veszek részt a közös produkcióban, hogy a saját hangomra figyelek, de közben állandóan harmóniában maradok a többiekkel. Észre sem vesszük, és még a lélegzetünk is összehangolódik!

Együttműködés

Nem ugyanaz, mint az előző. Első lépcső észlelni, hogy a másik mit érez. A második lépcső arra ráhangolódni, majd dönteni kell, hogy elindulok-e felé. Ezen a ponton jön létre az együttműködés. Talán már nem is szükséges részletezni, hogyan fejleszhető ez a készség! Közös alkotás, zenélés, szerepjátékok, társasjáték, sport (csapatban), közös munka, megsejtés szerzése valakinek, s mindezek mintaként való átélése.

Nonverbális közlések (testtartás, mimika, hangszín, tekintet stb.)

Érzelmi jelzéseink 90%-át *nem* szavakban közöljük. Ezeknek a jeleknek azonosaknak kell lenniük a kimondott szavakkal és a viselkedéssel, csak akkor lesz egyértelmű a közlés, hiteles a személyiség. Ezek is fejleszhetőek (megfigyelés, színház, szituációs játékok, drámajáték, társasjátékok – activity stb.).

Legkésőbb állásinterjúra történő felkészítő kurzusokon találkozunk ilyen tartalommal. A gyorstalpaló előadások határfoka sajnos legtöbbször csak ideig-óráig tartó máz kialakítására elegendő. („*A keresztbe tett karok elzárkózást jelentenek. Kézfogásod legyen határozott, jó, ha az illető szemébe nézünk,*” stb.)

Fantázia, kreativitás

A képzelőerő, az alkotó gondolkodás nem az ismeretek mennyiségétől függ elsősorban, hanem a *gazdag érzelmvilágtól*. „*A beszűkült tudós mit csinál? Egymás mellé pakolgatja a megszerzett információteglákat, és nem jön rá, hogy ezeket egymás tetejére is lehet rakni. Akkor leszünk kreatívak, ha rájövünk, hogy ezekből építeni is lehet egy újabb dimenzióban, és a szükséges habarcs nem más, mint a gazdag belső világ*”. (Freund Tamás)

Nos, a fentiekben igen sok, talán magától értetődő tartalomról beszéltünk. Tulajdonképpen éppen ezért is van nehéz dolgunk, mert azt hisszük, hogy mindezekre nem kell külön odafigyelni.

Gyakran jut eszembe ezzel kapcsolatban egy kis történet: Új pap kerül a faluba. Az első vasárnap nagyszerű prédikációt tart. A hívek elhíresztelik, hogy érdemes meghallgatni őt... Jönnek is, és lám, a lelkész megint elmondja ugyanazt a beszédet. Nagy meglepetésükre a következő vasárnap is elmondja ugyanazt, és ez még néhány héten át megismétlődik, mígnem egy atyafi veszi a bátorságot és megszólítja őt a sekrestyében: Plébános úr! Igazán nagyszerű, amiket mond, de árulja el, miért mondja hétről hétre ugyanazt? Erre a pap csodálkozva ránéz és így szól: Miért? Már csinálják?

Kedves Olvasó! Ha bármi megérintette a fentiekből, egy kis lépést már ma is tehet, kívánom, hogy sok öröme legyen benne, akár önnevelésről, akár házastársi vagy munkakapcsolatról, akár gyermeke neveléséről is legyen szó! Az érzelmi intelligencia fejlesztése nem csupán hasznos, hanem legtöbb esetben rendkívül élvezetes tevékenységeket jelent! Kalandra fel!

Hogyan prédikálj úgy, hogy az életeket változtasson meg?

Az igehirdetés az egyház növekedése céljából Istentől kapott eszköz. Hogyan tudsz hatásosan igét hirdetni úgy, hogy a hallgatók élete megváltozzon? Az alábbi nyolc kérdés alapján gondold végig prédikálási stílusodat.

1. Kiknek fogok prédikálni?

Az alábbi három kérdés segít arra koncentrálni, hogy az emberek hol vannak:

1. Mik a szükségük?
2. Mik a sebeik?
3. Mik az érdekeik?

Három dolog, ami mindig megragadja az ember figyelmét:

1. Olyan dolgok, amik fenyegetnek minket.
2. Olyan dolgok, amelyek szokatlanok.
3. Olyan dolgok, amelyeket becsülünk.

2. A Biblia mit mond a *szükségeikről*?

A Biblia az élet könyve, van válasza a szűkölködők problémáira. A prédikátor feladata, hogy úgy mutassa be a Bibliát, ami be tudja tölteni a mai szükségeket.

3. Mi a *leggyakorlatibb* mód, hogy elmondd az üzenetet?

Az alkalmazás a prédikáló központi feladata. Az igehirdetésnek elég gyakorlatinak kell lennie, hogy tudja a hallgató, hogy mit kell tennie. Hogyan legyen gyakorlatibb?

1. Szólítsd fel őket mindig *tettek*re!
2. Mondd el nekik a *miértjét*!
3. Mutasd meg, hogy *hogyan* tegyék!

A buzdítás magyarázat nélkül csalódottsághoz vezet. Gyakran az emberek így reagálnak egy ilyen üzenetre: „Igen, de hogyan? Egyetértek azzal, amit mondasz, de hogyan tehetsz én is úgy?”

4. Mi a *legpozitívabb* mód, hogy elmondd az üzenetet?

Jézus soha nem próbált meg haraggal megtéríteni bárkit. Bár a Szentírás világosan figyelmeztet az ítéletre, negatív prédikáció csak negatív embereket produkál.

Ha a bűnről kell is prédikálnod, beszélj a szabadulás útjáról is!

5. Mi a *legbátorítóbb* mód, hogy elmondd az üzenetet?

Mindenkinek van három alapvető szüksége:

1. A hitének erősödnie kell.
2. A reményének meg kell újulnia.
3. A szeretetének helyre kell állnia.

6. Mi a *legegyszerűbb* mód, hogy elmondd az üzenetet?

Jézus mély igazságokat is egyszerűen tanított. Az emberek elfelejtik a 90-95 százalékát amit hetvenkét órán belül hallottak. Az igehirdetésednek meghatározhatónak kell lennie egyetlen mondatban. Hogyan egyszerűsítet le a prédikációd?

- Sűrítsd az üzenetet egyetlen mondatba!
- Kerüld a vallásos kifejezéseket!
- Maradjon a vázlatod is egyszerű!
- Az alkalmazásod illeszkedjen az üzenetedhez!
- Soha ne fejtsd ki az alap gondolataid kép nélkül!

7. Mi a *legszemélyesebb* mód, hogy elmondd az üzenetet?

Az emberek ma szkeptikusak és ellenállnak a reklámfogásoknak. Az üzenetet személyessé kell tenned, hogy így érezzék: *ő nekem* prédikál! Hogyan prédikálj úgy, hogy befolyással légy hallgatóidra?

- Oszd meg a küzdelmeidet őszintén!
- Oszd meg lelki fejlődésedet őszintén!
- Oszd meg azt, amit megtanultál Istenről!

8. Mi a *legérdekesebb* mód, hogy elmondd az üzenetet?

Az unalmas prédikáció megbocsáthatatlan. Változtasd az előadásmódodat! Jézus történeteket mondott el, és humor is használt. A humor lazít az emberen, pozitív érzelmeket szabadít fel, és könnyebbé teszi a fájdalmas gyógyszer elfogadását is.

Összefoglalva: jól, hatásosan prédikálni nem egy véletlen baleset. Alapos végiggondolást igényel. Végül pedig: a legfontosabb tényező a hatékony prédikálásban igen egyszerű: szeresd a hallgatóidat!

Jóföldi Endre

Miből derül ki, hogy tényleg vezető vagyok-e?

Lehet, hogy vezetőnek választottak egy gyülekezetben, vagy éppen lelkésszé avattak. Esetleg vezető pozícióba kerültél egy más keresztény vagy éppen civil szervezetben. Ezzel vajon eldőlt a címben feltett kérdés? Szerintem nem. Van egy nagyon fontos szempont, ami a valódi próbaköve annak, hogy tényleg vezető vagy-e.

Van-e különbség aközött, hogy hatékony valaki, vagy eredményes? Legtöbbször felületesen, szinonimaként használjuk a két szót. Pedig van egy olyan árnyalatuk, ami miatt nem ugyanazt jelentik, és vezetőként különösen fontos, hogy megértsük ezt a különbséget. Mit jelent ez a két kifejezés?

- **Eredményesség:** Megfelelő arra, hogy betöltse a célját, a szándékolt eredményt hozva.
- **Hatékonyság:** A lehető legjobb módon működni a lehető legkevesebb energiát és időt vesztegetve.

Meggyőződésem, hogy a vezetés elsősorban nem a hatékonyságról szól. Nem arról, hogy amit eddig csináltunk, megtanuljuk másképpen gyorsabban és jobban csinálni. Vagy ha sokat gyakoroljuk, akár kétszer gyorsabban és hatékonyabban. Sokkal inkább arról, hogy az életünk eredményesebbé váljon. Be tudjuk tölteni mi magunk az életünk célját, és vezetőként tudjunk ugyanebben segíteni másokat is.

Stephen Covey egy könyvében (*A kiemelkedően sikeres emberek 7 szokása*, Bagolyvár, Budapest, 2004) sokatmondó példát hoz. A sűrű trópusi dzsungelben haladt előre egy nagy csapat. Bozótvágó késekkel vágták maguk előtt az erdőt. Szerencsére voltak menedzserek, akik jól megszervezték mindent. Külön ember volt arra, hogy folyamatosan élezze a késeket. Volt, aki a vízutánpótlásról gondoskodott, volt, aki őrködött, nehogy valami vadállat meglepje őket. Tulajdonképpen napról napra jobban is haladtak. Egyikük szépen fel is jegyezte a napi haladást, sőt Excelben diagramot is készített belőle. Tényleg minden a legnagyobb rendben ment, hiba nem volt benne. Egyre hatékonyabban haladtak előre. Míg nem egyszer csak felmászott valaki a közelben levő legmagasabb fára, körbenézett, aztán lejutott, és azt mondta: „Nem is abban az erdőben vagyunk, amire gondoltunk. Rossz erdőben vagyunk, és rossz irányba is megyünk”. A menedzserek közül azonban a legtöbben lehurrogták: „Kérlek, ne áruld el a többieknek: legalább haladunk”.

Tudjátok, ki mászott fel a fára? A vezető. Elsősorban ez a különbség menedzserek és valódi vezetők között. A vezetők fel merik tenni a kérdést: Jó erdőben vagyunk? Egyáltalán azt kell csinálnunk, amit teszünk?

Sokkal fontosabb, hogy a fontos dolgokat csináld elég jól, mint a feleslegeseket nagyon hatékonyan.

Te is vezető vagy. A saját életedet egészen biztos, hogy vezetned kell, de lehet, még másokat is. Nem biztos, hogy keményebben kell dolgoznod. Nem biztos, hogy többet kellene dolgoznod. Mi van, ha nem is elsősorban hatékonysági a problémád? Mert nem biztos, hogy hatékonyabbnak, hanem eredményesebbnek kellene lenned. Fel mered tenni a kérdést: A jó dzsungelben vagyok? *Randy Pausch* azt mondja: „Sokkal fontosabb, hogy a fontos dolgokat csináld elég jól, mint a feleslegeseket nagyon hatékonyan”.

Forrás: Gyülekezetvezetés blog
(Szeretettel ajánljuk rendszeres olvasásra!)
<http://gyulekezetvezetes.blog.hu/>
2015/12/01/hatekonysag_vagy_eredmenyesseg

Beke László

Az előítéletek lélektana

„Eddig csak azt tudta, hogy előítélet van. Hogy a legkisebb gyanú igazságtalan tettekre ragadtatja az embereket. Most ennek a fordítottját tapasztalta. A hitet. A minden bizonyosság nélküli, sőt minden bizonyíték ellenére megingathatatlan hitet”.

Ez az idézet *Rejtő Jenő Pokol a hegyek között* című könyvéből származik, és azért nem félek ezzel a végtelenül profánnak tűnő regényből vett gondolattal kezdeni, mert úgy gondolom, minden negatív viszonyulásról, így az előítéletes gondolkodásról, hozzáállásról is csak úgy érdemes szót ejteni, ha egyben keressük a megoldást is. Úgy látom, a gyanú, amely rettentő károkat okoz minden emberi kapcsolatban, csak azzal a hittel gyógyítható, amelyről Pál apostol is beszél az 1Korinthus 13-ban: „...mindent hisz, mindent remél...”

Persze, azt sem szabad elfelejteni, hogy minden csalódás bizalommal kezdődik, mégsem lehet bizalom nélkül élni. Illetve lehet, csak kérdés, hogy érdemes-e megbetegítő struktúrákat, kapcsolatokat fenntartani? Mert az ebben a légkörben növekvő gyermekeink, az ebben élő munkatársi és egyéb

közösségek belső folyamatai előbb-utóbb ebbe az irányba mutatnak.

Amikor előítéletekről gondolkodunk, látásom szerint az is égető kérdés, hogy ezt milyen szinten tesszük. Beismerem, sokkal könnyebb európai-arab, magyar-cigány, Fidesz-MSZP, protestáns-katolikus, gazdag-szegény, férfi-nő, felnőtt-gyerek, „meleg-heterók” stb. relációban beszélni a kérdésről, viszont látjuk-e (és jól látjuk-e), hogy sokkal mélyebben, „sejti” szinten hogyan is működik ez az egész? Egyáltalán: be merjük-e vallani, hogy gyülekezeti és közösségi szinten, családjainkban, családjaink között, férj és feleség, szülő és gyermek viszonylatában mivé képes mindez fejlődni?

Mostani tanulmányomban arra törekszem, hogy az általános, nagy összefüggések igazságait megmutatva, ezeken a belső szinteken zajló küzdelmeket, feszültségeket igyekezzünk gyógyítani.

A szociálpszichológia több mint százéves történetében az előítéletek és a sztereotípiák megértése mindig is központi helyet foglalt el. Bár fontos felismerések már az 1920–30-as években is születtek, először a holokauszt, majd az 1960-as évek polgárjogi, emberjogi és feminista mozgalmainak hatására kerültek a szociálpszichológiai elméletek és kutatások eredményei a társadalmi változások, az esélyegyenlőség és a társadalmi integráció szorgalmazóinak érvei közé. Az 1970-es évektől Kanadában, USA-ban és a nyugat-európai országokban elterjedt a multikulturalizmus, valamint a kisebbségek és nők hátrányos megkülönböztetése egyre inkább ütközött normákba és törvényekbe. A társadalmi intézmények és normák változása ellenére az előítéletek és sztereotípiák nem tűntek el, bár gyakran a korábnál burkoltabban jelennek meg.

Az 1950-es évekre született meg az a két alapvető mű, amely máig meghatározza az előítéletekről (csoportok tagjai iránti érzések) és sztereotípiákról (csoportok tagjaira vonatkozó elvárások és asszociációk) alkotott képünket: *Adorno* és munkatársai könyve, amely a tekintélyelvű személyiség kutatását foglalta össze, és *Allportnak Az előítélet* című monográfiája. Míg Adorno és munkatársai az előítéletességet a – mondhatni patológikus – személyiségdinamika tünetének tartották, addig Allport – a személyiség szükségletei mellett – az olyan „normális” megismerési folyamatok szerepét is hangsúlyozta az előítéletek és sztereotípiák kialakulásában és fennmaradásában, mint a kategorizáció.¹

Adorno és munkatársai az előítéletet egy sajátos családi konstellációban létrejövő személyiségtípus tüneteként értelmezték. A család státusszorongása vezet a gyerekek szemben alkalmazott szigorú nevelési módszerekhez. A szülők ugyanis mindenképpen el akarják kerülni a társadalmi pozícióvesztést, és ezt úgy próbálják biztosítani, hogy nagyon szigorúan büntetnek és tiltanak minden nonkonformnak tartott viselkedést, amelyeket a külső – alacsonyabb státusú – csoportokhoz kötnek. A szülők, majd a szuperego által tiltott ösztönkésztetések a személyiségen belül okoznak – újra és újra – frusztrációt, és az így keletkezett agresszió azokra a csoportokra irányul, amelyeket az előítéletes személy nonkonformitásuk miatt lenéz és megvet. Nekik éppen azokat az ösztönkésztetéseket és viselkedéseket tulajdonítja, amelyeket saját magával kapcsolatban teljesen elfogadhatatlan-

nak tartana, és amelyek valójában saját személyiségén belül elindították a frusztráció-agresszió folyamatát.

1. Mi az előítélet?

G. W. Allport meghatározása szerint az előítélet valamely személlyel szemben érzett idegenkedő vagy ellenséges attitűd, melynek alapja pusztán annyiban van, hogy az illető személy egy adott csoporthoz tartozik, és ennek következtében feltételezik róla, hogy a csoportnak tulajdonított negatív tulajdonságokkal ő is rendelkezik.²

Az előítélet olyan „előzetes ítélet” (ismeret, tudás, attitűd), amely megelőzi a valóságról alkotott konkrét benyomásokat, így egyfajta tudáspótló, ismeretkiegészítő szerepe is van, segít eligazodni a még nem ismert emberi és társadalmi viszonylatokban is. Ebben a formában az alapvetően negatív felhang, ami a kifejezést övezi, némi feloldást és más értelmezést nyer. Persze ez csak akkor válhat igazzá, ha kellően bölcs nyitottságunk van arra nézve, hogy az előzetes gondolatainkat az igazság és a tapasztalat képes feloldani, vagyis nem ragaszkodunk görcsösen a vélelmeinkhez.³

Ennek mond sajnos ellent az alábbi gondolat: „Osztatlan az előítélet-kutatók állásfoglalása, miszerint az előítéletek ellenállnak a tapasztalatnak és a józan megfontolásoknak, és akkor is ragaszkodunk hozzájuk, ha valóságérvényüket, mint elégtelent megcáfolják. *H. E. Wolf* kétféle típusát különbözteti meg az előítéleteknek. Mindkét típus közös sajátja a szóban forgó ismereti tartalom feltétlen elfogadása. Az egyik típusban ehhez az ismeret tárgyának elégtelen ismerete, a másik típusban az ismeret tárgyára vonatkozó megbízható ismeret figyelmen kívül hagyása társul a feltétlenül elfogadott ismereti tartalomhoz”.⁴

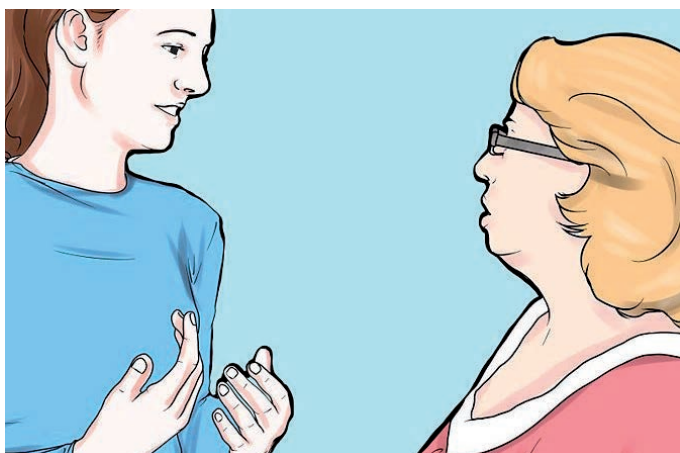

*Az előítéletek ellenállnak
a tapasztalatnak és a józan
megfontolásoknak, és akkor is
ragaszkodunk hozzájuk,
ha valóságérvényüket mint
elégtelent megcáfolják.*

Éppen ennek érdekében tanácsos megkülönböztetni és más néven nevezni az előítéleteket, és a korrigálható előzetes ítéleteket.

2. Motivációk a sztereotípiákban és az előítéletekben

Hogyan születnek az anyósviccek? Mert többnyire jókat nevetünk rajtuk, át sem gondolva, hogy olykor (gyakran?) olyan emberek érzéseit tapossuk meg, akik nekünk fontosak. Az sem mindegy, hogy mi, akik blokkolhatnánk egy előítéletes gondolkodásmódot, nem tesszük meg, hanem hagyjuk menni a maga útján, esetleg továbbörökítjük. Szóval, az anyósviccek úgy születtek meg, hogy egyszer volt valahol egy szegény mama, aki valamilyen baklövést követett el a kedves veje ellenében. Így kapott szárnyra (olykor vele együtt, seprűnyélre ültetve) a róla szóló rossz hír. A hallgatók rácsodálkoztak, és tartalmi elemeiben mély hasonlóságokat véltek felfedezni saját sanyarú sorsukkal. Innen könnyű volt a történetre rábólintani, majd a népköltészet rögzös útjára bízva a folyamatot elindítani a már említett műfajt.

De komolyabbra fordítva: a tapasztalat azt mutatja, hogy ezek az előítéletek bomlasztó erővel bírnak. Éket vernek a családi, emberi kapcsolatokba, és külön csoportokat képezve jelenítik meg magukat. Az előbbi példánál maradva: megjelenik az anyósok „boszorkányszombatra” repkedő csoportja, és a mártírsorsba kényszerült vejeké is, természetesen, és már meg is érkeztünk egy igen fontos gondolathoz.

A sztereotípiák és előítéletek motivációi közül a legfontosabb a saját csoport – az in-group – preferenciája más csoportokkal szemben. A csoport-hovatartozás meghatározza az egyén szociális identitását és annak társadalmi értékét, az egyén részesül saját csoportja szimbolikus és materiális

nyereségeiből, valamint társadalmi státusából, ezért érdekelt a saját csoportja sikereiben, és minden más csoporthoz képest elfogult a saját csoportjával. A versengés vezet a csoportok közötti konfliktushoz, valós materiális javakért éppúgy, mint státusért vagy éppen ideológiai és értékdominanciáért. A másik csoportot leértékelő sztereotípiák és előítéletek, valamint a diszkrimináció és a kirekesztés a többségi csoport részéről a saját csoport dominanciájának fenntartására alkalmazott eszközök.

3. Funkció és „haszon” az előítéletekben

Mindent ami ismeretlen, titokzatos félhomály vesz körül (xenofóbia: az idegen kerülésének igénye). Az előítéletek egyik fontos feladata a tájékozódás. Értelmes magyarázatokat próbálunk keresni és találni arra, ami félelemmel terhel meg bennünket. Óhatatlan, hogy miközben keressük a válaszokat, már minősítünk is. Megtörténhet, hogy olyan előfeltételezésekbe bocsátkozunk, amelyek a már valamilyen szinten kitisztult képbe is zavart visznek, azért, hogy érvelni tudjunk cselekedeteink és szavaink mellett, amelyeket a félelem, düh, irigység stb. motivál. Freud szerint ez a racionalizálás elhárító mechanizmusa. A tudatunk számára nem elfogadható ösztönigényeket, indulatokat vetítjük ki a másik emberre vagy csoportra, „bűnbakot” keresve és találva. Az indulatok ilyen elhárítása csökkenti félelmünket.

Az előítéletekkel leírható folyamatok a tájékozódást is segítik. Nagy erőt és bizonyos biztonságot ad az, ha hasonlóan látó, érző, gondolkodó, eljáró emberek csoportjához tartozhatunk. Ez sok hamis, nehezen legalizálható érzést, cselekményt, indítékot képes (legalábbis a gondolatok szintjén) elfogadhatóvá tenni. Különösen igaz ez akkor, ha jól láthatóan lehet megkülönböztetni bizonyos embereket, csoportokat: bórszín, vallás, öltözködés, szokások. Ezek fontos elemei lesznek a bűnbakképzésnek és a „csak azért, mert...” érvrendszerek megfogalmazásának.

4. Hajlamosság

Adorno és mások a II. világháború után, a náci rémtettek háttérének kutatása során leírták az „autoriter személyiség” kórképét.⁵ Megállapításuk szerint erős hajlamosító tényező, ha valakik szigorúan nevelt, gyenge énnel, de szigorú felettes énnel rendelkező emberek, akik konfliktusaikat kivetítik, és agressziójukat másokon reagálják le. Vannak köztük tehetséges, karizmatikus egyéniségek is, akik az elbizonytalanodás zavaros időszakában „vezérszerepeket” vesznek át, illetve csoportjuk rájuk vetített kívánságainak szóvivői lesznek. A csoport azonosítja magát ezekkel a vezéregyéniségekkel, átveszi ideológiájukat és megerősíti őket „elhivatottságukban”. A vallási vagy nemzeti csoportokban általában nagy az önidealizálás igénye, de minél inkább idealizáljuk önmagunkat, saját csoportunkat, vezérünket, annál inkább elhatároljuk magunkat a másiktól, annál inkább pillantjuk meg a szálkát a másik szemében, míg a saját szemünkben a gerendát sem vesszük észre.

Erre egy nagyszerű példa Lukács evangéliumában a farizeus és vámszedő története. Míg a farizeus hálálkodik az Istennek, hogy ő nem olyan aljas, rossz, mint a vámos, mert mindenben megtartja a törvényt, addig a vámos bűnbánóan könyörög irgalomért.⁶ „Mondjuk már ki az igazságot!” Túl

gyakran kezdődnek ezzel a felvezető mondattal az előítélet-től hemzsegő megszólalások. Merthogy szükséges, hogy az előítéletekhez előzetes megerősítés is kapcsolódjon – a hitelesség látszatát keltve. Amikor valaki „tapasztalatokra” hivatkozva mondja ki az „igazságot”, azzal nehéz vitatkozni. Vannak, akiknek komoly műtéteken kellene átesniük, hogy egy új gondolatnak helye legyen a fejükben!

5. Hírek szerelmesei

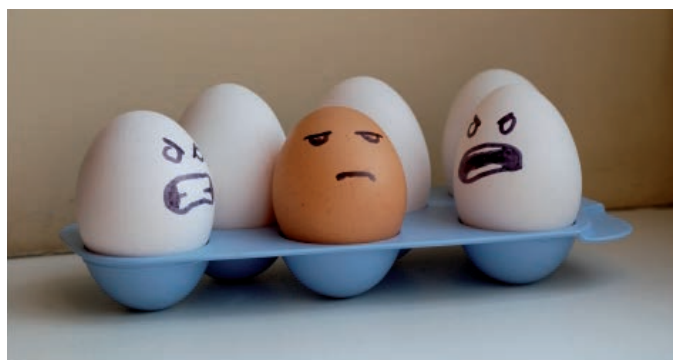
Nem lehet megkerülni napjaink talán legmarkánsabb eseményét, a sokat emlegetett migrációs problémát. Mindannyiunknak van véleménye, akkor is, ha migránst, mint olyat, keveset és kevesen láttunk (én személyesen a kiskunhalasi vasútállomáson néhányszor, néhány százat). A legtöbb információ a médiumokon keresztül jut hozzánk, megfelelően tálat, színezett, olykor előre értelmezett, hangsúlyjelekkel ellátott formában. A hírekre is igaz: instant formában találják, csak fogyasztani kell, gondolkodni rajtuk: merészség...

A gondolatainkat formáló erejük viszont tagadhatatlan. A mai nap „élménye”: egy gimnáziumi csoport óráján beszélgettünk, és csak úgy mellékesen jött fel az említett téma. Döbbenetes volt hallani a fiatalok véleményét a kérdést illetően: mintha a hírekben szereplő kommentárok felvételeit hallgattam volna.

Újra kell tanulni sokaknak azt, hogy egy bizonyos információt, a hozzá kapcsolódó tapasztalattal egybevetve, hány és milyen szűrőn kell átengedni ahhoz, hogy egy igazság közeli álláspontot kapjunk. A veszély, hogy magunkra maradunk a többség véleményével szemben, persze reális. Az is kérdéseket vet fel (számomra legalábbis), hogy a kialakult képpel mit szeretnénk kezdeni! A többségi, gyakran előítéletes vélemények alapvetően nem sokra köteleznek de ha egy kiérlelődött szemléletem van, az általában elindít valamely irányba.⁷

Az említett hírek a módszeresen alakították ki körülötünk a félelem kultúráját, cseppet sem meglepő módon, és ha már félelmekről van szó, ezekre valami megoldást kell keresni. Az a baj, hogy miközben könnyen beleesünk a félelmeink okozta csapdába, onnan kijönni jóval nehezebb.

A terrormenedzsment-elmélet⁸ szerint a szorongás elhárítása a saját csoport világnézetéhez való ragaszkodás egyik legfontosabb motivációja. Azt feltételezi, hogy a halálfélelemmel szembesülve csak úgy tudunk védekezni saját jelentéktelenségünk tudatával szemben, ha olyan eszmarendszerekbe kapaszkodunk, amelyek érvényességét örökérvényűnek véljük. A más – ezekkel versengő – világnézetekkel való szembesülés azonban kétségeket ébreszt bennünk,

és fenyegeti a halálfélelemmel való megküzdés stratégiáját. A másik csoport világszemléletének leértékelése és a csoporttal kapcsolatos előítéletek a saját csoport világnézetében való bizonyosság védelmét szolgálják.

6. Szóljon meg a Biblia!

Igyekeztem a néhány lehetséges bibliai történetből egy olyat választani, amely a konfliktushelyzetet és azok fel-, illetve megoldását is bemutatja. Így maradtam ennél a számomra (mint aki sokszor, sok mindenben, sok mindenre, de kétkedve is a legjobbat, legtisztábbat feltételezve gondoló ember) mindig is fontos történetnél, amelyben az egyszerű, de sziklaszilárd hit megütközik a talán sok száz éves hagyományban gyökerező előítélettel.

„Fülöp találkozott Nátánaéllal, és így szólt hozzá: Megtálatuk azt, akiről Mózes írt a törvényben, akiről a próféták is írtak: Jézust, a József fiát, aki Názáretből származik. Származhat-e valami jó Názáretből? - kérdezte tőle Nátánaél. Fülöp így válaszolt: Jöjj, és lásd meg!” (Jn 1,45–51)

A Galileában lévő város a történelmi Jézus felnövekedésének helye. Ma jelentős turistaközpont és zarándokhely, földművelési, kereskedelmi központ, konzerv-, cigaretta- és kerámiaiparral, de történelme az ókor homályába nyúlik vissza, és először az újszövetségi írásokban olvashatunk róla. Lukács evangéliumában olvassuk, hogy a tizenkét éves Jézus, miután szüleivel együtt felment a jeruzsálemi Templomba, és ott az írástudók előtt is tanúságot tett rendkívüli bölcsességéről, visszatért Názáretbe. Jézus kortársai számára is közismert volt, hogy a „csodarabbi” Galileából, közelebről Názáretből származott. János evangéliumában Nátánaél kérdezte Fülöptől: „Származhat-e valami jó Názáretből?” A költői kérdésben rejlő rosszmájú felhang nemcsak Názáret jelentéktelen voltára utalt, hanem a júdeai és galileai zsidó lakosság ellentétét is tükrözte. A mózesi törvény betűje iránt mélysegesen elkötelezett júdeabeliek (többnyire a farizeus párthoz tartozók) ugyanis mélyen megvetették és tisztátalannak tartották a „pogányok körzetében”, azaz Galileában lakó zsidókat.

Ebben a történetben nem kevesebb, mint a hit és kétkedés kérdésköre bukkan fel. Felfedezhető benne a masszív előítélet (elég hallani egy földrajzi nevet, melyhez vallási és történelmi sztereotípiák kapcsolódnak), és máris kész a leki-snyiló válasz: onnan semmi jó nem származhat. De benne van a történetben az is, hogy talán érdemes adni egy esélyt a vélemény átfordulásának: Jöjj, lásd meg te magad!

Nagyon sokan vannak a kétkedők: ma is vannak „Fülöpök”, akik azonnal képesek hinni, de vannak „Nátánaélek”

is, akik szívesen maradnak a kétségeik között. Van, aki azonnal elhiszi, amit a Szentírás Jézusról mond, másvalaki pedig kételkedik, és nem tud, nem is akar mindjárt hinni. Bizonyítékokat akar látni. Látni akar, és nem hinni. Aki így tesz, az kicsit hasonló ahhoz az emberhez, aki háttal áll a naplementének. Valaki, aki mellette van, elmondja, hogy milyen csodálatos a naplemente. Bearanyozza a lemenő nap a bokrok, a fák leveleit fénnel. Milyen csodálatos természeti jelenség. Erre a másik, aki háttal áll, azt mondja, hogy bizonyítsd be nekem, hogy van naplemente. Aki beszélt a naplementéről, egyszerűen azt mondja, hogy fordulj meg, és meg fogod látni. S a másik megint csak azt mondja: nem, bizonyítsd be, és marad háttal a naplementének. Nagyon sok ember van így, hogy nem akar megfordulni.⁹

Szent-Györgyi Albert, a híres Nobel-díjas magyar tudós szerint „az emberi elme olyan ravaszul működik, hogy egyszerűen be sem engedi azokat az információkat az agyba, amelyek neki ellenszenvesek”. Az emberi gondolkodás két előfeltétele:

1. ragaszkodik a rendhez (ez egyedüli teremtményi adottság, határozomány),
2. ennek alapján kérdéseket fogalmaz meg, melyekre keresi a választ.

Ismét hadd idézzek a már említett Szent-Györgyi Albert professzortól, aki így fogalmaz (igaz, ott és akkor a tudománnyal kapcsolatban, de igaz jelen témánkra is): „látni azt, amit mindenki lát, gondolni azt, amit senki sem gondol”.

A megújult gondolkodás képes csak egyedül arra, hogy másként szemlélje a világot, másként az embert, hogy egyfajta értékközpontúságban lássa és láttassa, de ugyanakkor az események, tapasztalatok szintézisét is értelmezni tudja.

A Szentírás arra bátorít, hogy merjünk megújulni gondolatainkban!¹⁰ A hagyományos gondolkodás lényege, hogy újabb problémákat generál. A megújult gondolkodás képes csak egyedül arra, hogy másként szemlélje a világot, más-

ként az embert, hogy egyfajta értékközpontúságban lássa és láttassa, de ugyanakkor az események, tapasztalatok szintézisét is értelmezni tudja. A holisztikus szemlélet kifformálódása itt is elengedhetetlen!¹¹ Szükséges megtanulnunk (végre nem csak elméletben), hogy istenarcúságunk másokra is vonatkozik. Nagy kár származik abból, ha *Luther Márton* jól ismert „madarai” fészket is raknak a fejünkben, vagyis ha az innen-onnan hozzánk elérő töredékinformációk alapján ítélünk meg folyamatokat, embereket, népeket, gondolkodási vagy hitrendszereket.

Felejthetetlen élmény volt számomra, amikor *Csóky András* agy- és idegsebész elfogadta a meghívásomat egy előadás erejéig, amelyből aztán egy áldott barátság formálódott. Az ő egyik gondolatával fejezem be írásom abban a reményben, hogy nem vagyunk reménytelen esetek: képesek vagyunk a gondolati csapdákat áttörve másként látni!

„...az ember az Isten képmására lett teremtve, de amikor rosszközdünk, nem vagyunk képmások. Ha van egy ember, aki elvonul elmélkedni, gondolkodni, önmagát megtagadni, pár napig kicsit belenéz a saját mélyébe, mentesül a külvilág zajától, akkor bizony okos, bölcs gondolatok jutnak az eszébe. Ha sokáig tart ez az elmélkedés, és már sok élettapasztalatod is van, akkor nagyon sok bölcs gondolat fog az eszedbe jutni. Olyannyira sok, hogy bizony mikor előjössz ebből a »pusztából«, magányból, és elkezded mondani a bölcs gondolataidat az embereknek, szinte megnyilvánul benned belső hang formájában a jó Isten hangja, és az emberek rá fognak jönni arra, hogy milyen okos, bölcs, hasznos tanácsokat tudsz adni.”

Jegyzetek

1. Alkalmazott Pszichológia, XII. évfolyam, 1–2. szám, 2010.
2. G. W. Allport: *The Nature of Prejudice* 1979 (előítéletekről szóló könyve).
3. Egy gyakran hallott példa: „a cigány az cigány...”
4. Csepeli György: *Bevezetés a szociálpszichológiába*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991.
5. T. W. Adorno et al.: *The authoritarian personality*, 1950
6. Lk 18,10–14
7. Olyan ez, mint az önismeret: rendben van, hogy tudnom kell, ki vagyok, de még inkább azt, hogy miként lettem azzá, aki vagyok, és főként, hogy mivé leszek a megszerzett ismeret birtokában! (*Dr. Matus István* pszichológus)
8. Terror Management Theory (a rettegetéselmélet), Jeff Greenberg, Tom Pyszczynski és Sheldon Solomon amerikai pszichológusok dolgozták ki az 1980-as évek közepén, majd több publikációjukban részletezték és vizsgálták teóriájuk gyakorlati tanulságait. Nagyobb jelentőségre a 2001. szeptember 11-i események után tett szert.
9. Varga Róbert ige hirdetése <http://www.refpasaret.hu/pasaret/pred.php?id=1437>.
10. Ef 4,24
11. Holisztikus: a görög „holos” szóból ered, amely a teljesség figyelembevételét jelenti.

A Szolgatárs a Facebookon:
facebook.com/szolgatars

Győri Kornél

Jót, s jól!

A médiamunkások képzése, különös tekintettel az értékközvetítés minőségére

*Jót s jól!
Ebben áll a nagy titok.
Ezt ha nem érted,
Szánts és vess;
s hagyjad másnak az áldozatot”.*
(Kazinczy Ferenc:
A nagy titok. 1808)

A témát, amelyet másoktól kaptam – „A médiamunkások képzése, különös tekintettel az értékközvetítés minőségére –, meghagytam szakmai ízű alcímnek, de valami irodalmiasabb főcímre vágytam, s ezt némi töprengés után Kazinczy szinte már közhellyé lett epigramma részleteiben találtam meg: „Jót s jól!” (Bár helyette vehettem volna a mintegy három évezredes salamoni idézetet is: „Mint az aranyalma ezüsttányéron, olyan a helyén mondott ige.” Péld 25,11.)

A médiamunkások képzése

A szakmai cím eleje olyasmit feltételez, ami úgy tűnik, hogy van, de némely tekintélyes szakember viszont nem létezik. Ezt sejteti többek közt egy 2012 júniusában közölt Mandinera-béli értékelő tudósítás is *Bánlaci Dalma Stella* tollából.¹ Ezt írja a lídben: „...létezik-e ma Magyarországon újságíróképzés, és van-e a szakma oktatásának jövője – többek között ezekről a kérdésekről vitatkoztak a szakma jeles német és magyar képviselői a Goethe Intézetben.” Majd idézi *Javorniczky Istvánt*, a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola tanárát, az Újságíró Központ vezetőjét, aki leszögezte: nincs ma hazánkban hagyományos újságíró-iskola...

Természetesen van kommunikációs képzés, rövidebb-hosszabb alkalmi, tanfolyamszerű képzések, konzultációk vagy akár médiaműhelyek, mint épp ez a mostani is. Magukat újságíró-iskolaként meghatározó intézmények is. Mégis mi lehet a médiamunkások képzésének létét illető bizonytalanság oka? Egy sportcsatornán folyó beszélgetésben *Havas Henrik* csak úgy odavetve azt állította, hogy az ELTE

például azért zárkózik el a médiamunkások képzésétől, mert az egyetem szerint az újságíró nem tudomány.

Nos, ez az utóbbi vélemény csak első hallásra bántó. Mert – szerintem – mindenféle jó újságíróra igaz, hogy az épp úgy nem tudomány, mint a versírás, a regényírás, és hadd tegyem hozzá, nem tudomány az üzenetet közlő prédikáció sem. A tudomány olyasmi, ami megtanítható és megtanulható. Az imént taláalomra felsorolt „nem tudományok” azonban ihletközeli dolgok, ezért az, ami a lényegük, tanítással nem adható át, tanulással nem sajátítható el...

A latin mondás szerint „*poeta non fit, sed nascitur*”. Azaz: „A költő nem lesz, hanem születik”. A költő helyébe írhatok még regényírót, festőt, zongoristát és engedtessek meg, újságírót is, mégpedig meggyőződésem szerint teljes joggal. Ám okkal vetheti közbe valaki: „De kérem, az itt említett hivatásfajták művelőinek legtöbbje semmire sem vinné, ha nem tanulna rengeteget!” Nos, tanulnak is. Tanul a költő, a festő és sorolhatnám tovább, ha nem is mindig a szó megszokott iskolás értelmében.

Tehát tanul, de mit. Talán könnyebb megfogalmazni, hogy mit nem. Tanulással nem szerezheti meg vagy növelheti a tehetséget, nem szerezheti meg és nem gyarapíthatja az őt betöltő és bármilyen kezére álló eszközzel továbbítandó üzenetet. Mert, mint idéztük, a költő nem lesz, hanem születik isteni ajándékként és isteni teherrel, ami az Örökkévaló rendelkezéséből már a születés előtt eldőlt.² Tehet-e bármit mindehhez akár a kiválasztott, akár az őt körülvevők közül bárki tanulással, tanítással? Úgy vélem, hogy van, amit igen, de csak ha kiválasztott...

A híres 19. századi angol baptista igehirdető, *Spurgeon*, sokak szerint a prédikátorok fejedelme, a lelkeszképző iskolájában végzett sok jó igehirdető közül kikerült néhány gyöngye hitszónok miatt panaszkodó gyülekezeteknek így felelt: „Atyámfiain, kavicsból nem, csak nyersgyémántból lehet briliánst csiszolni.”

A tanulást illetően hadd idézzem *Szabó T. Anna* József Attila-díjas költőt, aki egy interjúkérdésre – „Ha gyermeke a költői hivatást akarná választani, mit mondana neki?” – így felelt: „Azt mondanám, hogy előbb (és közben) járjon egyetemre, tanuljon meg egy másik mesterséget is, és ha lehet, keressen magának egy költőt, akitől tanulhat.”³ Ha a médiában akar

A 2015 márciusában megrendezett baptista médiakonferencia résztvevőinek csoportja

tevékenykedni valaki, akkor ez így módosul: „keressen magának egy, de akár több újságíró, akitől, akiktől tanulhat.”²⁴

Az imént ajánlott, tulajdonképpen *példáról tanulás* mellett jelentős szerepe van a célirányos *önképzésnek* is, mégpedig egy életen át (talán ez ihlette a jól ismert szólást is: „Jó pap holtig tanul”).

Ahogy a lelkészi, ugyanúgy az újságírói vénával megáldott ember legfőbb szerszáma is a nyelv. Az ugyanis, aki másokat szóban, vagy írásban meg akar szólítani, soha nem foglalkozhat eleget a nyelvművelő és nyelvvédő irodalommal. – Húszas éveimben fedeztem fel *Kosztolányi Erős várunk a nyelv című posztumusz gyűjteményét*,⁵ máig halhatatlan mentorom...

Az újságírást közvetlenül, illetve közvetve szolgáló-fejlesztő kezdeti és későbbi ismeretgyűjtésről szólva, elsöre talán meglepő módon annak szintén inkább *iskolán kívüli útjait* ajánlja egy internetfórumon megnyilatkozó neves HVG-s újságíró is: „*aki ma újságíró szeretne lenni, ne média szakra menjen. Ugyanis ott nem tanítják meg sok mindenre. Egy újságírónak értenie kell ahhoz, amiről ír – tehát egy olyan szakot válassz, ami az érdeklődési körödbe esik, amely témáról szívesen írnál, és azt végezd el. Magának az írásnak a készsége jöhet csuklóból (ezt nevezik tehetségnek), de ha nagyon papír kell, vannak pár hónapos újságíró-tanfolyamok...*”²⁶

A médiamunkások képzése vagy inkább képződése a baptista egyházban (sajtótörténeti kitekintés egyházzrajzi adalékokkal fűszerezve)

Bár 1895 óta van saját lapunk, az idén 109. évfolyamába lépett *Békehírnök*, ennek ellenére a múltban semmiképpen, de még az utóbbi két évtizedben sem beszélhetünk számottevő baptista médiaképzésről.

A múlt század hetvenes éveiben néhányan elvégeztük a MÚOSZ Újságíró Iskoláját. Az utóbbi húsz évben egyéb kommunikációs képzéseket látogatott néhány egyháztagunk, meg mi magunk is rendeztünk alkalmi képzéseket. Én magam a Baptista Teológiai Akadémián két ízben hirdettem meg két féléves fakultatív tárgyként a *Sajtóismeret* című tárgyat. Kész csoda, hogy ennek ellenére fenn tudtuk tartani saját szellemi

erőnkől az elsősorban egyházunk tagjai által szívesen és haszonnal forgatott *Békehírnököt*.

A *Békehírnök* nem a szó megszokott értelmében volt újság. Az egyház 1846-os hazai elindulása után ötven évvel⁷ elsősorban az evangéliumi hitigazságok és erkölcsi normák megerősítését, valamint új megtérők toborzását tűzte ki célul. Tartalmát elsősorban igemagyarázatok, missziói híradások és olykor egy-egy világunkat érintő téma (a világháború eseményei, természeti katasztrófák) biblikus kommentálása határozta meg. A szerzők túlnyomórészt a közösség prédikátorai voltak, akik képzettségüket a Teológiai Szemináriumban és önképzés útján szerezték. A lapban megjelent írások nem voltak összemérhetőek újságírói szempontból a

gazdag és sokszínű kortárs hazai sajtóval. Mégis hatottak, és tízezrek életére gyakoroltak érzékelhető befolyást a lap által képviselt lelki és erkölcsi értékek miatt, amelyeket szerzőik élő hittel és szenvedéllyel tártak olvasóik elé. A múlt század 20-as éveire azonban kitűnt, hogy a nagy tekintélyű és nagyra becsült atyák által tudatosan fenntartott, a kegyességhez illőnek vélt archaikus stílus már nemcsak a körülöttünk lévő világ számára érthetetlen, de egyre nehezebben tudja a mind műveltebbé váló elkötelezett hívőket is megszólítani.

Változásra volt szükség. Ez megtörténhetett volna a régi gárda puccsszerű eltávolításával, mint erre egy példa található a nagyvilágban. Egy bibliás közösségben azonban ez még csak fel sem merült. Az első világháború után mind több, korábban világi téren, vagy más patinás felekezetben nagy műveltségre szert tett, megtérését követően elkötelezett baptista lelkipásztorrá lett talentumos fiatallal gazdagodott egyházunk. Vezéralakjuk volt a korábban a profán újságírásban is nagy gyakorlatra szert tett, karizmatikus szervező, *Somogyi Imre* is.

Somogyi Imre a békés változás érdekében létrehozta 1924-ben a baptista egyház ifjúsági szövetségét, amely hamarosan gyűjtőhelye és műhelye lett az egyház korszerűsítését áhító, főleg fiataloknak. Még az év őszén megszületett az ifjúsági szövetség lapja, *A Kürt*, nem a *Békehírnök* ellenében, vagy a helyett, hanem annak társaként.

A *Békehírnök* cikkeit a régies hangvétel mellett a prédikációszerű textusorientáltság jellemezte. *A Kürt* problémaorientáltan, korszerű formában juttatta érvényre a Szentírásba gyökerező választ. *A Kürt* szellemisége a *Békehírnök*ben is szívesen látott szerzői által fiatalítóan hatott az ekkor már három évtizedes régi folyóiratra is.

Az ifjúsági szövetség egy-két év alatt kiépült országos hálózata, a Kárpát-medence minden baptista gyülekezetébe eljutott. Az ifjúsági köröknek *A Kürt* által is terjesztett központi mintáját követve, szinte mindenhol működött Somogyi Imre zseniális ötlete folytán az ifjúsági kör szerves részét alkotó *önképzőkör*. Gondoljuk el, hetente több ezer, főleg falusi és legfőljebb elemi iskolát járt fiatal próbálkozott rövid biznyságtételek, elbeszélések, sőt versek megfogalmazásával, készült kiselőadásokra. Ezeket közösen megbeszélték, a

szóbeli előadásokat is. Sok százan közülük a helyi közegben hatékonyan fellépő, gondolataikat megfogalmazni és érvelve előadni képes szószólói lettek az evangéliumnak. (Ez a miszsiót lendítette fel.) Több tucatnyian pedig alkalmassá váltak, hogy kisebb-nagyobb szerkesztői simítással országos szinten, *A Kürtben* és a *Békehérnökben* is megjelenjenek írásaikkal.

A médiaképzésnek ez a népi, spontán módja azonban nem lehetett volna sikeres, bármilyen kiváló ötletgazda szervezte is, ha az így mozgósított fiatalokat nem feszíti a vágy, hogy a Jézus Krisztus megismerése nyomán szívüket csordultig betöltő értékeket közöljék hittestvéreikkel és még nem hívó felebarátaikkal.

Az értelemmel bíró médiaképzés – legyen az intézményes vagy önképzés – nemcsak Isten adta tehetséget feltételez, hanem azt is, hogy a képzendő szívét általa mindenképpen közlendő érték, értékek töltik be.

Két példával segítem, hogy pontosan értsük, mire gondolok:

1. Bibliai példaként Jeremiás prófétát idézem, aki így vall: „*Ahányszor csak megszólalok, kiáltanom kell és hirdetem, hogy erőszak és elnyomás uralkodik. Az Úr igéje csak gyálaszatot és gúnyt szerzett nekem egész nap. Azt gondoltam: nem törődöm vele, nem szólok többé az ő nevében. De perzselő tűzzé vált szívemben, csontjaimba van rekesztve. Erőlködtem, hogy magamban tartsam, de nincs rajta hatalmam.*” (Jer 20,8–9)
2. Egy ókori itáliai példa: Cato Maior római államférfi minden szenátusi felszólalását, bármi volt is a téma, ezzel fejezte be: „*Ceterum censeo Carthaginem esse delendam*”. „*Egyébként indítványozom Karthágó elpusztítását*”.
3. Itt képzeletben üresen hagyok magamnak és Önöknek is néhány sort, ahova beírhatjuk a saját legfőbb, mindenképpen közlendő mondanivalónkat, üzenetünket... Amivel kapcsolatban Pál apostoléhoz hasonló érzület hat át bennünket: „*Ha az evangéliumot hirdetem, azzal nincs mit dicsekednem, mivel kényszer nehezedik rám. Jaj, nekem ugyanis, ha nem hirdetem.*” (1Kor 9,16)

Értékközvetítés

Mielőtt erről néhány szót szólnék, ne feledjük mindennapjaink tapasztalatát, hogy párhuzamosan, de nem azonos súllyal többféle értékrendszer is létezik egymás mellett. Egymással versengve egymás gyöngítésére, hatástalanítására törekednének. Néha úgy tűnik, hogy az értékversengés már-már eldőlt. Sajnos azon értékek kárára, amelyeket hitünk és tapasztalatunk alapján valóságos és nélkülözhetetlen értékeknek tartunk.

Hankiss Elemér 1989-ben, negyed századdal ezelőtt megfogalmazott szekuláris szempontú érték osztályozása⁸ még

komoly tényezőként mutatja be a *hagyományos keresztény értékrendet*, amelynek előnye az volt, hogy hosszú évszázadokon át lehetővé tette a hiánytársadalmakban élő emberek számára azt, hogy súlyosan ínséges körülmények ellenére is értékekben gazdag, értelemmel és reménnyel teli életet éljenek. Ezt követte, vagy inkább kiegészítette, elsősorban a reformáció hatására az *ügynevezett puritán-felhalmozó értékrend*, amely az előzővel szemben már nem veszi adott és megváltoztathatatlan állapotnak a létfenntartó javak hiányát, hanem minden emberi erőt és szándékot e javak felhalmozására mozgósít. Puritán-aszketikus jellege abból következik, hogy a gyors felhalmozás érdekében visszaszorítja a fogyasztást.

Napjaink (ez itt 1989!) egyre inkább eluralkodó *fogyasztói-hedonista értékrendje* már sem a javak szellemi értékek alá rendelését, sem szorgalommal és takarékossgal való felhalmozását nem tekinti céljának, hanem, a felhalmozott javak fogyasztását s az általuk nyújtott lehetőségek kihasználását, élvezetét hangsúlyozza.

A keresztény ember számára csüggesztő hatása az, hogy a médiát uraló etikai liberalizmus által történő tudatos mellőzése vagy idejétmúltként történő bemutatása miatt a hagyományos értékrendek és az általuk képviselt értékek háttérbe szorultak a fogyasztói-hedonista értékrenddel szemben.

Mindezt látva, egyfelől úgy véljük, hogy égető szükség lenne a kereszténység által fontosnak tartott értékek közvetítésére. Másfelől úgy látjuk, hogy elkéstünk, mert ez ma már lehetetlen a napjainkra kialakult merőben új helyzetben.

Az őskeresztények azonban nem estek kétségbe, Mesterük által küldve bárányokként elindultak értékeikkel a farkasok közé, és egy évszázad alatt mellőzhetetlen tényezővé izmosodtak a Római Birodalomban.

Reuss András evangélikus teológiai professzor nem sokkal a rendszerváltozás után egy ökumenikus reformációi emlék-ünnepen, arról beszélt, hogy mi, keresztények, miután a múlt rendszerben *kitüntetett ellenségként* kezeltettünk, arra számítottunk, hogy a diktatúra elmúltán az új rendben a *kitüntetett barát* státuszában részesülünk. Ehelyett azt tapasztaljuk, hogy inkább a *futottak még* kategóriába kerülünk a gombamód elszaporodó nyugati és távol-keleti felekezetek között. Meg vagyunk bántva, úgy véljük, emiatt korlátozottan érvényesülhet, olykor el is lehetetlenül misszióink. Egy *újpogány világ* vesz körül bennünket, keresztényeket. Am ekkor az előadó eszünkbe juttatta, hogy ez nem új jelenség. A kereszténység egyszer már szembesült egy ilyen helyzettel, mégpedig elindulásakor, az első században, körülvéve a *régi pogány világgal*. Az őskeresztények azonban nem estek kétségbe, Mesterük által küldve bárányokként elindultak értékeikkel a farkasok közé, és egy évszázad alatt mellőzhetetlen tényezővé izmosodtak a Római Birodalomban.

Újpagány világunk fő jellemzői tulajdonképpen azonosak a régi pogány világ ismérveivel:

1. a hedonizmus,
2. a bibliai fogalmak, igazságok terén mutatkozó általános tudatlanság,
3. az a tény, hogy kicsiny nyájként vagyunk jelen az embervilágban.

Ezért eredményt ígérő, ha az apostoli kor kereszténységének lelkületéből és gyakorlatából tanulunk, hogy érték közvetítésünk miként lehetne hatékony a mában is. (Éppen csak utalok Pál apostol athéni beszédének tanulságaira, és az őskeresztények világot legyőző, magával ragadó hitére, és az általuk képviselt értékeket hitelesítő példás életére.)

Médiamegnyilatkozásainkban, az értékek közvetítésének gyakorlata során először és mindig gondosan tisztázzuk, hogy kivel állunk szemben, kit akarunk megszólítani. Ahogy Pál tette: „mindenkinek mindenné lettem, hogy mindenképpen megmentsek némelyeket” (1Kor 9,22). Börtönmissziói prédikációmra, lelkigondozói beszélgetéseimre készülve, amikor már nem is újpagányokhoz, hanem újbarbárokhoz készültem, ez a mindenkinek mindenné létel emberpróbáló szakmai erőfeszítést követelt tőlem kommunikációs szempontból is.

Korunk, mely a keresztény értékek közvetítése során számos nehézséget támaszt velünk szemben, mindenképpen visszahat akár ezután tervezendő intézményes médiamunkás-képzésünkre, de szükségszerűvé teszi önképzésünk érdeklődési területének módosítását is. (Sokat tanulhatunk a csapatjátékok sikeres edzőitől, akik minden esetben gondosan tanulmányozzák az ellenfél játékát, és ahhoz igazodva készítik fel a győzni vágyó játékosait.)

Az érték közvetítés átéléssel történjék.

„Égni kell annak, aki gyűjtani akar”.

Az egyházi lapok olvasói ma még a hagyományos média-eszközökkel is elérhetők, de ha már egyházi közegen kívülieknek írunk, vagy az elektronikus médiában akarunk értéket közvetíteni, jusson eszünkbe, amit az újpagány világ megszólítása a módszerre nézve parancsolóan előír. (Az első pünkösöd csodájának egyik lényeges eleme volt, hogy az apostolokat figyelve „mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni” – ApCsel 2,6.) Ehhez még hadd idézzem egy szegedi kerekasztal-megbeszélés katolikus résztvevője által mondottakat a kívánatos irányba tett kezdőlépésekről: „A

Katolikus Rádió műsorstruktúrájával kapcsolatban Radetzky András vezérigazgató-helyettes közölte, igaz, közvetítenek szentmiséket, de nem ez a hangsúlyos, műsoraik 90%-a közszolgálati. A médium elsősorban azokat az embereket kívánja megszólítani, akik még nem vagy már nem gondolják magukat vallásosnak... Az egyház tulajdonában álló rádió éppen ezért az embert a maga teljességében próbálja megszólítani, mindennel foglalkoznak, ami jelen van egy átlagos ember életében”.⁹

Az érték közvetítés átéléssel történjék. Mert ma is igaz, amit immár közhellyé lett dalszövegében a Piramis együttes megfogalmazott: „Égni kell annak, aki gyűjtani akar.”

Az érték közvetítés eleve nehéz feladata korunkban szinte emberfeletti elszántságot és erőt igényel. Bátorításként jusson eszünkbe a minden hatalommal teljes Jézus Krisztus igérete: „Veletek vagyok!” (Mt 28,20)

Ami pedig az általunk végzendőt illeti, megosztom veletek az életem során sok lehetetlenségen átsegítő afrikai közmondást: „Ha van cél, lesz hozzá ösvény is”.

Elhangzott 2015. szeptember 13-án Balatonföldváron, a Protestáns Újságírók Szövetsége által rendezett háromnapos médiaműhely záró előadásaként.

Jegyzetek

1. http://media.mandiner.hu/cikk/20120615_nem_letezo_ujsagirokepzes_flexibilis_normak_ujsagirok_az_etika-rol.
2. „Mielőtt megformáltak az anyaméhben, már ismertelek, és mielőtt a világra jöttél, megszenteltelek, népek prófétájává tettelek”. (Jer 1,5)
3. <http://www.origo.hu/kotvefuzve/blog/20100924-tiz-kolto-a-kolteszetrol-es-faludy-gyorgy-rol-varady.html>
4. Teológiai hallgatóként kevéske szabadidőmben a legkülönbébb más felekezetbe tartozó, közel száz elismert igehirdetőt hallgattam meg, beszédüket részletesen jegyzetelve, köztük volt például Muraközy Gyula, Koren Emil, a még nem püspök Káldy Zoltán, Bereczky Albert. Saját egyházam nagy öregjeit még részletesen ki is faggattam műhelytitkaikról. Ebből máig hatóan rengeteget tanultam.
5. Nyugat (én.). Összegyűjtötte és sajtó alá rendezte Illyés Gyula.
6. http://www.gyakorikerdesek.hu/kozoktatas-tanfolyamok_magyar-iskolak_1486805-milyen-egyetemet-veggez-az-aki-ujsagiro-akar-lenni-de-nem-szeretne-a-medi-aszako.
7. Addig sem volt egészen sajtó nélküli felekezetünk. A gyülekezetek szellemi irányítói közül sokan olvasásszinten mindenképpen ismerték a német nyelvet, az e korszakban már igen fejlett és sokszínű németországi baptista lapokat, p.o. Missionsblatt, Wahrheitszeuge, Der Hülfsbote.
8. Hankiss Elemér: Társadalmi csapdák. Diagnózisok. Magvető Kiadó, Budapest, 1989, 268. o.
9. <http://szegedma.hu/hir/szeged/2014/06/a-legszemelyesebb-kozugy-es-a-kozmedia-kapcsolatarol-tanacsokoztak-szegeden-fotok.html>.

Széles Tamás

Hívó öregedés - öregedő hit

Széles Tamás eredeti végzettsége színész. Egy katolikus teológia elvégzése után 2010-ben szenteltek ókatolikus diakónussá, majd pappá, 2011-ben püspökké. A Magyar Ókatolikus Missziót vezette, mely 2014-ben az Apostoli Episzkopális Egyház része lett. 2014-től az egyház magyar érsekeként szolgál. Kérésünkre rendelkezésre bocsátotta tanulmányát, ami eredetileg a *Gerontoeducáció* című kiadvány egyik 2012-es számában jelent meg.

A statisztikák szerint a volt szocialista országok népessége a legateistább Európában. A volt kelet-németek 59%-a nem hisz Istenben, míg ez a szám Amerikában csak 4%. Magyarországon nagyjából a lakosság 70%-a katolikus, ugyanakkor

a szentmisére járók aránya drasztikusan alacsony. 1950-ben 50% körül volt, 1990-ben 10–14%, 2004-ben már csak a népesség 8–10%-a.¹ Ez azt jelenti, hogy a magukat hívő katolikusnak vallóknak alig 10%-a jár rendszeresen templomba. A vallási mutatók tekintetében Magyarország 2005-ben az egyik legrosszabb helyen végzett az európai országok között,² de az istenhívők száma folyamatosan apad az egész kontinensen.³

A tudósok egyértelműen azt tapasztalták, hogy az ember felnőtté válásával, majd öregedésével arányosan a hite is változik. Míg a fiatalok között kevés a templomba járó hívő, 68 éves kor fölött már az emberek 43%-a vallja meg istenhitét, vagyis az idősokkal az emberek majdnem fele hívővé válik. Jogos a kérdés, vajon az öregedéssel az ember hite öregszik

csak, vagy az öregedő ember szorosabban kapcsolódik Istenhez a hiten keresztül, mint a fiatalabbak?

A mai előadásban a Biblia, a Szentírás lapjain, Isten Igéjén keresztül szeretném bemutatni önöknek azt a képet, amit a Jézus korabeli öregekről ismerünk, s igyekszem majd azt is feltárni, hogy Isten igéje mit mond az emberi öregedésről, az időskorról, Isten milyennek szeretné látni az öregedő embert, s végül arra is szeretnék választ adni, hogy miben más az istenhívő idős, mint a hitetlen.

1. Az ember és az öregedés folyamata

A legtömörebben és legszebben talán az 1Sám 2,6 foglalja össze Isten és az emberi élet viszonyát: „Az Úr adja a halált és az életet.” Ebből a szinte hitvallásszerű, tömör mondatból egyértelmű, hogy a hívő ember mindent Istenre vonatkoztat: születést, halált, s természetesen mindazt, ami a kettő között történik.

Ezért az, ami a születés és a halál közé esik, az ókori hívő ember számára nem volt idegen vagy rémisztő, sem ijesztő, nem volt megmagyarázhatatlan, sem túlságosan nehéz – hiszen mindezt Isten adta. Az akkori ember elfogadta azt a tényt, hogy élete – mint teremtett élet – eleve behatárolt,⁴ születés és halál korlátai közt zajlik, vagyis tudta, hogy csak a születés és a halál között nyílik lehetősége arra, hogy éljen és boldoguljon. Más szavakkal ezt úgy is kifejezhetjük, hogy a hívő ember tudatosan és félelem nélkül felvállalta és felvállalja ma is saját mulandóságát.

Könnyedén legyinthetnénk erre a megjegyzésre, de mégse tegyük, mert a mai társadalom ezzel épp ellentétes gondolkodásra nevel. Eszményképe a töretlen egészségnek örvendő, produktív ember. Napjainkban akkor szokás értékesnek tekinteni valakit, ha sikeres, ha teljesítőképessége nem változik az idő haladtával sem, ha sok pénzt keres, nagy a vagyona, szép karriert futott be, ha fiatal vagy fiatalos és attraktív.⁵

Ezek az elvárások azonban – engedjék meg, hogy nyíltan kimondjam – teljességgel álszentek és ellentmondásosak. Egy példával szeretnék rámutatni is.

Ma az öregedő emberek zöme nem akkor fejezi be az önálló kenyérkereső életet, amikor saját megítélése szerint elérkezett az ideje, hanem amikor elérkezik a nyugdíjkorhatár. Akkor aztán a munkáltató nyugdíjazza az illetőt, tekintet nélkül a valós állapotára, kondíciójára. Nagyon sokan ezt olyan korban élik meg, amikor még bőven volna erejük, kapacitásuk és igényük is a munkára, mégis kötelezően fel kell hagyniuk a számukra teljes életet jelentő dolgos hétköznappal. Ez lelki feszültséget és ellentétet szül. Az illető egészen másképp látja önmagát, mint a munkáltatója. Hirtelen óriási lesz a különbség a személy belső megítélése és a külső, társadalmi megítélése között. Bár még bőven bírná erővel és teljesítménnyel, a társadalomnak már nincs rá szüksége. Ezért a többség úgy érzi: leírják, élve eltemetik, leértékelik, eldobják őket, mint valami feleslegessé vált holmit.⁶ Ebből adódik, hogy sok nyugdíjas, de életerős ember számára a nyugdíjkorhatár egyben a teljes élet végét is jelenti. Vagyis eleve veszteségélménnyel vág neki idős napjainak.

A hívő keresztény ember azonban egész életére képes úgy tekinteni, mint az Isten által berendezett életre, melynek megvan a maga előre eltervezett és a teremtés rendjébe illeszkedő lefolyása, oka és célja. Ezért az egész emberi élet,

de különösen az öregedés biblikus kulcsszava így hangzik: tudatosság.

Az Ószövetség és az ósatyák e tekintetben különösen jó példával szolgálnak. Haláluk és haldoklásuk kiemelt pillanatai a biblikus mintának, ezért ma többjüket is elemezni fogjuk. Hallgassák meg, miként tanúskodik e tudatosságról Jákob, azaz Izrael, aki halála előtt így szól Józsefhez: „Azután Izrael így szólt Józsefhez: »Nézd, én meghalok. Isten azonban veletek lesz és visszavezet benneteket atyáitok földjére.«” (1Móz 48,21)

Ne csak azt halljuk ki szavaiból, hogy Izrael megérzi halála közeledtét, hanem vegyük észre, hogy tudatosan viszonyul saját életkorához és mindahhoz, ami vele történik. Nem csupán tudatosan éli meg a halál közeledtét, hanem – bár épp meghalni készül – még mindig tervezi a jövőt, és erre vonatkozó tudását, meglátásait, gondolatait, valamint áldását átadja az utókornak.

Manapság az idős emberre sokszor úgy tekintenek, mint egészségtelen emberre, mint társadalombiztosítási problémára vagy kórházi esetre. Pedig épp Jákob-Izrael példáján érthetjük meg legjobban, hogy az öregedés a Szentírás tapasztalatában nem betegséget, de nem is leértékelődést jelent, hanemcsak változást.

Kérem, egy kis időre próbálják meg elfelejteni azokat a betegségeket, gondokat, testi-lelki bajokat, amelyek az időskor fogalmát negatívvá változtatják az önök számára. Körülöttünk a természet folyamatosan változik. Nincs ember, aki csodálkozna azon, hogy a fák tavasszal zsenge rügyeket hoznak, levelet eresztenek, virágba borulnak, gyümölcsöt érlelnek, majd ősszel a levelek elszáradnak, lehullanak, és télire a fa kopaszon, díztelenül, az élet minden látható jele nélkül marad, s mindez mindaddig ismétlődik, míg a fa betölti életét, elszárad, kidől, elkorhad. Ha belátjuk azt, hogy az emberi test sem kivétel a természet Isten adta szabálya alól, hogy a kondíciója és a szervek működése az idő előrehaladásával szükségszerűen és természetesen változik, akkor azt is be kell látnunk, hogy mindebben a változásban nincs semmi drámai vagy önmagában rossz. Nem az öregedés, a korral természetesen együtt járó változás a rossz, hanem annak társadalmi fogadtatása, a konvenció, a megszokás az, ami rossznak láttatja, mert a média és a reklámok a halhatatlan test és az idealizált szépségek dicsőségét hirdetik, pedig az öregség és az öregedés az isteni akaratból eredő folyamatok, ezért azok önmagukban nem rosszak.

A testi változás folyamatát a Préd 12,1–7 kivételes költőiséggel és szépséggel foglalja össze.

„Gondolj Teremtődre ifjúságod napjaiban, mielőtt megérkeznek a gonosz napok, és elközelegnek az évek, amelyekre azt mondogd majd: nem tetszenek nekem; mielőtt elsötétül a nap és a világosság, a hold és a csillagok, és mielőtt az eső után visszatérnek a felhők; amikor megremegnek a ház örzői, és megrokkannak az erős férfiak; amikor bezárják a külső kapukat, és halkabbá válik a malom zaja; amikor elcsitul a madarak hangja, és minden dal elhallgat; amikor félnek a magaslatoktól, és ijedten járnak az úton; amikor a mandulafa virágozik, a sáska jóllakik, a kapor kipattan, az ember meg örök hajlékába tér – az utcán már jönnek-mennek a siratóaszszonyok; mielőtt elszakad az ezüstkötél, megreped az arany gyertyatartó, megpattan a forrásnál a korszó, s összetörik a

kúton a kerék; és a por visszatér a földbe, ahonnan jött, az éltető lehelet meg az Istenhez, aki adta”.

Csodálatos vers ez, megrendítően szép líra. A vers, mint minden vers, tömöríti a valóságot, és lényegiségében ragadja meg, olyan nyelvi eszközökkel, amelyek nem csupán az értelemre hatnak, de érzékeinkre, fantáziánkra is. Ennek a gyönyörű versnek az allegóriái az öregedő emberi testet mutatják be.⁷ Nézzük meg közelebbről, mit jelentenek.

A ház megremező őrzői az erőtlenedő karok; a megfogyatkozó őrző lányok a fogak elvesztésére vonatkoznak; a homályos ablakok az elhomályosuló szemeket láttatják; a bezáruló ajtók a hallás romlását jelentik; a halkuló énekeszó a hang megfakulását; a kivirágzó, azaz fehér virágot bontó mandulafa a haj megöszülését szimbolizálja; a magát vonszoló sáska képe a járás nehézkessé válására utal; a fűszerek hasztalansága pedig a nemzőképesség elvesztését és így tovább.

Az, hogy mindezt a Szentírás ilyen szépen, mesterien versbe foglalva jeleníti meg, nemcsak az öregedési folyamat természetes voltát mutatja, de azt is, hogy fontos előre tudnunk és tudatosn elfogadnunk mindennek a bekövetkeztét. Isten azt szeretné, ha az öregedésre lelkiileg-testileg felkészülnénk. A tudatosság azt is jelenti, hogy nem utasítjuk el a jövőt, hogy nem dugjuk homokba a fejüket a természetes folyamatok előtt. Egyáltalán nem kell azt érezniük, hogy kifelé vagy saját maguknak valamilyen, az életkortól vagy életszakasztól eltérő képet kellene mutatniuk.

Most pedig vizsgáljuk meg mindezt Mózes személyén, életén és öregedési folyamatán keresztül. Az ApCsel-ben István diakónus így beszél az ősatyáról a főtanács előtt:

„Amikor betöltötte negyvenedik évét, az a gondolata támadt, hogy meglátogatja testvéreit, Izrael fiait. Ez alkalommal észrevette, hogy az egyikkel igazságtalanul bántak. Védelmére kelt, s bosszút állt a bántalmazott emberért: agyonütötte az egyiptomit. Azt hitte, testvérei ráeszmélnek, hogy az Isten az ő keze által ad majd nekik szabadulást, de nem fogták fel. Másnap akkor jelent meg köztük, amikor épp verekedtek. Össze akarta őket békíteni: Emberek, ti testvérek vagytok! Miért bántalmazátok egymást? De aki bántalmazta társát, elutasította, mondván: Ki tett meg előljárónkká és bíránkká? Talán engem is meg akarsz ölni, ahogy tegnap megölted az egyiptomit? E szavakra Mózes elmenekült és Midián földjén telepedett le. Itt két fia született. Eltelt negyven esztendő, s akkor a Sínai-hegy pusztájában egy égő csipkebokor lángjában angyal jelent meg neki”.

(ApCsel 30,23–31)

Ha összeadjuk az igehelyben szereplő évszámokat, akkor azt kapjuk, hogy István diakónus szerint Mózes 80 éves volt, amikor Isten megjelent neki a Sínai-hegyen, vagyis népe szolgálatában aktív időszaka 80 és 120 éves kora közé esett.⁸ Persze, ez sokak számára komolytalanul hangozhat.

Nem muszáj szó szerint vennünk. Mózes életkora valójában azt fejezi ki, hogy az igazán hiteles embernek kellően érettnak, tapasztaltnak és bölcsnek kell lennie, ami az öszö-vetségi ember számára egyenesen arányos volt az életkorral. Mikor Isten megbízta Mózeset a szabadítói feladattal, még az sem számított, hogy Mózes nem volt a szavak embere, hogy nem tudott jól beszélni, és mintegy szóvivőt kellett mellé adni Áron személyében. Mi ugyan tökéletesnek képzeljük személyét, ám Mózes hangulata és viselkedése is változó volt,

talán életkora miatt: „gyorsan dühbe gurult, de még gyorsabban fordult Istenhez kéréseivel..”,⁹ ezért rögvest Áron kiválasztása után hetven vént, azaz idős férfit kapott maga mellé, akik segítették mindenben (2Móz 4,29).

Az idős Mózes és a többi hetven öreg egyfajta szent bölcsék közösségét, tanácsát alkották, akik épp az életkorukból merített tapasztalatuk és isteni kiválasztásuk, azaz végső soron hitük alapján megkérdőjelezhetetlen tekintélyt és igazságot képviseltek az egész nép számára (Józs 20,4).

Ez a „rendszer” nagyon hosszú időn át tökéletesen működött az Ószövetségben, még a kánaáni honfoglalás és a letelepült életformával járó változások sem módosították ezt a berendezkedést. A Bírák könyve így ír: „Amíg Józsué élt, s a vének életben voltak, akik túléltek Józsuét és még látták azokat a nagy tetteket, amelyeket az Úr Izrael javára végbevitt, a nép az Úrnak szolgált”. (Bír 2,7) Vagyis amíg a nép élén az Isten által küldött vezető állt, aki a vénekkel együtt az Úr parancsait követte, addig a népnek is mindig jól ment sora, bőség és gazdagság jellemezte életét.

A judaizmus számára az idős emberek mindig különösen fontosak voltak. A történelem során mindig ők tartották fenn a kultúrát, a hagyományt, és bölcsességükből kifolyólag ők bíráskodtak a vitás ügyekben.

Az ószövetségi zsidó ember, ha bajos ügye volt, az „öregekhez” fordult, akik többnyire a városkapuban ültek és várták a jogvitával hozzájuk fordulókat. Tudásuk, élettapasztalatuk képesítette őket bírói tisztükre, döntésük pedig kötelező érvényű volt. Természetesen elképzelhetetlen lett volna, hogy egy fiatal beüljön a bírák közé, hisz épp az életkora hiányzott, amit a bölcs és helyes döntés biztosítékának tekintettek. Az idősek eme általános tisztelete és fontos vezetői szerepe mögött az egész Keletre jellemző patriarchális berendezkedést találjuk. Míg Izrael népe a pusztában vándorolt, a legfontosabb közösség a család volt, mely azonban némileg eltért a mai családfelfogástól, ezért jó, ha megismerjük.

1.1. A család

A család, illetve akkor még nagycsalád, törzs élén a családfő vagy apa állt, akivel együtt élt az elsőszülött fiú, többi fiú és az unokák, továbbá az apa fő- és mellékfeleségei, a felnőtt fiúk feleségei, a leánygyermek, a szolgák és végül az állatok. Ez a berendezkedés a nomád életmód szükségszerű következménye volt. Ebben a nagycsaládban a családfő teljeshatalommal bírt. Az ő személyes Istene lett a család vagy törzs Istene. Az egész Szentírást az Ószövetségtől az ApCsel-ig jellemzi és átjárja ez a kifejezés: „atyáink Istene”. Akár Dániel próféta, akár Péter ajkáról hangzik fel így az imádság eleji megszólítás, ugyanazt a hitvallást fejezi ki: Isten ott van az ő családjának tagjaival, s az atyák hite alapján szakadatlanul visszavezethetjük e hitet Ábrahámiig.

Az atyák és az életkor tekintélye tehát a társadalmi berendezkedésből és a hitből fakadt. Ez a berendezkedés később Kánaán meghódításával, a letelepüléssel, az izraeli királyság kialakulásával, majd Izrael és Júda kettészakadásával, a babiloni fogsággal, és a római uralommal azonban már megváltozott.

Az Újszövetség idején már nincsenek ilyen nagycsaládok, legalábbis fizikai értelemben. A letelepült és sokszor a hatalom, háborúk és járványok tizedelte élet közepette már nem

tudott ennyi ember egy fedél alatt megélni. Ekkortól a család az apa, anya, gyermek alapvető hármására épül. Ennek ellenére azonban jogilag, kulturálisan és vallásilag is megmarad a családfő – itt a kisebbé lett család fejének – döntő szerepe. A környezethez való viszonyt és a társadalmi rangot is az apa leszármazása és vagyonszáma határozza meg, az apa minősíti a család minden tagját. Az apa mondja az asztali áldást, ő zarándokol az ünnepekre, bemutatja a húsvéti áldozatot, részt vesz a zsinagógai istentiszteleten, felolvass az Írásból, magyarázza azt, megtanítja fiának az imádkozást, a körülmetéléssel beiktatja őt a vallási közösségbe. A családdal kapcsolatos minden fontos vallási döntést továbbra is az apa hoz meg, amit a többi családtagnak kötelessége követni.¹⁰

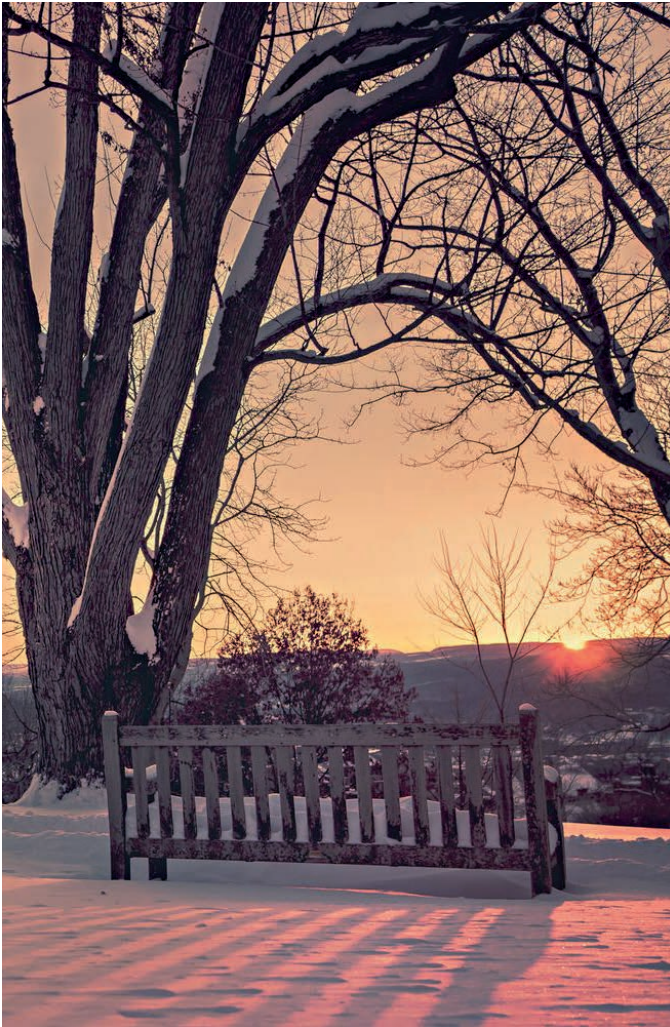
Jézus idején a Jeruzsálemi nagytanácsnak az írástudók és a főpapon kívül még tagjai a zsinagógai közösség tekintélyes vénei is. Nem véletlen az sem, hogy a korai keresztény egyházban a vének bölcs tisztségéből alakult ki a későbbi papság intézménye. Ebből származik az a tisztség is, amit ma sok protestáns felekezetben presbiterként ismernek. A *presbyteros* görög kifejezést a Szentírás egyaránt használja a Szinédrin, a zsidó nagytanács véneire, és a későbbi keresztény püspökökre, papokra, jelentése pedig: idős, idősebb, koros, öregember.

Vagyis az ószövetségi hagyomány, ha kicsit másképp, de szervesen jelen volt Jézus idejében is Palesztina-szerte. Lukács evangéliumában például, Keresztelő János szüleinek, Zakariásnak, az idős papnak és feleségének, Erzsébetnek története az ószövetségi Ábrahám és Sára időskori gyermekáldásának történetét mintázza és teremt közvetlen teológiai kapcsolatot Ábrahám ígéretével és áldásával (Lk 1,5–25).¹¹ Ugyanúgy Lukácsnál, Simeon és Anna története (Lk 2,25–35) is azt mutatja, hogy az idős emberek, akik hitben és Isten szolgálatában élnek, kivételes és különleges áldásokat, feladatokat kapnak az Úrtól.

1.2. Jézus és az öregedés

Most pedig vegyük szemügyre, mit tanított Jézus az öregedésről? Ő ugyan nem adott egységes képet a családról, mégis nagyon határozottan tanított a családi viszonyokról. Jézus Istent úgy szólította meg, ahogy a korabeli zsidóság szinte egyáltalán nem tette. Atyának szólította. Ezt Istenre vonatkoztatva az Ószövetségben összesen tizenötször, az Újszövetségben viszont 245 alkalommal találjuk meg.¹² A számok önmagukért beszélnek, jelentős különbséggel van dolgunk. Olyan súlya van e megszólításnak, mint mikor Isten Mózesnek kinyilatkoztatta nevét az égő csipkebokorban. E névben ugyanis benne foglaltatik az Újszövetség Isten-ember viszonyának jellege és alapvetése. Jézus mindazt, ami korábban az emberi családfőre volt jellemző, Istenre, az Atyára vonatkoztatja. Eláll az embert Istentől elválasztó, ősi, de távolságtartó nevek használatától. Nem nevezi Seregek Urának, Felséges Istennek, Örök Istennek vagy Mindenhatónak, hanem a leggyorsabban és legközvetlenebbül szólítja meg, ahogy csak lehetséges: Atyjaként.

Amikor a Miatyánk imádságában Istent Atyaként szólítjuk meg, akkor mint a keresztények családjának Atyjához szólunk az Úrhoz. Jézus a törzsi vagy nagycsaládi apai tekintélyt és főiséget is Istennek adja át. A zsidóság vérségi alapú egybetartozását ezért a lelki és hitbeli egybetartozás váltja

fel, a rokonságon alapuló nagycsalád helyére a lelki család, a keresztény közösség lép.

Az idősek atyai tekintélyének alapja tehát Jézus tanításában – Isten tekintélye.¹³ Amikor az idősek élettapasztalatáról és bölcsességéről beszélünk, akkor az Újszövetség lelkisége alapján azt mondjuk ki, hogy Isten részt ad az időseknek a maga bölcsességéből, és megáldja őket élettapasztalattal, vagyis részesednek Isten tekintélyéből, amit Jézus nyilatkoztatott ki nekünk. Ebből a tekintélyből fakad a szülői tekintély is.

Az idősekhez való jézusi viszony és az irántuk tanúsított tisztelet alapja a tízparancsolat ötödik parancsolatában foglaltaknak: „Tiszteld apádat és anyádat, amint az Úr, a te Istened parancsolta neked, hogy hosszú életű légy és jól menjen a sorod azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad neked!” (5Móz 5,16), amiből visszakövetkeztethető, hogy a hosszú élet egyenlő az ősök és a szülők, velük pedig az Istenük tiszteletében leélt étellel: „Ennek a törvénynek a jóvoltából ugyanis hosszú életetek lesz azon a földön..” (5Móz 32,47), vagy ahogy a Levitikus könyve írja, mely az ötödik parancsolat megfordítása: „Becsüld meg az ősz fejet, add meg a tiszteletet az öregnek, és féld Istenedet”. (3Móz 19,32) Úgy vélem, most már érthető, hogy az öregség és az Isten tisztelete milyen szorosán összetartozik a hit számára.

A Közel-Kelet ókori lakójának számára a hitben leélt élet Isten áldását jelentette. Ezt a tudomány külön szakkifejezéssel üdvmaterializmusnak hívja, és a legegyszerűbben talán

így fogalmazhatjuk meg: aki hívó életet él, azt Isten hosszú étellel, bőséggel, jómóddal, sok gyermekkel, nagy vagyonnal és egészséggel áldja meg. Milyen érdekes, hogy a magyar himnusz is ezt kéri az Úrtól. Velünk szemben akkor mindent sokszor visszafelé is igaznak tekintették: aki hosszú életet élt meg egészségben, vagyonosan, sok utóddal, az biztos, hogy istenhívó és törvénykövető életet is élt, tehát méltó és jogosult minden ember megbecsülésére és tiszteletére. Ebből ered az ószövetségi zsidó ember alpmagatartása, aki az idős kort megértékhez eleve tisztelettel és megbecsüléssel közelített. Lám, volna mit tanulnunk az ókortól a mi modern, ám öregedő magyar társadalmunkban.

1.3. Idős bölcsesség

Az egész ókori Keletre jellemző volt és sok helyen ma is él az életkor-hierarchia hagyománya. A mai társadalom ifjúságközpontú, pedig a Szentírás nagyon fontos tényt közvetít: az idősek tisztelete és tekintélye az alapja a családi és a kiterjedtebb közösségi életnek.¹⁴ Ez abból fakad, hogy – amint korábban láttuk – az idős vagy öreg kifejezés szinonim a bölcs és tapasztalt kifejezéssel. Ez persze nem jelent gerontokráciát, öreguralmat, de méltóságot, és mint később bemutatom, külön feladatokat ad az öregségnek és az öregeknek, s a hit oldaláról pontos válaszokkal szolgál az öregkor leglényegesebb kérdéseire.

Az idősek szempontjából vizsgálva az öregkort, annak áldott, ideális állapotát a Szentírás így fejezi ki: „megelégedni az étellel”. Mózes halálát így írja le a Teremtés könyve: „Ábrahám áldással teli korban, megöregedve és az életet megelégelve halt meg, és megtért nemzetségéhez”. (1Móz 25,8). Ugyanezt írja Dávidról a Krónikák első könyve: „Megbékélt öregségben halt meg, elégedetten életével, gazdagságával és hírnevével.” (1Krón 29,28), de Jób is ezzel a megelégedettséggel, tér meg őseihez: „Jób öregén és az étellel betelve halt meg.” (Jób 42,16)

Számunkra talán nem egyértelmű, hogy milyen is ez a megelégedettség, hogy milyen lehet betelni az étellel, de ebben is segít a Szentírás: „Mikor beérik életed, sírba szállsz, mint a búzakévet begyűjtik, ha érett”. (Jób 5,26) Lám, az öregkorú ember olyan, mint az aratásra érett kalász, mely elérte fejlődésének teljességét, és ennek tudatában is van. Az ilyen ember elégedett lehet életével, mert megtette mindazt, amit hivatott volt megtenni, mert méltó életet élt, betöltötte küldetését, szerepét, elvégezte mindazt, ami feladatul állt előtte, Isten akaratát követve tette mindezt; s ezért, amikor eljön az ideje, méltó módon, mintegy elégedetten tudja letenni az életet. Milyen jó lenne, ha ma is ezt érezhetné az öregedő ember.

Az Ószövetség utolsó mondata ez: „Ő újra fiaik felé fordítja az apák szívét, és apáik felé a fiaik szívét..” (Mal 3,24) E mondat arról tanúskodik, hogy az időskor tisztelete már ott volt a sínai-hegyi kijelentésben, mikor Mózes megkapta a kőtáblákon a törvényt, így az is Isten ajándéka.

2. Betegségek és halál

Az időskor legfélelmetesebbnek tűnő és a statisztikák szerint is legkevésbé megbeszélte ügye az elmúlás és az elmúlásra való felkészülés. Valószínűleg a legtöbb emberből már az is csodálkozást vált ki, ha azt mondom, az elmúlásra bizony

fel kell készülni. Minek? – kérdezhetik. Az ember él, aztán egyszer csak meghal, akár felkészül, akár nem. Ha valóban ilyen egyszerű volna, nem is beszélnek róla, ám a valóságban nem mindig ilyen könnyű az élet befejezése.

Láttuk, a hosszú élet a Szentírásban mindig, különösen pedig az Ószövetség embere számára Isten nagy ajándéka. Ez érthető is, hiszen az ókori Keleten az átlagéletkor körülbelül 44 év volt,¹⁵ így egy 70-80 éves férfi akkoriban már matuzsálemnek számított. Nem véletlenül írja a 90. zsoltár: „Éveinknek száma legföljebb hetven, s ha erősek vagyunk, eljutunk nyolcvanig. Ebből is a legtöbb betegség, hiú fáradozás; gyorsan elszállnak, hamar végük szakad”. (Zsolt 90,10) Jó példák erre Dávid házának királyai, akik közül egy sem érte meg a 70 évet, átlagéletkoruk 21 és 66 év között volt.¹⁶

*Jószerevel nem találunk
a Szentírásban olyan szöveget,
ami a testi halált mint az élet
befejezését önmagában
rossznak tartaná.*

Ahogy korábban bemutattam, az ókori keleti ember számára az öregedés nem volt idegen, és ehhez hasonlóan a halál sem. Jószerevel nem találunk a Szentírásban olyan szöveget, ami a testi halált mint az élet befejezését önmagában rossznak tartaná. Természetesen tudjuk, hogy „a bűn zsoldja a halál, Isten kegyelmi ajándéka azonban az örök élet Jézus Krisztusban, a mi Urunkban” (Róm 6,23), ám Pál apostol az örök életről és annak hiányáról beszél, nem közvetlenül az elmúlásról.

Az ósatyák mind a legtermészetesebben tértek a halál útjára. A halálban nem a meghalást látták rossznak vagy szörnyűnek, hanem a kapcsolatnélküliséget.¹⁷ Az ószövetségi hit szerint a halál azért rossz, mert a megholt már nem tud megtérni Istenhez, már nem tarthat bűnbánatot, már nem képes megszólítani az Urat, ahogy többé az élőket sem. Ezért a halállal kapcsolatos emberi félelmek elsősorban az Isten általi elvettetéstől való félelmet jelentik. Persze, annyiban könnyebb volt az akkoriaknak, hogy ideális esetben családi környezetben tértek örök nyugalomra, szeretteik körében, a kisebb mozgáslehetőség miatt jobbára ott, ahol születtek. Manapság egész másképpen van.

A civilizálódás magával hozta azt, hogy amivel nem tudunk mit kezdeni, vagy amit nem tudunk kezelni, azt elnyomjuk, száműzzük saját magunk építette világképünkől. Ezért van, hogy az emberiség fejlődésével arányosan a halál, a haldoklás egyszerűen kiszorult a normálisnak nevezett életből, és bekerült a kórházak világába. Egy szakember ezt úgy írta le, hogy a halál hajléktalanná vált a modern kultúrában. Komoly ellentmondás ez. A beteg időseket és haldoklókat a társadalom nem az őket megillető helyen és módon kezeli, hanem társadalombiztosítási ügyet csinál belőlük, vagyis egészségügyi problémaként tekint rájuk.

Pedig az időskor és az elmúlás minden, csak nem egészségügyi probléma. Az orvosok sokszor kellőképpen frusztráltak is az időskorral szemben. Ők az egészség fenntartá-

sára tettek esküt, ez a hivatásuk, ezért az elmúlással ők sem tudnak mit kezdeni. Megpróbálnak orvos módjára hozzáállni, ám a halálra való felkészülést nem lehet „gyógyítani”, ezért úgy tesznek, mintha gyógyítanának, kényszerből belemennek abba a szörnyű társadalmi játékba, hogy a haldoklót betegnek tekintik, pedig egyáltalán nem az. Ma az élettől búcsúzó emberre leginkább azt mondják: „gyógyíthatatlan beteg”. Pedig se nem gyógyíthatatlan, se nem beteg.

*Szeretném, ha megértenék,
hogy sem a halál, sem az elmúlás
nem betegség.*

Nem a kórházba való, mert nem lehet és nem is kell gyógyítani. A mai társadalom halállal kapcsolatos egész hazugságrendszere arra a megrögzött téveszmére épül, hogy ki kell tolni a földi élet határait. Pedig ez egyszerűen lehetetlen.

Tudomásul kellene vennünk, hogy nem attól lesz teljes az élet, hogy hosszú, sőt minél hosszabb. Az élet csak attól lehet teljes, hogy tartalmas. Radikálisan hangzik, de majdnem mindegy, milyen hosszú, ha az ember a neki adatott életidőt teljesnek éli meg. Kedvenc példám Madách Imre *Az ember tragédiájának* egy mondata:

*„Minden, mi él, az egyenlő soká él,
A százados fa s egynapos rovar.
Eszmél, örül, szeret és elbukik,
Midőn napszámát s vágyait betölté.
Nem az idő halad: mi változunk,
Egy század, egy nap szinte egyre megy”.*

Ennél szebben nem is lehet összefoglalni. A tiszavirág ugyanazt az életpályát futja be, mint a tölgyfa, pedig az egyik csak egy napot él, a másik meg évszázadokat.

Ezért szeretnék megosztani önökkel egy ősidőktől ismert keresztény lelki trükköt. Nem kell nagy csodára gondolni, az okos ember magától is rájön idővel. A trükk a következő: a bölcs keresztények minden egyes napnak haláltudattal indulnak neki. *Memento mori* – hangzik a karthauzi szerzetesek köszöntése –, emlékezz a halálra. Ugye milyen furcsa?

Pedig így van és így van jól. A halállal kapcsolatos legtöbb félelmünk ugyanis nem magából a halálból, hanem abból fakad, hogy a társadalom, az egészségügy, a hozzátartozók nem tudnak vele mit kezdeni. Szerintem kevesen tudják, de a szakemberek szerint az emberek általában megérik haláluk közeledtét.¹⁸ Akad is ezzel kapcsolatban egy keserédes történetem.

Egy idős, hívő bácsihoz rendszeresen bejárt a kórházba a lelkész. A bácsi egy napon azt mondta a papnak, hogy ő már hónapok óta érzi, hogy meg fog halni, és kéri a papot, ne szóljon erről a feleségének, mert szegény asszony nem bírná feldolgozni a hírt. A pap megígérte, hogy nem szól. Amikor kiment a kórteremből, szembetalálkozott a feleséggel. Az elmondta a papnak, hogy ő már hónapok óta érzi, hogy a férje meg fog halni, de kéri a papot, el ne mondja a férjének, mert szegény nem tudná feldolgozni, és fél, hogy összeomlana.

Ez a történet arról szól, hogy a halál néha egészen közelről mutatja meg magát, mégis elhallgatjuk, titkot vagy tabut, érinthetetlen, kimondhatatlan tilalmat csinálunk belőle. Ez is mai szokás, a civilizáltságunk tehet róla.

2.1. Hagyaték

Most hallgassuk meg, hogy ír Mózes első könyve a halálra készülődő Józsefről: „József Egyiptomban lakott, mind ő, mind apjának a háza népe. Száztíz esztendeig élt József, és megláthatta József Efraim fiait harmadíziglen. Manassé fiának, Mákirnak is születtek gyermekei, és térdére vette őket József. Azután József ezt mondta testvéreinek: Én meghalok, de Isten bizonyosan rátok tekint, és majd elvezet benneteket ebből az országból arra a földre, amelyet esküvel ígért meg Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak. Meg is eskette József Izráel fiait, és azt mondta: Bizonyosan rátok tekint Isten, és akkor vigyétek el innen az én csontjaimat. Amikor József száztíz éves korában meghalt, bebalzsamozták és koporsóba tették Egyiptomban”. (1Móz 50,22–26)

Engedjék meg, hogy a jobb érthetőség kedvéért erős kontrasztal átültessem ezt az esetet a mába. Ma ez a történet körülbelül így hangzana:

„Józsi bácsi nagyon öreg volt már, ezért a testvérei és a gyerekei összegyűltek és megbeszélték a problémát. Látták, hogy Józsi bácsi már nem fog sokáig élni, ám mivel mind nagyon elfoglaltak és nem érnek rá – a szokásos dolgok miatt: család, munka, hobbi –, ezért valahogy gondoskodni kell Józsi bácsiról. Meg kell oldani, hogy édesapjuk ne maradjon egyedül.

Kell valaki, aki ápolja, beadja neki a gyógyszereket, ágyneműt cserél, megeteti meg ilyenek. Az egyik fiúnak volt egy nagyon jó orvos barátja, ezért el tudta intézni, hogy Józsi bácsit befektessék a kórházba. A gyerekek nem hagyták magára idős apjukat. Valamelyikük majdnem mindennap ott volt mellette. Meglátogatták, vittek neki ezt-azt, üdítőt, jó kis otthoni kosztot, gyümölcsöt, vadonatúj kistrádiót, keresztretjvényt, mindent, amire csak szüksége volt. Amikor magánál volt az öreg, akkor persze szeretettel beszélgettek vele. Aztán egy napon a kórházból telefonáltak, hogy Józsi bácsi meghalt. A fiúk azt mondták egymásnak, milyen jó, hogy kórházba vittük, mert mindent megkapott az utolsó heteiben, és szakemberek foglalkoztak vele. Jól cselekedtünk”.

Első pillantásra úgy tűnik, hogy a fiúk tulajdonképpen mindent megtettek apjukért, többet nem is lehetne. De ez csak a felületes megközelítés. Elemezzük mélyebben ezt a József története alapján fabrikált kis esetet.

Az elfoglalt, azaz saját életüket élő rokonok problémának és betegségnek látják azt, hogy édesapjuk haldoklik. Nem értik meg, hogy a halál nem betegség. Ahogy az ember öregszik, ma egyre több gyógyszert kell szednie, és az évek haladtával ezek száma egyre csak nő. Az egész mögött az a képzet rejtőzik, mintha az időskor gyógyítható lenne. A konkrét betegségeken kívül gyógyszert adnak az elkopott ízületekre, a csontritkulásra, az alvászavarra, a látásromlásra, az emlékezetromlásra is, a testi erőnlét javítására pedig vitaminkészítményeket kell szedni. Nem ritka, hogy egy idős ember 10-15 féle gyógyszert kapkod be naponta. Sokan alig vagy nem is tudják a nyugdíjukból kifizetni. A fiúk Józsi bácsira

is úgy gondolnak, hogy a betegnek betegségével együtt kórházban a helye. Sok gyógyszert szed, ami azt jelenti, hogy nem egészséges, tehát gyógyítani kell. Szakápolás kell neki, szakemberek, akik értenek hozzá és kezelik a helyzetet. Aztán bedugják Józsi bácsit a kórterembe. Nemcsak az a baj, hogy ez egy félreértés, az igazi gond az, hogy kiszakítják a távozni készülő embert onnan, ahol lennie kellene: a családból. Pedig az igazság az, hogy a legtöbb ember az otthonában szeretne meghalni.¹⁹

Gondoljuk végig gyorsan. Ha választanunk kell, hogy hol fejezzük be életünket, akkor egy ismeretlen kórtermet, ismeretlen nővéreket és szobatársakat kérnénk, vagy azt a jól ismert, szeretett szobát, ahol utolsó évtizedeinket vagy éveinket töltöttük, ahol minden tárgy, minden sarok ismerős, ahová emlékek, kellemes percek, órák kötnek bennünket? Természetes, hogy mindenki az utóbbit választaná. Józsi bácsit a képzelt történetben nem kérdezték meg a fiai, hogy mit szeretne, hanem vitték a kórházba. Pedig milyen jó, ha az ember maga tud dönteni, milyen jó, ha van lehetősége arra, hogy a megszokott környezetben nézzen szembe az utolsó órával. Egyszerűen azért, mert ott biztonságban érzi magát. A távozni készülő ember számára alapvető, hogy biztonságos, ismert helyen legyen, és olyanok vegyék körül, akik neki a legfontosabbak, akiket nagyon szeret.

Egyik kedves kollégám, Péter mesélte egy-két évvel ezelőtt, hogy testvérével együtt jelen voltak édesapjuk halálánál. Az apa a lakásában, a saját ágyában halt meg, és mindkét fia ott volt. Nem volt beteg, egyszerűen csak betelt számára az élet, szervezete megöregedett és elgyengült. Péter beszámolója szerint apja mindvégig teljesen öntudatánál volt, nyugodt volt, kiegyensúlyozott. Sem félelem, sem maradni akarás nem volt benne. Elbúcsúzott fiaitól, majd egyszerűen elszenderült. Péter előttem állt, amikor mesélte az előző napi halálesetet, és az arca derűs volt. Azt mondta, számára csodálatos volt az a pillanat, mert szenvedést, kétségbeesést nem, viszont teljes békességet látott édesapján, ezért bár végtelenül szomorú, hogy nem látja többé, de nincs benne sötét és keserű gyász.

Mindez a képzeletbeli Józsi bácsinak nem adatna meg, mert fiai ugyan beszaladnak hozzá a kórházba, de nincsenek mellette. Pedig, mivel nagy a család, esetleg megoldhatnák, hogy valaki mindig vele legyen az idegen helyen. Józsi bácsi

ugyan megkapja a gyógyszereket és a szakápolást, csak épp a biztonságérzetet és azt a szeretetet nem, amit egyedül a családtagok képesek megadni. Aztán Józsi bácsi halálakor valószínűleg nincs mellette senki, a szobatársak vagy a nővérek veszik észre, hogy már nincs benne élet.

Most pedig nézzük meg, mit olvashatunk ki a Józsefről szóló eredeti bibliai leírásból. „József Egyiptomban maradt: ő és atyja háza népe. József 110 esztendő lett. József meglátta Efraim dédunokáit, Manassze fiának, Machirnak a fiai is József térdén születtek. József meghagyta testvéreinek: »Én meghalok. Isten majd meglátogat benneteket, és visszavezet ebből az országból arra a földre, amelyet Ábrahámnak, Izsáknak és Jákobnak esküvel megígért«. Azután megeskette Izrael fiait: »Ha majd Isten meglátogat benneteket, vigyétek el csontjaimat magatokkal!« József 110 éves korában halt meg”. (1Móz 50,22–26)

Mindjárt az elején azt vesszük észre, hogy József megérezte halálát. Ez már önmagában is figyelemreméltó, mert azt mutatja, hogy József tudatos életet élt. Figyelt magára és az élethelyzeteire, komolyan vette a szervezet és az élet jelzéseit. Mit tett ekkor? Kétségbeesett, sírva fakadt, gyászolta magát vagy elsíratta életét? Nem, hanem összehívta testvéreit, és teljes nyíltsággal és higgadtsággal elmondta nekik, hogy meg fog halni. Ezután pedig végrendelkezett. No, persze nem egészen úgy, ahogy mi szoktunk napjainkban. Nem a meglévő ingóságait osztotta szét, hanem – és ez döntő különbség, amit már korábban is említettem – előretekintett. A jövőbe nézett, és a jövőre nézvést adott útmutatást. Amit elmondott, az az ősatyáknak tett ígérettel kapcsolatos tanúságtétel. Józsué arra használta élete utolsó óráit, hogy hitéről és a törzs, a család hagyományáról, egységéről és jövőképéről tanúskodjon.

Azt hiszem, nem tudom eléggé kihangsúlyozni ennek a fontosságát. Nem magával volt elfoglalva. A körülállók sem arról kérdezték, hogy hol és mennyire fáj neki, hanem a jövővel foglalkoztak, urambocsá' a közös jövővel. – Hát lehet egy haldoklónak jövője?! – Persze hogy lehet. Ideális esetben a távozó ember és a maradók jövőképe ugyanaz. Ugyanazt a hitet, ugyanazt az örökséget, ugyanazokat a célokat követik. – Mi ennek az értelme? – kérdezhetnék. Az, hogy élő láncolat, igazi lelki folyamatosság, a halálon is átívelő, élő kapcsolat van a generációk között. Ez egy család apáról fiúra szálló öröksége, olyasmis, ami pótolhatatlan az utódok számára.

Én személy szerint a nagyszüleimtől könyveket és néhány öreg bútort, személyes tárgyat örököltem. Ami viszont igazán fontos lett volna számomra, az az ő iránymutatásuk, lényeglátó tapasztalatuk. Egy-két tömör mondat, amiben összefoglalták volna nekem azt, hogy miben hittek, hogy miben hittünk mi, a mi családunk, hogy nekünk mi a fontos, merre tekintsek a jövőbe.

József mindezt megadta a fiainak. Ez a szellemi vagy lelki örökség egyszerre szól a hitről és a környező világról. Összekapcsolja az utódokat Ábrahámmal, Mózesrel, Jézussal, az apostolokkal, velük és a hitéletlen keresztül Istennel. Ennél többet semmilyen vagyontárggyal nem lehet adni. Ma az emberek pénzt és lakást szeretnek örökölni, mert a véglete-kig anyagi világban élünk. Pedig az ilyen lelki, szellemi örökség sokkal fontosabb az utódok számára, mert ez egy egész élet programját adhatja, s vigaszul, támaszul szolgál-

hat minden nehézség közepette, hogy aztán ők is továbbadják majd gyermekeiknek.

Ezután pedig József érdekes dolgot tett. Megeskette fiait, hogy ha majd elfoglalják Kánaán földjét, csontjait vigyék magukkal. Ugyan mégis minek? – kérdezi a mai ember. – Hát nem mindegy már Józsefnek, hol van eltemetve?

Ez a mondat persze szó szerint is értelmezhető, de szimbolikus jelentést is hordoz. Arról szól, hogy Izrael népe még nem érte el azt, amiért egykor Ábrahám elindult Háránból. Még nem teljesült be mindaz, amit Isten nekik ígért. A mi mai viszonyainkra lefordítva azt jelenti, hogy az utódoknak még fontos feladataik, kötelességeik vannak. Erre pedig emlékeztetni kell őket. Mégpedig az időseknek. Fel kell hívni a figyelmüket mindarra, ami nekik fontos volt, amit ők is örökségként kaptak. Ugyanakkor arra is utal, hogy a halál nem választja el végleg egymástól a családtagokat. Bárhová mennek, a holtak emlékezete és mennyei élete, közbenjárása az élőkkel marad; továbbá azt is jelenti, hogy az ősök emlékéiről, emlékezetéről gondoskodni kell, őket számon kell tartani, és tovább kell adni mindazt, amit ők tudtak egykor.

Ezután pedig József meghalt. Ebben a szövegben sincs sem drámai, sem tragikus szín. Egész egyszerűen elmúlt. Érzelmentes a beszámoló, szinte meglepően tárgyilagos. Nem véletlen ez sem. Normális esetben és egészséges emberek gondolkodásában a halál nem valami ijesztő dolog, hanem egy természetes folyamat része. *Abbé de Tocqueville*, egy nagy teológus így írt: „Sok embert láttam már meghalni. Egyikük sem félt, amikor a vég közeledett”.

Csuang-ce, a taoista bölcs mondotta: „Az emberek csak azért félnék a haláltól, mert képtelenek belátni, hogy az élet és halál nem két független állapot, hanem csupán ugyanannak a természetes folyamatnak két állomása, és hogy minden egyes pillanatban mindkettő jelen van”. Mindez benne van József halálának tömör és tárgyilagos leírásában. A Szentírás ugyanígy tanúskodik a többi ősatyával kapcsolatban is.

2.2. Élet a halál után

A mi keresztény hitünk pedig nemhogy félelmetessé tenné a halált, hanem arra tanít, hogy az igazi élet, a mennyei Atya örök élete majd csak a halál után és a halállal kezdődik. Ezért a valóban hívő ember számára a halál tényleges nyereség, mert ha Isten akarata szerinti életet élt, akkor nincs mitől tartania, a sírral kezdődő út a mennyei boldogságba vezet. Pál szavaival: „a bűn zsoldja a halál, Isten kegyelmi ajándé-

ka azonban az örök élet Jézus Krisztusban, a mi Urunkban”. (Róm 6,23) Avagy a Filippi levélben. „Hiszen számomra az élet Krisztus, a halál pedig nyereség. Ha meg tovább kell élnem, az gyümölcsöző munkát jelent. Nem tudom tehát, mit válasszak. Mind a kettő vonz: Szeretnék elköltözni, hogy Krisztussal egyesüljek, mert ez mindennél jobb volna. De hogy értetek életben maradjak, arra nagyobb szükség van”. (Fil 1,21–24) A hitetlen fül számára talán riasztóan cseng az apostol lelkesedése, a hívő azonban benső békét és megnyugvást merít belőle.

Miért rajong Pál ilyen olthatatlan buzgalommal? Mit jelent számára az, hogy Krisztussal egyesül? Kedves testvéreim, mindaz, amit a modern ember a földi dolgokba képzel bele, s amit itt ebben az anyaghoz kötött létben elérni vágyik, nevezetesen a halhatatlanság, az Istennél mint örök élet vár ránk. Hogy milyen lesz az? A keresztény hit szerint a fizikai halál után már nem lesz idő és tér, úgy, ahogy azt földi életünkben megszoktuk. Olyan létmód vár ránk, melyről túl sokat nem tudunk mondani, de azt határozottan tudjuk, hogy az ember ebben az új kezdetben teljesen és tökéletesen részese lesz Istennek. Pál így ír a második Korinthusi levélben: „Tudjuk ugyanis, hogy ha földi sátrunk leomlik, Istentől kapunk lakást: örök otthont a mennyben, amit nem emberi kéz épített”. (2Kor 5,1) Majd így folytatja: „Mindnyájunknak meg kell ugyanis jelennünk Krisztus ítélőszéke előtt, hogy ki-ki megkapja, amit testi életében kiérdemelt, aszerint, hogy jót vagy gonoszt tett-e”. (2Kor 5,10)

Vagyis ugyan az életből semmit nem viszünk magunkkal, sem rangot, sem címet, sem vagyont, sem hatalmat, sem pénzt, de mindaz, amit tettünk, ahogy éltünk, ahogy felhasználtuk az életben kapott lehetőségeinket, ahogy embertársainkkal bántunk, az meghatározó lesz számunkra, amikor letesszük a földi létet.

Ezzel kapcsolatban egy nagyon érdekes megjegyzést olvastam az egyik könyvben. Azt írta, hogy a haldokló számára nem az a nehéz, hogy szembenézzen az elmúlással, hanem hogy szembenézzen azzal az élettel, ami leélt, és azokkal a cselekedetekkel, amelyeket tett. A halállal kapcsolatos szorongások mögött nagyon sok esetben inkább az élet miatti szorongások rejtőznek.²⁰

Mindjárt érthetőbb lesz, mire is gondolok pontosan. Az Újszövetségben két helyen találjuk meg a Miatyánkot, a legfontosabb keresztény imádságot. Lukácsnál és Máténál olvasható ez az ima, melyből minket most egyetlen sor érdekel: „bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek”.

Mindannyian értjük ezt a mondatot, ahhoz, hogy a mi bűneink bocsánatot nyerjenek Istennél, nekünk is meg kell bocsátanunk azok bűneit, akik bennünket megbántottak. Azonban Lukács – és a Didakhé apostoli irat a 2. századból – nem a bűn szót használja, hanem az adósság kifejezést. Nagyon érdekes, mert így még konkrétabbá válik a sor értelme. Hallgassuk csak meg most az adósság szóval az imát: „...engedd el adósságunkat, amilyen mértékben mi is elengedjük azoknak, akik nekünk adósak...”.²¹ Az adósságra használt szentírási görög kifejezés, az *opheiléma*, valóban adósságot, tartozást jelent, de nem kizárólag anyagi értelemben, hanem a mindennapi élet kapcsolati szintjén. Jézus valójában azt mondja, hogy teljesítsük egymás iránt emberi kötelességeinket, ne legyen közöttünk harag, egyenetlenség, szeretetlenség. Amikor az imént azt mondtam, hogy az elmúlásban a leélt étellel való szembenézés a nehéz, akkor pontosan azokra az emberi, kapcsolati, érzelmi adósságokra gondoltam, amelyeket mások felhalmoztak velünk kapcsolatban, és amit mi felhalmoztunk másokkal kapcsolatban.

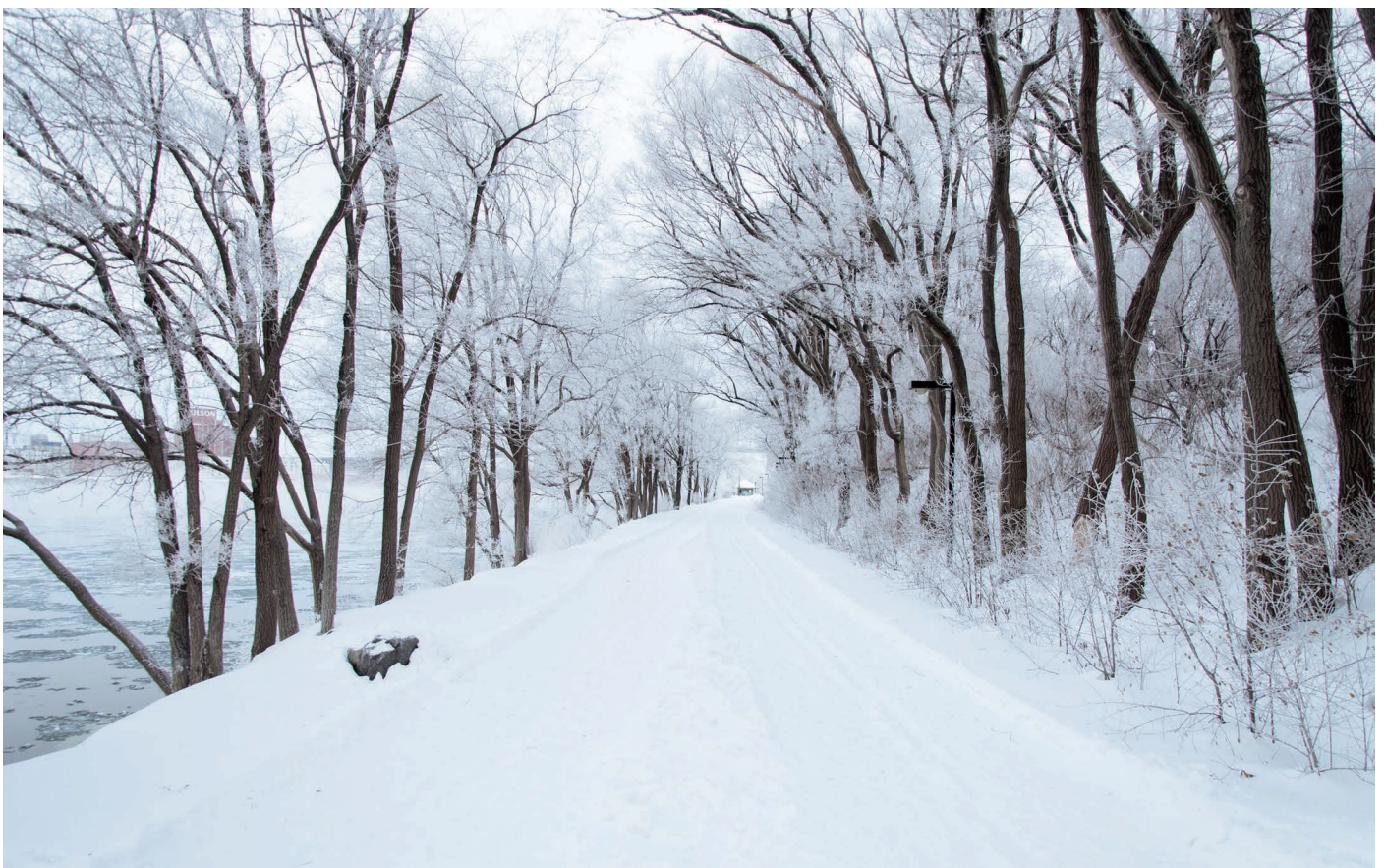
Lassan már úgy tűnhet, hogy ez a mániám, de megint csak arra szeretnék rámutatni, hogy a tudatosság elengedhetetlen ahhoz, hogy az ember békében, nyugodtan és a dolgokat maga körül elrendezve tudja befejezni az életet. Ez az „adósságtétel” valójában az önmagunkkal való szembenézés

és elszámolás. Ahogy láttuk, a halál után is ez vár ránk, ezért már életünkben el kell kezdeni. Csupán mellékesen szeretném megjegyezni, hogy az igaz önismeretnek is alapfeltétele, hogy időnként szembenézzünk magunkkal, és alaposan átgondoljuk cselekedeteinket, viszonyainkat. A keresztény életben ez a lelkiismeret-vizsgálat, a gyónás egyik értelme. Isten a bűnbánat szentségén keresztül nemcsak tudatosítja bennünk hibáinkat, hanem fel is oldoz az elkövetett bűnök alól. Minden egyes gyónással, minden őszinte bűnbánattal boldogabbá tesszük jelen életünket, és előkészítjük az eljövendő örök életet.

A mennyországot sokan talán egy kifejezett helyként képzelik el, amilyenek a filmekben szokták bemutatni. Minden tiszta, fehér, ragyogó, békés, nyugodt, nincs nélkülözés, mindent áthat a szeretet. Ha őszinték vagyunk, akkor ez inkább egy idealizált föld képe, nem a mennyeké. Ez az a világ, amiben élni szeretnénk ebben az életünkben, de nem az, ami Istennél kezdődik számunkra.

Kérem, emlékezzenek vissza arra, amit az ószövetségi hit halálképzetéről mondtam, nevezetesen hogy a halált elsősorban kapcsolatnélküliségként képzelték el, vagyis olyan állapotként, amelyben az ember már nem tud Istenhez fordulni, amikor már nem tudja elérni őt. Tökéletes kiindulópont ez a mennyekhez, mert ha helyesen akarjuk értelmezni az örök életet, akkor azt kell mondanunk, hogy az majd a tökéletes közösség lesz Istennel.

Isten teremtői mivolta azt jelenti, hogy ő a teljes és tökéletes létezés, aki azért teremtett mindent, hogy teremtményei osztozzanak az ő tökéletességében, és őt dicsőítve és imádvá, maguk is bekapcsolódhassanak az ő teljességébe és tökéle-

tességébe. Mindez már életünkben megvalósul az egyházban, a szentmisékben, imádságokban, elmélkedésekben, de csak részlegesen. Úgy is mondhatjuk, hogy az Istennel való igazi és teljes közösségtől a földi élet választ el bennünket. Nem tudjuk, egészen pontosan milyen is lesz, ám azt biztosan tudjuk, hogy amennyire jelen fogalmainkkal megragadható számunkra, örök boldogság, változatlan tökéletesség²² lesz. Kérem, ne úgy tekintsenek az üdvösségre, mint az isteni jutalom vagy büntetés kérdésére. Sokkal inkább azt mondhatjuk, az üdvösség az élet meggyógyulása vagy beteljesedése.²³ Nem arról van szó, hogy Isten egyeseket kiemel a többiek közül és másokkal szemben valamilyen előnyben részesít. Hanem azáltal, hogy részesít a maga isteni létében minket, tökéletesen megbékélteti önmagával az embert és mindeneket. Az utolsó ítéletet „békebíróságként kell elképzelnünk, nem büntetőbíróságként”.²⁴ Az emberi életet ezért helyesen úgy kell értelmeznünk, mint olyan életet, amely a végső, mennyországbeli boldogságra teremtett. Akkor töltjük be a földön igazi emberi hivatásunkat, ha hitben, megtért életet élve, Isten akaratát követve élünk és halunk. Lám, ismét a tudatosságra kell rámutatnom.

Minthogy sokat beszéltem erről a tudatosságról, most térjünk át előadásom utolsó részére, melyben felvázolom, mi mindent tehet a hívő ember a Bibliát követve teljes értékű és békességes, boldog öregkoráért, valamint kegyelemteljes és méltó haláláért.

3. A hívő időskor feladatai

Az időskor feladatainak mottóját a 90. zsoltár egyik verse foglalja össze: „Taníts úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk!” (Zsolt 90,12)

Ismételtem, az öregségre tudatosan kell felkészülni. Manapság az öregségre készülés alatt csak az öngondoskodást, a nyugdíjra irányuló, magánnyugdíjpénztári befizetésekkel való felkészülést értik. Fontos azonban megérteni, hogy

mindez csak a létfenntartást biztosítja, de arra nem készít fel, hogy mit kezdjen az ember az életével. Nem is szokás felkészíteni arra, hogy miként kezelje lelkiileg a testi elerőtlenedést, a szervek csökkent működését. Nem szokás felkészíteni, hogy hogyan viszonyuljon a nyugdíjazás után saját magához vagy a tartalom- és célvesztett időhöz, ami rászakad. Nem készítik fel arra sem, hogyan ne érezze magát haszontalannak, nem készítik fel, hogyan élje meg lelkieken az idős barátok, rokonok elvesztését, mit kezdjen akkor, amikor házas-társát el kell temetnie, és még sorolhatnám.

A fenti kérdésekben van valami közös. Mindegyikre a hit ad választ. Isten az, aki ezeket a kéréseket megválaszolja, sőt merem állítani, ő az egyetlen, aki igaz válaszokkal szolgál.

A méltó öregkor méltó felkészüléssel élhető meg – különösen lelki téren. Tudatosan el kell fogadni előbb a gondolatot, majd a tény is, hogy idősödve az ember egészsége, korábbi aktivitása változik, hogy ereje, készségei és képességei csökkenő teljesítményt adnak. Sokan ezt veszteségként élik meg, szegényérzettel vagy elfásulással, fájdalmas beletörődéssel viselik, mint egy terhet.

Gyötör a köszvény (1Kir 15,23), a szellemi erők lankadnak (JSir 3,13), a szemek elgyengülnek (1Móz 27,12; 1Sám 3,2.4.15; stb.). „*Most nyolcvan esztendőös vagyok. Meg tudom-e még különböztetni, mi a jó és mi a rossz? Ízlik-e még szolgádnak, amit eszik vagy iszik?*” (2Sám 19,36 stb.) A Szentírás számára természetes, hogy a testi funkciók, az érzékszervek élessége, az izmok ruganyossága csökken, de mindezt – bár olykor erős panaszok közepette teszi – nem tekinti betegségnek, hanem az emberi élet természetes velejárójának.

Előbb-utóbb mindenkinek el kell kezdenie tudatosan foglalkozni saját öregségével. Fel kell tenni a kérdést, hogy hogyan képzeled el a saját öregkorát? Hogyan szeretné megélni a mindennapokat? Mit fog csinálni? Azt is el kell képzelnie, hogyan, hol, milyen körülmények között szeretné befejezni életét? Már fiatalabb korban keresni kell és meg kell találni azt a tartalmat, amivel az ember ki fogja tölteni idősödő éveit.²⁵ Nem elsősorban a hobbikról van szó, mint rejtvényfejtés, sakk, pecázás meg a nyugdíjasklub foglalkozásai, kirándulások. Bocsánat, hogy ezt mondom, de ezek csak időtöltések, segítenek elmúlatni az időt, de nem szolgálnak tartalommal. A tartalom más, valami olyan, amiért érdemes felkelni, ami nemcsak programot, de valódi tevékenységet ad, amiben az idősödő ember mindazt, amit egy életen át felhalmozott tudásként és tapasztalatként, kamatoztatni tudja, ami pozitívan hat rá is vissza, ami további perspektívát, életcélt és jövőt ad neki.

További szempontokkal szolgál egy német kutatócsoport felmérése,²⁶ mely szerint az idősödő embereket elsősorban gyakorlatias kérdések foglalkoztatják a következő fontossági sorrendben:

1. a mindennapi élettel való elégedettség;
2. az adottságok kihasználása, az apró dolgok, események öröme;
3. az érdeklődési kör megtartása és kiterjesztése;
4. békesség és belső nyugalom keresése;
5. az elmúlás kérdése, vallási témák;
6. testi bajok, betegségek;
7. az elmúlt élettel való szembenézés, számvetés.

Látható, hogy a gyakorlatiság mellett alapvető az öregedő ember számára a kérdés: hogyan találok meg a helyemet a társadalomban, illetve a saját életemben?²⁷ Nézzük, miként válaszol a Szentírás a fentebbi szempontokra, milyen útmutatást kapunk a Bibliából?

1) Mindennapi elégedettség

Jézus így szól szent Lukács evangéliumában: „Vigyázzatok és óvakodjatok minden kapzsiságtól, mert nem a vagyonban való bővelkedéstől függ az ember élete”. (Lk 12,15) Félreértés ne essék, itt nem a szerzetesek evangéliumi szegénységéről van szó. Jézus nem azt mondja, hogy legyünk szegények, hanem csak azt, hogy ne legyünk gazdagok. Lényeges különbség. Mindezt megérthetjük Zakeus történetéből. Zakeus az adó- és vámszedők vezető beosztású főnöke volt Kafarnaumban. Ez azt jelentette, hogy nagyon sok pénz ment át a kezén, és ne legyenek illúzióink, valószínűleg Zakeus sem volt kevésbé korrupt, mint azok, akik túl sok pénzzel kerülnek személyes kapcsolatba – tisztelet a kivételnek. Római birodalmi alkalmazottként ő felelt az éves adók és vámok beszedéséért. Szóval, mi tagadás, Zakeus korrupt hivatalnok volt, aki hatalmas vagyont harácsolts össze. Nem érdekelte semmi, csak a pénz.

Amikor azonban Jézussal találkozott, minden egy pillanat alatt megváltozott. Zakeus megtért és ezt mondta Jézusnak: „vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha valakit valamilyen megcsaltam, négyannyit adok helyette”. (Lk 19,8) Nem adta az egész vagyonát a szegényeknek, hanem a felét. Azoknak pedig, akiket megkárosított, négyszer annyit adott, mint amennyit elvett tőlük. Jézus erre így felelt: „Ma üdvösség köszöntött erre a házra...”. (9. v.). Az Úr nem firtatta, hogy miért nem az egész vagyon lett a szegényeké. Az ő elvárása az volt, hogy Zakeus megtérjen, és ne ragaszkodjon túlságosan ah-

hoz, amije volt – a vagyon nagyságától függetlenül –, és arányosan megossza a rászorulókkal, ne csupán a maga javára fordítsa. Zakeus a vagyonát jóra kezdte fordítani.²⁸ Mi a baj a nagy vagyonnal? Csupán annyi, s lám ez sem mai tapasztalat, mert már a bibliai ember is tudta, hogy az egyik ember túlzott gazdagsága szükségszerűen a másik ember szegénységének az okozója és növelője.²⁹

Maga Jézus sem volt szegény. Mielőtt tanítani kezdett, körülbelül 30 éves koráig apja műhelyében dolgozhatott mint ács vagy épületasztalos. Ez akkoriban tisztességes megélhetést biztosított. Amikor megkezdte tanítói munkásságát, felhagyott a szakmájával, de nem lett nincstelen. Lukács elmeséli, hogy többen, tehetős asszonyok, vele és a tanítványokkal tartottak: „Mária, melléknevén magdalai, akiből hét ördög ment ki, Johanna, Heródes intézőjének, Kuzának a felesége, Zsuzsanna és még sokan mások, akik vagyonukból gondoskodtak róla”. (Lk 8,2b–3) Amikor a katonák keresztre feszítése után megosztottak köntösén, látták, hogy értékes, egyedi darab, mert varratlan, egy darabból készült, minden bizonynyal méretre szabott anyag lehetett (Jn 19,23–24) Keresztelő János azt mondta, még saruszíját sem méltó megoldani (Jn 1,27). Tudnunk kell, hogy a szegényeknek nem volt sarujuk, azok mezítlábasként jártak mindig, míg a tanítványoknak volt lábbelijük.³⁰ Sőt, Jézusnak komoly anyagi támogatottsága lehetett, hiszen külön pénztárosa volt a közösségnek, iskarióti Júdás személyében.

Jézus tehát azt tanítja nekünk, hogy ne vágyaink kielégítésében leljünk örömet és elégedettséget, hanem elégedjünk meg azzal, amink van, amit az élet adott, amit sikerült elérni. Ám bármekkora vagyona legyen is valakinek, fontos, hogy ne csak magára gondoljon belőle, hanem jótékony célokra is fordítsa pénzét, lehetőleg közvetlenül a szegényeknek juttatva az adományt.

2) Az élet apró örömei

Ide kívánczik egy találó történet. Egyszer egy idős hölgy elment a paphoz, s arról kezdett neki panaszkodni, hogy neki már semmi öröme nincs az életben, a napjai keserűségben telnek, a szomszédokkal haragban van, mindenféle rosszat terjesztenek róla, az emberek figyelmetlenek vele és udvariatlanok. Ám ekkor a pap hirtelen így szólt: – Milyen gyönyörű brossa van. – Az asszony egy pillanatig zavartan állt, majd elmosolyodott a kedves bók hallatán. – Ugye, milyen gyönyörű? Én magam választottam, annyira tetszett. – Ekkor a pap így folytatta: – Mondja, ha olyan valakivel találkozott volna, aki otromba, ronda brosst visel, maga is olyat vett volna? – A hölgy elképedt. A pap komolyan folytatta. – Az ön viszonya másokhoz éppúgy ékesítheti önt, mint ez a bross. Mások viselhetnek ronda brosst, vagy viselkedhetnek csúnyán, ön azonban ennek ellenére hordhat szép brosst, és viselkedhet velük helyesen. Vagyis, ahogy a brossával nem igazodik mások ízléséhez, úgy a viselkedésének sem kell attól függenie, hogy mások hogyan viselkednek önnel. – A hölgy még jobban megrökönyödött. – Azt akarja mondani, hogy annak ellenére legyenek kedves az emberekkel, hogy ők nem azok velem? Mégis mi hasznom lenne ebből? – fakadt ki keserűen. A pap elmosolyodott. – Ha valakivel ön rosszul bánik, akkor ön a rossz ember. Ha kedves valakivel, akkor ön az, aki kedves. Ha megértő valakivel, akkor ön lesz megértő. Mindebből semmi haszon nem származik, de amikor kedves valakivel, akkor ön kedves lesz.³¹

Bizony ez azt jelenti, hogy az élet apró dolgaiban bármikor felfedezhetjük az örömet, a szeretetet, mert valójában semmiben nem függünk másoktól. A másokkal kapcsolatos bosszúság a mi szívünkben, lelkünkben, gondolatunkban keletkezik és él tovább, ezért rajtunk áll, hogy az élet dolgaiiban, akár az öregedés folyamatában a rosszat vagy a másképpen jót fedezzük fel.

A tízparancsolat második parancsa így szól: „Isten nevét hiába ne vedd!”, eredetiben körülbelül így hangzik: „Ne le-

gyenek neked idegen isteneid színem előtt”. Ezzel Isten azt mondja, hogy semmit ne helyezünk elé, semmivel ne takarjuk el a látókörünkben azt a jót, amit ő adott az emberiségnek. Az öregkor nyelvén pedig így mondhatjuk: mindig maradjunk nyitottak az értékek iránt, mindig lássuk meg a jót, mert ahhoz, hogy élvezzük az életet, az Isten adta jóságra való nyitottság és éberség szükséges.

3) Az érdeklődési kör megtartása és kiterjesztése

Ez nehéz kérdés, mert a mai társadalom teljes mértékben ennek ellenében hat. Amikor valakit nyugdíjaznak, az egyben azt is jelenti, hogy inaktivizálják, azaz – hacsak nem különleges tudású vagy tekintélyű ember – sokszor lemondanak róla. Holott nemcsak az idősek, de az egész társadalom számára kulcsfontosságú lenne, hogy az idősek ott legyenek a legkülönbébb szervezetekben, az élet minden területén és mindaddig, amíg ők igénylik és nekik szükségük van rá, addig aktívak maradhassanak.

Ez leginkább abban nyilvánul meg, hogy Jézus idejében és korábban is a zsidóság múltjában az idősek mindig a tekintélyt és a bölcsességet képviselték. Ők bíráskodtak, ők adtak tanácsot, örökítették a kulturális, vallási hagyományokat, a történelmet, a korábbi generációk tapasztalatát és tudását, ők voltak a beavatók és tanúságtevők a fiatalabb generációk számára.

A Biblia tanúsága szerint az idősek külön kört alkottak a helyi egyházakon belül. „A tanítványok elhatározták, hogy tehetségükhöz mérten segítik anyagilag a júdeai testvéreket. Ezt meg is tették: Saullal és Barnabással adományokat küldtek a presbitereknek”. (ApCsel 11,30), Itt a presbiter a vének tisztségét jelöli. Az ApCsel 14,23-ban kifejezetten a keresztyén áldozópapság előképét látjuk a vének felszentelésében, akiket itt a szöveg előljáróknak nevez: „Az egyházak élére (kézrátétellel) előljárókat rendeltek, és imádkozva, böjtölve az Úr oltalmába ajánlották őket, akikben hittek”. (ApCsel 14,23) Pál apostol leveleiben később már a papokat jelenti a vén vagy presbiter fogalma: „A papok, akik tisztüket jól töltik be, kétszeres megbecsülést érdemelnek, főképpen, ha az evangélium hirdetésében és a tanításban fáradoznak”. (1Tim 5,17) A Tituszhoz írott levél 1. részéből kiderül, hogy akit papnak vagy püspöknek választanak, annak eleve élet-tapasztalattal kell rendelkeznie, akinek gyerekei vannak, aki tudja vezetni a maga háza népét, aki már látott egy s mászt az életben, aki már életében bizonyította jóra való alkalmát. Magyarán az illető nem lehet középkorúnál fiatalabb, ami abban a korban már érett korú embert jelentett. Pontosan ebből a hagyományból ered, hogy ma a katolikus, ókatolikus püspökké szentelés alsó korhatára 35 év. Ez alatt nem szabad senkit püspökké szentelni, mert még nem lehet érett a szolgálatra. Látható, hogy Jézus idejében – bár az öregség ugyanolyan bajokat jelentett, mint ma – az öregeknek megvolt a méltó és tisztes helyük és feladatuk a társadalmon, a családon és az egyházon belül is. Mindaddig számítottak az aktivitásukra, amíg ők képesek voltak ellátni a szolgálatot, amíg ők is szükségét érezték a szolgálatnak.

A mai korra lefordítva ez azt jelenti, hogy az egyházi közösségekben az idősekre továbbra is kiemelt feladatok várnak, a gyülekezetekben ma is számítanak szolgálataikra és bölcsességeikre. Fontos és áldásos lenne, ha nemcsak az

egyházakban, de civil területeken is történnének ilyen változások, aminek épp az lenne a lényege, hogy az idősök ne egymásra maradjanak, mint egy nyugdíjasklubban, hanem valamennyi generáció együtt, közösen, aktív közösségben élje meg mindazt, ami az egészséges emberi élethez és életkorhoz Isten által hozzátartozik és rendeltetett.

4) Békesség és belső nyugalom

Lukács szavai tanulságosan mutatnak utat a belső békesség kérdésében. „Dicsőség a magasságban Istennek, és békesség a földön a jóakarát embereinek!” (Lk 2,14)

A béke és békesség az ószövetségi nép számára különösen fontos volt. Attól kezdve ugyanis, hogy Isten kivezette őket Egyiptomból, majd a pusztában negyven évig vándoroltak, állandó harcban álltak más népekkel. Először Kánaánt kellett elfoglalniuk, majd a különböző hódítókkal, egyiptomakkal, ammonitákkal, asszírokkal, perzsákkal, rómaiakkal kellett megküzdeniük. A béke olyan becses valami volt számukra, amit feltétlenül Isten adományának tekintettek. „Békében élt ugyanis az ország, és nem volt háború ezekben az években, mert az Úr békességet adott”. (2Krón 14,5b)

Izrael nagyon pontosan tudta, hogy az igazi béke csak harc és győzelem árán szerezhető meg. Ha csak abbamarad a harc, akkor az fegyverletétel vagy tűzszünet. Béke akkor lehetséges, ha a harc kimenetele egyértelműen eldőlt, s a győztes fél békét kínál a legyőzöttnek.

Ha azonban Izrael népének harcait vizsgáljuk, nem állhatunk meg a történelmi és hadi helyzeteknél. Nagyon fontos, hogy lelki szinten is lássuk azt a küzdelmet, amit a kiválasztott nép folyamatosan vívott. Az ókori zsidóság Istenhez fűződő viszonyát az Istentől való állandó elpártolás és megtérés jellemezte. Ezért külsődlegesen az ellenséggel, belsőlegesen saját rossz hajlamaival és bűneivel kellett szembenéznie.

Számunkra, keresztények számára mindez nagyon fontos, hogy megértsük Krisztus békéjét. Ugyanis, bármily furcsa, az Isten által adott béke is csak harc árán szerezhető meg. Isten megvívta harcát a rosszal, az elidegenítővel szemben és békét szerzett az emberrel Krisztus kereszthalála által. Ahogy Pál írja:

„Úgy tetszett (az Atyának), hogy benne lakjék az egész teljesség, s hogy általa bekítsen ki magával mindent a földön és a mennyben, minthogy ő a kereszten vérével békességet szerzett. (Kol 1,19–22)

Tudjuk, hogy Jézus Krisztus kereszthalála a bűnt és a halált győzte le. Lám, itt is a győzelem a béke forrása. Többek közt ebben különbözik a keresztény út a keleti filozófiáktól és vallásoktól. Ott az ember leül, figyel a légzését, meditál, majd harmóniába jut. Nekünk meg kell harcolnunk hiányosságainkkal, hibáinkkal, önzésünkkel, bűneinkkel, s a felet-tük aratott győzelmünk hozza el nekünk az igazi, végleges békét, Krisztus által. „Vessétek le a régi embert szokásaival együtt, és öltösetek föl az újat, aki állandóan megújul Teremtőjének képmására a teljes megismerésig”. (Kol 3,9–10)

A békesség valójában a bűn elleni harc legszebb gyümölcse. A bűn elleni győzelmet a bűnbánat jelzi, a győzelem kinyilvánítása a bűnbocsánat és a feloldozás, a békesség pedig tulajdonképpen a bűnbocsánat szentségének hatása. A bűn-

bocsánatot az Atya küldi a Szentlélekkel, a Fiú közbenjárására. A békesség is vele adatik nekünk.

A béke hétköznapjainkban érzelmi szinten, a lelki nyugalomban jelentkezik, aminek alapja a lelkiismereti nyugodtság, ami a helyes életvitel és cselekedetek tudatában történő megnyugvást jelenti. Ám ennek ellenére tudnunk kell, hogy a békesség nem hangulati tényező, hanem kegyelmi ajándék, gyümölcs, ami a lelki növekedésből és megszentelődő éresemből fakad, akár érezzük, akár nem. „A Lélek gyümölcse viszont: szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás”. (Gal 5,22) Egy tudós szerzetes ezzel kapcsolatban okosan jegyezte meg, hogy a magyar bibliafordítás nem pontos, a görög szövegben egyes szám áll, vagyis a Léleknek csupán egy gyümölcse van, a szeretet, minden más, így a béke is ennek a szeretetnek a megnyilatkozási formája.

Látható, a valódi békesség a megingathatatlan és igaz lelkiismereten, a megszentelt életen alapszik. Ez a békesség az alapja a közösség, az egyház életének is. A béke valódi, keresztény definíciója így hangzik: külső és belső egyensúly, az isteni akarat, az emberi ösztön és szabadság harmonikus egysége. Olyan földi és transzcendens egység, melyben az evilági és az azon túli között nincs semmilyen feszültség, sőt az e világi az isteniből táplálkozik és oda hat vissza dicsőítés-sel, hálaadással, imádással. Így aztán szorosan összetartozik az Isten dicsősége és az ember békessége.

Ha egy pillanatra a héber köszönésre, a shalom szóra tekintünk, most már elmondhatjuk, hogy a shalom mindenfajta jó dolgot, helyes életet, Isten akarata szerinti életvezetést,

anyagi és lelki jólétet is jelent, nem pusztán a harc hiányát. Jelenti továbbá a tökéletességet, biztonságot, egészséget, növekedést, csöndességet, a jó emberi kapcsolatokat, és még sorolhatnánk. Békességre törekedni egyet jelent a szeretetre való törekvéssel, jelenti, hogy a másik javát szeretnénk előmozdítani. Olyan törekvés a békeszerzés, mely valóban a lelki egység felé mozdít el, ahogy az apostol írja. „Törekedjete rá, hogy a béke kötelékével fenntartsátok a lelki egységet”. (Ef 4,3)

Az időskornak ezt a benső egységet, békét, Istennel való szilárd közösséget kellene kifejeznie. Ugyan kiről vegyenek példát a fiatalok, ha nem az idősekről, ha nem saját szüleikről, nagyszüleikről. Fontos tudatosítani, hogy amikor a társadalmi szerepről és megbecsülésről esik szó, akkor az idős generáció vállán ma is ott a példamutatás terhe és egyben nemes kötelessége is. Különösen a békesség, megbékélés, békeszerzés területén kellene minden idősödő embernek pozitív példát adnia a fiatalabb generációknak. Ez pedig csak hitben, hit által, kegyelemből lehetséges. E téren a vallásos nevelés, a hit értékrendszere pótolhatatlan.

5) Az elmúlás kérdése, testi bajok, betegségek

Az élettől búcsúzás folyamatában az emberek többségénél jellemzően megjelenik a félelem-fájdalom-feszültség hármas egysége. Ha valaki betegséggel küzd, általában a fájdalom alakítja ki a félelmet, amely állandó feszültséget eredményez és tovább táplálja a fájdalmat, egyre jobban elmélyítve e

hármas együttállás fokozódó hatásait. Mindez stresszt eredményez a betegben, amely komolyan kihat mindennapjaira, életminőségére. Kialvatlanná, ingerlékennyé teszi. Azonban azt is tudnunk kell, hogy türelemmel, odafigyeléssel csökkenthető ez a stressz, és közvetve vagy akár közvetlenül oldható a félelem és a fájdalom is.

A félelem akkor van az ember kárára, ha uralkodni kezd rajta, s nem ő uralja. Jézust egyáltalán nem tartotta hatalmában a félelem szenvedése során. A félelem fölötti uralom azt jelenti, hogy nem befolyásolja döntéseinket, szabadok maradunk, nem kényszer hatására döntünk vagy cselekszünk.

A kereszten szenvedő és szomjazó Jézus minden ember ösképe. Jézus Krisztus szenvedéseiben felismerhetjük saját szenvedésünket is. Ez nem csupán annyit jelent, hogy ő is szenvedett, mi is szenvedünk, s ez közös bennünk. Ez önmagában édeskevés.

Jézus szenvedésében osztozni azt jelenti, hogy amint az ő szenvedésének célja volt, úgy a mi szenvedésünknek is célja van, és mi felismerjük ezt a célt és magunkévá tesszük. Úgy győzünk a halálfélelem fölött, hogy a céltudatosság által integráljuk. Számunkra a halál nem az élet vége, hanem az örök élet kezdete. Az agónia pedig nem kiszívás, hanem a vajúdás, az új életre születés nehézsége. „Amikor testvéreink elviselték a rövid ideig tartó szenvedést, a mulandó élet ellenében elnyerték Isten szövetségének ígértét” (2Makk 7,36). Úgy is mondhatjuk, ez az ára. A halál olyan rév, melyen akár hittel, akár hitetlenül, akár Istennel, akár Isten nélkül, de át kell kelni, ha tetszik, ha nem.

Meglepődtem, amikor azt olvastam egy könyvben, hogy halálos ágyán minden ember hívó lesz. Bizony, mert csak akkor képes elengedni az életét, ha megnyugszik a tudatban, hogy annak értelme, célja és haszna volt. Ezért a legateistább ember is azt hiszi, hogy adott valamit az emberiségnek, szeretteinek, hogy hozzájárult valamivel a világ épüléséhez. Kétes hit ugyan, de ez is hit. Látják, testvéreim, nincs lehetőségünk kibújni az Istennel és önmagunkkal való szembenezés alól. Látják, hogy bizonyos kérdésekkel mindenképpen szembesülnünk kell egyszer. Láthatják azt is, hogy ez nem a 22-es csapdája, hanem egy lehetőség, hogy igent mondjunk Istenre. Mert az az őszinte, szívből fakadó igen, amit akár az utolsó pillanatban is elfogad tőlünk, elégséges ahhoz, hogy gyermekei legyünk.

Most már ráébredhetünk arra, hogy egész földi létünk, annak minden buktatójával, félelmével, veszteségével és szenvedésével egyetemben nem más, mint ennek az Úrral történő végső találkozásnak az előkészítése, megalapozása, mely közösségnek már akár halálunk pillanata után teljeségében részesei lehetünk. Szüneteseinket, sebeinket felfoghatjuk szörnyű kínokként, értelmetlen veszteségekként, öncélú gyötrelmekként; avagy hittel felismerhetjük bennük Krisztust és Isten szeretetét. „Jézus Krisztus szenvedése, Isten szeretetének leghatalmasabb és legellenállhatatlanabb munkája. Ez Isten határtalan szeretetének legkiemelkedőbb csodája”. – írja Keresztes Szent Pál.

6) Az elmúlt élettel való szembenezés

Nem véletlen, hogy ez a pont az utolsó a felmérések szerint, vagyis az emberek erről akarnak a legkevésbé beszélni, ezt tartják legkevésbé fontosnak. Amikor a halállal kapcsolatos

szorongásaink és félelmeink gyökerét keressük, nem az ismeretlenbe kell tekintenünk, hanem arra az életre, ami mögöttünk van, aminek már nagyobb részét leéltük. Ugyanis a halállal kapcsolatos félelmeink és szorongásaink jórészt az élet, a mi életünk szorongásainak felelnek meg.³² Aki esetleg egész életében menekült a lelki dolgok elől, azaz leginkább saját lelkiismerete elől, az ilyenkor jellemzően nagyobb félelmekkel bír, mint aki rendszeresen szembenéz tetteivel, gondolataival, személyiségével, emberi kapcsolataival.

Az élet alkonyán a legkülönbébb dolgoktól tudunk félni, de vannak olyan félelmek, melyek a legtöbb emberben megjelennek. Vegyük sorra ezeket!

1. A dolgoktól, az élettől, az emberi kapcsolatoktól való elszakadás félelme.
2. Az ellenőrzés elvesztése a saját életünk felett.
3. Kötelezettségek maradnak elintézetlenül.
4. Félelem a szenvedéstől, betegségtől, fájdalomtól.
5. Félelem a személyes méltóság elvesztésétől.
6. Félelem attól, hogy terhet jelentünk a környezetünk számára.
7. Félelem a szellemi-fizikai leépüléstől.
8. Félelem a megsemmisüléstől.³³

Nincs olyan ember, aki ne félne ezektől vagy egy részüktől. Ezért mindenkinek ajánlom, tegye fel magának időnként a következő kérdéseket:

1. Mitől, miktől szorongok, félek?
2. Hogyan jelentkezik az életemben a szorongás?
3. Hogyan reagálok, mit teszek, amikor szorongani kezdek?
4. El tudom-e fogadni a szorongásaimat, félelmeimet, vagy menekülök előlük?
5. Mi lehet a gyökere szorongásaimnak, vajon milyen élet-eseményekre, történésekre tudom őket visszavezetni?

Nagy kérdés mindannyiunk számára, hogyan tudjuk kezelni ezeket a félelmeket, szorongásokat. Ez azért fontos, mert az életből – hacsak nem hirtelen halált hal valaki – csak úgy lehet méltósággal és jól távozni, ha az ember az élete dolgaival számot vetett, nem hagyott elintézetlen ügyeket, érzelmi, lelki, kapcsolati adósságokat, megoldatlan, lezáratlan dolgokat maga mögött. Látom, néhányan csodálkoznak, hogy jó halál is van?

Görögül a jó halált eutanáziának mondjuk. Az eu = jó és a tanatosz = halál szavak összetétele. Mi a mindennapokban úgy találkozunk vele, mint a szándékosan, aktívan vagy passzívan befolyásolt, siettetett vagy támogatott halállal, amikor a természetes halál pillanatát meg nem várva, a haldokló maga dönt haláláról, vagy esetleg a hozzátartozói hozzák meg a döntést. Természetesen ezt a halálmódot a valóság nem támogatja, de a fogalom egyáltalán nem ismeretlen előttünk, és megvan a maga vallási hagyománya.

Az ókori görög kultúrában ezt a kifejezést elsősorban az irodalomban, a költészetben, a filozófiában találjuk meg. Eredetileg jó vagy gyengéd halált jelent, és kizárólag a haldokló saját lelki felkészülését értették alatta. Nem jelentett külső beavatkozást, főleg nem halálhoz segítséget; csak az életet befejező ember lelki felkészülését a halálra.³⁴ Vagyis a fenti kérdések és önvizsgálat megkezdését, időnkénti elvégzését. Ezt mi keresztények lelkiismeret-vizsgálatnak nevezzük.

„Vizsgálj meg, Uram, vizsgálj meg szívemet, tégy próbát és ismerd meg gondolataimat!” (Zsolt 139,23) A hívő ember számára az önismeret úgy jelenik meg, hogy visszatekintve egy leélt életre, abban mennyire ismeri fel Jézus Krisztust, mennyire képes felismerni Isten akaratát és az aszerinti életet?

Ugyanis hiába ismerjük fel korábbi cselekedeteink helytelen voltát. Ez nagy lépés, de önmagában nem segít rajtunk. Szükséges, hogy meg is szabaduljunk mindattól, ami lelkiileg nyomaszt és megterhel. Igazán pedig csak akkor lehet letenni a lelki terheket, ha minden kétséget kizáróan tudjuk, hogy megszabadultunk azoktól. Kell valaki, aki leveszi a vállunkról a terheket, akinek elmondhatjuk, miket tettünk, hogyan gondolkodtunk, hogyan viselkedtünk másokkal. Kell valaki, aki meghallgat, nem utasít el, és aki képes arra, hogy megszabadítson minket az éveken, sokszor évtizedeken át cipelt gondoktól, félelmeink és szorongásaink okától. Erre azonban nem képes a pszichológus, sem a szakorvos, sem az ápolószemélyzet, erre egyedül Isten képes.

A hívő emberek lelkiismeret-vizsgálata, bűnbánata, bűnvallása, gyónása és Isten feloldozása Isten kegyelméből megszabadít a lelki terhektől. A keresztény ember lelkiismeretvizsgálatának és bűnbánatának egyetlen célja és értelme, hogy helyreállítsa az Istennel megbomlott, ezért saját magával is megbomlott kapcsolati, lelki egyensúlyt.

Tudományosan nem tudom ugyan alátámasztani, de nem véletlen, hogy amilyen mértékben csökken a mélyen vallásos emberek száma hazánkban, úgy nő a lelki és kapcsolati problémákkal küzdőké. Szinte természetes, hogy aki nem vizsgálja meg életét, nem ismeri el a hibáit, és sem a hibáktól, sem a hatásuktól nem akar vagy nem tud megszabadulni, azt előbb-utóbb ezek a lelki terhek legyűrik.

Zárszóként egyetlen mondatban szeretném megadni az emberi öregedés biblikus kulcsát, ami így hangzik: hívő tudatosság. A hit bennünk minden emberi törekvés, megértés, vállalás és igazság alapja, a tudatosság pedig a garancia arra, hogy Isten akarata szerint élünk és teljesítjük hivatásunkat a földön.

Egy kicsiny történet kíváncsozik ide, amely nagyon jól összefoglalja a hit és az emberi élet, az öregedés viszonyát. Egyszer egy idős ember, aki évtizedekig élt egy szigeten, visszaköltözött a kontinensre, a városba, ahol felnőtt. Az emberek kérdezték tőle, merre járt, ő pedig elmesélte, hogy azon a bizonyos szigeten élte le az életét. Az emberek összecsapták a kezüket, és ujjongva kiáltottak fel. – Ó, hogy maga milyen szerencsés! Az egy csodálatos sziget, tele páratlan természeti kincsekkel, látnivalókkal, én is úgy szeretnék eljutni egyszer oda! – az öregember elgondolkodott, majd szemlesütve mondta: – Ha tudtam volna, hogy ilyen szép és érdekes, alaposabban megnéztem volna.

Az emberi élet egyszerűsége arra, hogy találkozzunk Jézus Krisztussal, és Isten családjának tagjai, az ő gyermekei legyünk. Nála lelhetünk igazságra, bölcsességre, lelki békeségre, az ő Szentlelkének ereje tehet bennünket erőssé. Végző soron annyira válunk igazán emberré, amilyen mértékben képesek vagyunk övele egységben élni. Egyszerű lehetőség, amely nemcsak megkönnyíti az életet, a betegségeket és az öregedést, de feltárja a földi élet értelmét és célját is. Higgyék el, kár lenne a végén azt mondani, hogy ha tudtuk volna, jobban megnéztük volna.

Jegyzetek

1. Tomka Ferenc: Szentségi lelkipásztorkodás, Budapest, SzIT 2008, 64.
2. uo.

3. NORC, University of Chicago: International Perspectives on Theism:
4. <http://www.norc.org/NewsEventsPublications/PressReleases/Pages/international-perspectives-on-theism.aspx>
5. Wolff, H. W.: Az Őszövetség antropológiája, Budapest: Harmat 2001, 127.
6. Hézszer Gábor: A pásztori pszichológia, Budapest: Kálvin Kiadó 2002, 210.
7. uo.
8. vö. Volff, 154-155.
9. Pherigo, Lindsay P.: Gerontology and the New Testament, in: Gerontology in Theological Education, (Payne B., Brewer
10. E. D. C. szerk.) Binghamton: The Haworth Press 1989, 76.
11. Goldberg Loeb, Sorel – Binder Kadden, Barbara: Teaching Torah, Denver: A.R.E. 1997, 243
12. Tarjányi Béla: A család a Bibliában, in: Biblikus teológia tanulmányok, Budapest: Szent Jeromos Bibliatársulat 1998, 24-38.
13. vö. Pherigo: 75.
14. Ryrie, Charles C.: Teológiai alapismeretek. Budapest: KIA 1996, 65.
15. Cseri Kálmán: A Tízparancsolat, Budapest: Harmat 2004, 75.
16. Szennay András: Öregék és öregkor a Bibliában, Vigília, 2005/4.
17. Wolff, 150.
18. uo.
19. op.cit, 136.
20. Hézszer, 223.
21. Reoch, Richard: A jó halálról, Budapest: Medicina 2000, 57.
22. Reoch, 109.
23. Didakhé VIII:2; vö. Mt 6,12
24. Tillich, Paul: Rendszeres teológia, Budapest: Osiris 2002, 656.
25. Rahner, K. – Vorgrimler, H., Teológiai kishoztár, Budapest, SzIT 1980, 770.
26. Moltmann, J., Minden végben kezdet rejtezik, Pannonthalma: Bencés Kiadó 2005, 253.
27. Hézszer, 202.
28. Hézszer, Medgyessy László, Jézus és a pénz, in: Teológia, XLIII. évf., 2009/3-4., 175-186.
29. da Spinetoli, O., Lukács, a szegények evangéliuma, Szedged: Agapé 2001, 431.
30. „Ne vigyetek magatokkal erszényt, se tarisznyát, se sarut.” (Lk 10,4) Jézus nem intette volna erre a tanítványokat, ha nem lett volna lábbelijük. A tiltásnak csak akkor van értelme, ha a tanítványok rendelkeztek saját saruval, ami pedig a tehetősebbekre volt jellemző [Sz.T.]. Vö. Medgyessy, 181. 215.
31. uo.
32. Lukas, Elisabeth: Spirituális lélektan, h.n.: Új Ember 2002, 33.
33. Reoch, 109.
34. Lukas, Elisabeth: Spirituális lélektan, h.n.: Új Ember 2002, 33.

Ben Reed

Kilenc igazság, amit senki sem mondott el a házicsoportokról

Ó, a kiscsoportok... Te is benne vagy, mert a lelkipásztorod beszerveztet. Vagy a feleséged igyekezett a lelkiismeretedre hatni. Vagy mert azt hitted, kellemes vakációra jelentkezel.

De ez hat hete volt. Most már kezdesz rájönni, hogy nem azt kaptad, amit vártál. Nem erre számítottál. A kiscsoportos bibliatanulmányozás nem olyan, amilyennek te gondoltad.

Nem tudom, mi volt az, ami rávett, hogy csatlakozz, de egy biztos, nem amiatt fogsz maradni. Engedd meg, hogy elmondjam, amit senki nem említett, amikor jelentkezted. Hadd mutassam be, hogyan válhat hasznodra, ha megismered a kilenc igazságot, amit senki sem mondott el a kiscsoportokról:

1. Nem akarsz majd járni.

Bármennyire tetszik is a kiscsoport, legtöbbször nem akarsz majd elmenni. Kifogásokat keresel, majd kifogásokat találsz ki, melyekkel a kifogásaidat mentegeted. A kifogások aztán egyre újabb kifogásokat szülnek.

De nem igaz-e ez ugyanígy szinte minden olyan dologra az életben, ami jó lenne számunkra?

2. A csoportban nem mindenki lesz a legjobb barátod.

Találkozni fogsz olyan emberekkel, akikkel sehogy sem boldogulsz. Meggondolatlanul beszélnek. Vagy meg sem szólalnak. Olyanok is akadnak, akik akkor sem tudnának megfőz-

ni még egy paprikás krumplit sem, ha az életük múlna rajta. Nem igazán ilyen emberekkel szeretnéd tölteni a péntek estéidet.

A kiscsoport lényege azonban nem az, hogy barátokat szerezzünk, hanem hogy lelkileg növekedjünk.

3. Isten meg fog változtatni. A változás fájdalommal jár.

Milyen gyakran fordul elő az életben, hogy azt választjuk, amiről tudjuk, hogy fájdalmat fog okozni, de ugyanakkor azt is tudjuk, hogy segít a növekedésben? Nagyon ritkán. Most itt a lehetőség, hogy egy biztonságos, szeretetteljes környezetben növekedhess, hiszen a csoport azt akarja, ami Isten szerint a legjobb számodra.

Ideje felnőned végre!

4. Isten használni fog. Nem lesz könnyű menet.

Ugye azt gondoltad, hogy a házicsoport rólad szól? Azt hitted, te vagy az egyetlen, akinek ezáltal tágulnak a határai. Úgy gondoltad, hogy a csoport, annak növekedése, az örömei és a problémái mind rólad szólnak. Jaj, mennyire szűk látókörű voltál! Bár a történeted még nem ért véget, és még nem tartasz ott lelkileg, ahol szeretnél, Isten mégis használni fog. Felhasználja életutadat és a tőle kapott bölcsességedet. Használni fogja a Szentírással kapcsolatos meglátásaidat. Használni fogja az imádságaidat.

A házicsoportban mindenki sérült lélek, az átalakítás folyamatban. Isten kegyelméből te is közreműködhetsz ebben a nagy munkában.

5. Van „jobb” dolgod is.

Legalábbis ezt mondd magadnak. Szeretnél már saját magadra is fordítani egy kis időt. Otthon kell lenned a családdal, a gyermekeiddel. Rengeteg megválaszolatlan e-mail vár. Éhes vagy. Fáradt vagy. Semmihez nincs hangulatod. Inkább elmennél focizni...

Igen, vannak jobb időtöltések is. De a lelkednek szüksége van arra a heti pár órára.

Segít az éretté válásban, ha ahelyett, amit szeretnénk, azt választjuk, amire szükségünk van.

6. Meg fognak sérteni.

Lesz olyan, amikor valaki vérig sért. Néha teljesen alaptalanul, ok nélkül. Néha valaki más miatt. A legjobban viszont azok a tördőfések fájnak, melyek az igazságban gyökereznek.

Amikor pontosan tudod, hogy igazuk van, és szavaik úgy vágnak beléd, mint a sebész szikéje.

Fájni fog. A gyógyuláshoz ez is hozzá tartozik.

7. Te fogsz megsérteni másokat.

Máskor is megbántottál már embereket. Munkatársakat. Családtagokat. Beszóltál a fickónak, aki eléd vágott a forgalomban. A házicsoporttal az a gond, hogy olyanokat bántasz meg, akiket egészen megszerettél. Neked épp annyira fog fájni, mint nekik.

Meg fogod szeretni a csoport tagjait – és valamikor, valamilyen helyzetben, burkoltan vagy nyíltan meg fogsz sérteni valakit, akit szeretsz.

Ha ki kell mondanod valamit, mondd szeretettel!

8. Sokáig természetellenesnek fog tűnni.

A kiscsoport olyan furának, erőltettnek fog tűnni. Azon tűnődsz majd, ugyan mi a csudának jelentkeztél. Ezek az emberek nem a te köreid, általában nem ilyen emberek társaságát keresed.

Pontosan ezek az emberek azok, akiket Isten használni akar a növekedésedre.

9. Nem itt szerzed meg az elengedhetetlen információkat.

Sokan a bibliatanulmányozás miatt csatlakoznak a kiscsoportokhoz. Ez azonban csak az alap. Amit tanulsz, csak akkor válik hasznodra, ha megéled, és látod megvalósulni csoporttársaid életében is.

A tartalom csak egy része a csoport értékének.

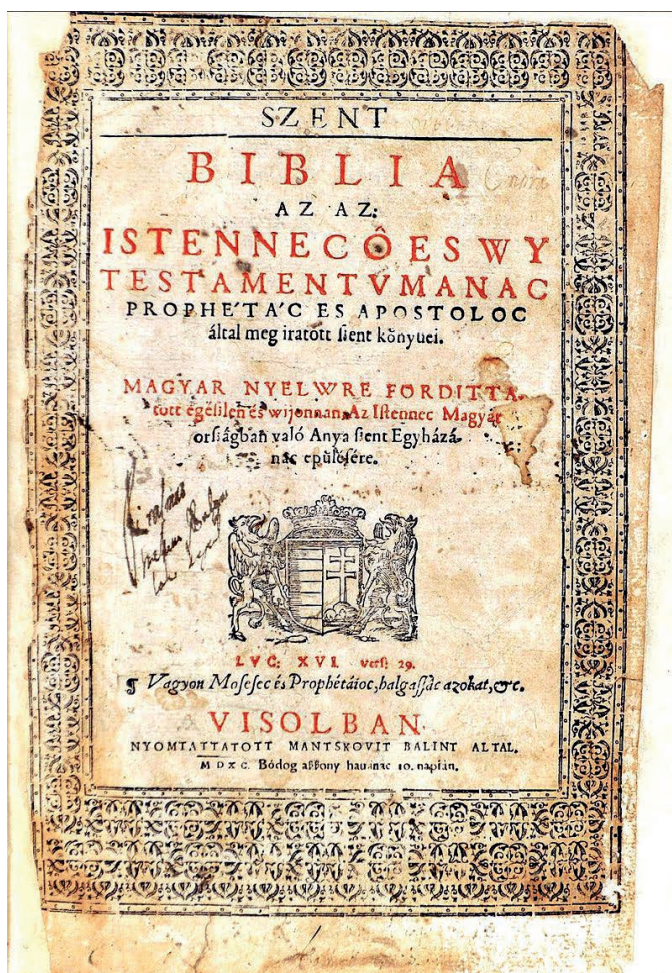
„Ügyeljünk arra, hogy egymást kölcsönösen szeretetre és jó cselekedetre buzdítsuk. Saját gyülekezetünket ne hagyjuk el, ahogyan egyesek szokták, hanem bátorítsuk egymást; annyival is inkább, mivel látjátok, hogy közeledik az a nap”. (Zsid 10,24–25)

Bereczki Lajos

A reformáció és a Biblia

A Szentírás első teljes magyar nyelvű fordítása: a Vizsolyi Biblia

A Vizsolyi Biblia

Négy százhuszonöt éve jelent meg a Vizsolyi Biblia

A Biblia első teljes magyar nyelvű fordítását *Károlyi Gáspár* és munkatársai készítették el. A nyomtatás 1590-ben fejeződött be Vizsolyban. A 2015-ös *Károlyi Gáspár-émlékév* keretében Vizsoly református egyházközsége nagyszabású ünnepségsorozatot szervezett a bibliafordító tiszteletére. Ez a sorozat január

29-én indult el, aznap, amikor a Vizsolyi Bibliát hungarikummá minősítették. A Biblia mellett Vizsoly református templomát is kiemelt nemzeti értékévé nyilvánították. A *Károlyi Program* keretében, a magyar kormány támogatásával felújították a vizsolyi templomot. A megszepült templomot szeptember 26-án adták át a szomszédságában álló *Mantskovit Bálint Nyomdatörténeti Múzeum*-mal együtt. A templom 12. századi freskóit is restaurálták. „Vizsolyban minden magyarok kincsét őrzik, amely nemcsak a reformáció, hanem a magyar nyelv, irodalom és kultúra szempontjából is meghatározó” – írta köszöntő levélben *Balog Zoltán* miniszter.

A *Szolgatársban* itt következő írás a reformáció és a Biblia kapcsolatáról, valamint a Vizsolyi Biblia kiadásának körülményeiről szól, *Károlyi Gáspár* életútját és teológiai tanítását is bemutatva.

Az ötödik lateráni zsinat 1517 márciusában önelégült magabiztossággal rekesztette be tanácskozásait. Úgy vélték akkor, hogy a keresztény világ általuk elgondolt békéjét mi sem fenyegeti. Ugyanez év októberében a birodalom egyik eldugott zugában egy német prédikátor lelkiismerete nem engedte meg, hogy tovább hallgasson, s tiltakozó szavai szinte egész Európát lázba hozták.

A reformációt – Isten eszközeiként – emberek hirdették meg, amellyel az Úr az evangélium élő folyamatól messzire került népét kívánta felrázni, megújítani és helyes útra terelni. 1517. október 31-én *Luther Márton* Ágoston-rendi szerzetes és a wittenbergi száz egyetem professzora levelet küldött *Albrecht* mainzi érseknek, melyben panaszt tett a búcsúhirdetők ellen. 95 tézist is mellékelte írásához, amelylyel a búcsú tanáról szóló teológiai vitára szólított fel. Első tétele így hangzik: „Amikor a mi Urunk és Mesterünk, Jézus Krisztus azt mondja: Térjetek meg... (Mt 4,17), azt is akarja, hogy híveinek egész élete egyetlen állandó és meg nem szakított megtérés legyen”. *Albrecht* érsekhez írt levelében *Luther* leszögezte: „Krisztus sehol sem parancsolta meg a búcsú prédikálását, de az evangélium hirdetését nyomatékosan megparancsolta”.

A XVI. századi reformáció megindításához az utolsó lökést a bűnbocsátó-cédulák árusítása adta. Az akkori egyház képviselői az utcákon pénzért kínálták a bűnbocsánatot

igazoló cédulákat. Luther jól látta, hogy a búcsúval való kereskedést a Biblia nem támasztja alá. Megfigyelése szerint sokan arra a hamis következtetésre jutottak, hogy a megtérés, vagyis az Istenhez fordulás nem szükséges már, ha az embernek van búcsúlevele. Úgy érezte, nyilvánosságra kell hoznia mindazt, amit megismert, hogy mit tanít a Szentírás a bűnről, bűnbocsánatról, Istenről, emberről. Elmondhatjuk, a reformáció lényege elsősorban abban van, hogy újra felfedezte az evangéliumot: Isten megváltó munkáját Krisztusban.

Nem hagyhatjuk említés nélkül az úgynevezett négy protestáns alapelveket. Sola scriptura: egyedül a Szentírás hitünk és életünk zsinórmértéke; sola fide: egyedül hitből igazulunk meg; sola gratia: egyedül kegyelemből nyerünk üdvösséget; solus Christus: egyedül Jézus Krisztus a mi Megváltónk, kereszténységünk fundamentuma. 1999. október 31-én Augsburgban került sor a római katolikus és az evangélikus egyház közös nyilatkozatának aláírására, mely szerint: „Egyedül kegyelemből, Krisztus üdvözítő munkájába vetett hit által, és nem a mi részünkről meglévő bármely érdem szerint fogad el minket Isten...”

A reformátori teológiában nem a tekintély elvetése fogalmazódott meg, hanem az abszolút és szuverén tekintély elébe helyezése annak, ami időleges és részleges. Paul Tillich, a XX. század nagy protestáns teológusa egyenesen a protestantizmus lelkének, „protestáns princípiumnak” nevezte azt az élő és mozgató erőt, amely mind az egyházban, mind a világban szemben áll bármely véges valóság – ideológia vagy szervezet – abszolútsági igényével.

Megállapíthatjuk, hogy a reformátorok a deformálódott egyházi gondolkodást és gyakorlatot szerették volna visszaalakítani az eredetire, olyanra, amilyenek a Szentírásból megismerhetjük. Emiatt is volt olyan fontos számukra a

Luther Márton

Biblia tanítása. Luther Márton 1519-ben a lipcsei hitvitán kijelentette, hogy számára az egyház tanításának és rendjének végső normája kizárólag a Szentírás (sola scriptura). Kálvin János Genfben prédikálta: „ha kényszeríteni akarnak olyasmit tennem, ami Isten szava szerint nem engedhető meg, akkor lehetetlen munkámat tovább folytatnom”. Hubmayer Baltazár anabaptista reformátor ugyancsak a Bibliát tekintette mércének, mivel a „Szentírás Isten igazságos barátja, amelyben Krisztus tartózkodik és nyugszik, nem található abban semmi hamis”.

A reformátorok úgy látták, hogy Isten veszi kezébe őket az Íráson keresztül.

Luther Márton és a többi reformátor úgy gondolkozott, Isten a történelem folyamán állandóan megszólítja az embert, s őérette cselekszik. Az Írás az egyetlen, mely rögzítette Isten akaratát az emberről. Isten a prófétákhoz és apostolokhoz intézett szavával újra és újra megszólít bennünket. A Szentírásban való személyes jelenlétén keresztül nyilvánítja ki szeretetét teremtménye iránt, s az újjászületett hívő meghallja szavát, és hitével válaszol. A reformátorok úgy látták, hogy Isten veszi kezébe őket az Íráson keresztül. Szóhasználatukban ez volt az értelme az Isten ígéje kifejezésnek: az élő Igét értették rajta, melyen át Isten személyes élethelyzetükben szólítja meg gyermekeit. A hittételeket és az egyházi gyakorlatot semmi nem igazolja Isten ígésén kívül. Ezeket a hittételeket később hitvallásokban is megfogalmazták. A megvallott hit azonban bibliai igazságon alapszik.

Egyes vélemények szerint a reformátorok egyszerűen felszerűsítették a tévedhetetlen pápa fogalmát a tévedhetetlen Biblia fogalmával. A Biblia azonban – vallotta hittel és szenvedéllyel maga Luther – nem „írott pápa”. Egyébként a római egyház sosem tagadta a Szentírás tekintélyét, azonban azt állította, hogy a hitnek és a hitélet szabályainak forrása a Bibliában és a hagyományokban keresendő. A Biblia egyetlen elfogadható, törvényes és tévedhetetlen értelmezéseként viszont Róma a pápai és zsinati határozatokat jelölte meg. Magát a Bibliát azonban nagyon kevesen olvasták. Alig-alig volt olyan egyháztág, aki tudta volna, mit is mond, mit is üzen az Írás. A hit egyszerűen annyit jelentett, hogy az ember elfogadja az Istenről, a lélekről, a kegyelemről megfogalmazott hivatalos álláspontot. A középkori teológia jellege miatt az egyház – az egyházatyáknak a pápák és a zsinatok által megerősített kijelentései formájában – beékelődött a hívők és a Biblia közé.

A reformátorok egy része tudós filológus volt, ők bontakoztatták ki a bibliatudományt. Meggyőződésünk szerint a Biblia a kor tanult elméihez éppúgy szól, mint az egyszerű emberekhez. A Szentírást a szabad vizsgálathoz alávethetjük, ami nem jelent mást, mint a bibliai igazság szenvedélyes kutatását; de nem arról van szó, hogy a hívő azt tarthatja róla, ami éppen neki tetszik. Úgy látták, hogy minden hívőnek joga és kötelessége rendszeresen olvasni a Bibliát, s ezért le kell fordítani a különböző népek nyelvére a teljes Szentírást.

A Bibliának széles társadalmi körökben való megismertetését a nagy humanista tudós, *Erasmus* hirdette meg a legnagyobb hatással, a reformáció megindulását megelőző évben. Így írt: „Azt szeretném, ha még az egyszerű asszonynepek is olvashatnák az evangéliumot és Pál leveleit. Vajha lefordítanák őket minden nyelvre. Vajha a földműves belőlük énekelgetne az eke szarva mellett, a takács ezt zümmögné a szövészéknél, és az utazó ennek történeteivel oszlatná útjának fátalait”. Az erasmusi elveket a reformátorok is felkarolták. Látták azonban azt, hogy a Szentírást többféleképpen lehet magyarázni és értelmezni, ezért felléptek az önkényeskedéssel szemben, s elleneztek azt, hogy a gyülekezetekben bárki fejtegesse az Írásokat. Ezt a felfogást visszhangozta az 1562. évi magyarországi Tarczal-tordai hitvallás is: „Semmiképpen nem akarjuk azt, hogy akárkinek is szabad volna a Szentírást az eklézsiában tanítani... E tiszt azokra tartozik, akik arra a hivatalra igazán hivatottak”. Ez a megközelítés azonban egyáltalán nem állt útjában a Biblia anyanyelvre fordításának s hogy sokakhoz eljusson.

A Biblia magyarra fordításának igénye hazánkban is korán fölmerült. Meggyőzően foglalta össze Károlyi Gáspár az ezzel kapcsolatos gondolatokat és törekvéseket a Vizsolyi Biblia előszavában: „Nemcsak azt akarja Isten, hogy papok olvassák a Szentírást és a község azoknak a szájából hallja, hanem azt is akarja, hogy az Ó- és Új-Testamentum könyvei minden nemzetségnek nyelvén legyenek és azokat olvassák, hányják-vessék mindenek, szegények, gazdagok, kicsinyek, nagyok, férfiak és asszonyok. Mert az Isten egyaránt minden rendbéli embereket akar üdvözíteni”. Majd hozzátette, közvetlenül az olvasókhöz fordulva: „Azért nemcsak a templomban hallgassátok azt, mit mondunk, hanem mikor otthon vagytok is, a Szentírást olvassátok”.

Ha a Szentírást mértékadó a keresztény hit számára, és a hívek egyetemes papságáról vallott tétel megállja a helyét, akkor az egyszerű hívő számára is lehetővé kell tenni, hogy németül olvassa a Bibliát – érvelt Luther munkatársa és barátja, *Philipp Melancthon*, s azt tanácsolta Luther Mártonnak, lásson hozzá a fordításhoz. 1522 szeptemberében jelent meg az Újszövetség német fordítása. Luther nem a Vulgata, a szokásos latin bibliafordítás alapján dolgozott, hanem elsősorban az eredeti görög szövegre támaszkodott. Mindössze két esztendő alatt tizennégy, a szerző által jóváhagyott kiadás és hatvanhat utánnyomás jelent meg német földön ebből a fordításból. 1534-ben aztán megjelent a teljes Szentírást németül.

„A Bibliából minden igazolható, de a Biblia nem igazol mindent.

Az eddigiekre visszatekintve megállapíthatjuk, hogy a reformátorok nyomatékosan hangsúlyozták: a hívő, a gyülekezet és az egyház számára az egyedüli normatív tekintély Isten ígéje. Jó ezt szem előtt tartani ma is, amikor ismételt törekvések irányulnak arra, hogy a Biblia mellé vagy helyébe juttassanak vele egyenlő, vagy fölötte állónak vélt írásokat, tanításokat. Éppúgy vigyáznunk kell arra is, hogy a Biblia helytelen magyarázata ne térítsen el bennünket semmi tévútra. Ezzel kapcsolatban megszívlelendő *Török István*

református teológiai professzor mondata: „A Bibliából minden igazolható, de a Biblia nem igazol mindent”. A reformáció tanúsága szerint az egyház lelki megújulása együtt jár a Szentíráshoz való odafordulással. Ugyanakkor a megleveledésnek nemcsak eszköze, mértéke is a Biblia.

Az a kapcsolat, amit Isten ígében keresztül, maga és az egyes hívő között (ahogy a közösséggel a maga egészében is) teremt: szabadságon alapuló kapcsolat. Az Ige uralja a protestáns hitet és teológiát. Továbbá: prédikált, élő szóval hirdetett ígéről van szó. Az evangélium prédikálása ténylegesen a hívő közösség lényegi eseménye: a protestáns egyház „az Ige egyháza”.

Az ige nyomán megszentelt, Biblia szerinti életvitelnek kell megjelennie. Az anabaptisták egyik sarkalatos tétele a „tanítványság elve” volt. A keresztények kapcsolatának Jézus Krisztussal többet kell jelentenie bizonyos belső tapasztalatnál és a dogmák elfogadásánál. Minden napon meg kell élni a közösséget Istennel, amelyen keresztül Krisztus tanítása és példája megváltoztatja a hívő magatartását. Ahogy az egyik anabaptista hangsúlyozta: „Senki nem ismerheti igazán Krisztust, ha mindenestül nem követi őt”. Ez azt jelenti, hogy feltétel nélkül engedelmeskedni kell „Isten Fia fénylő és tiszta szavának, mert az ő szava az igazság, és az ő rendelése az örök élet”. Érdekes ezzel kapcsolatban Kálvin egyik megállapítása: „A Krisztussal való közösségünk nélkül minden, amit Krisztus tett értünk az ő inkarnációjában, halálában és feltámadásában, hiábavalóvá válnék”. (Az anabaptisták fontosnak tartották azt is kijelenteni, hogy erkölcsi nézeteiket nem tekintik a megigazulás feltételének, hanem a megigazulás révén megtalált krisztusi új élet szükségszerű következményének. Ezt illetően Luther így fogalmazott: „A kegyességtől senki sem igazult meg, de a megigazult ember kegyes cselekedetekben leli örömét”.)

Amikor Luther kegyelemről beszélt, saját életét is mindig belegondolta, amely igazán a kegyelem által jutott el a Krisztus iránti teljes engedelmességre.

Dietrich Bonhoeffer a XX. század nagy mártír teológusa megrázó szavakkal érzékeltette, hogy a Luther által újra, felfedezett igaz és drága kegyelem hogyan devalválódott a népegyházi protestáns hozzáállásban olcsó kegyelemmé. Hogyan lett „a kegyelemből hit által való megtartatás” szinte pusztán elvű, amire elég rábólintani, elég helyeselni, miközben – amit Luther sohasem tett meg – elválasztották ettől a tanítástól Krisztus odaszánt étellel való követését. Bonhoeffer a *Követés* című művében így ír: „A reformáció történetének győztese nem a tiszta, drága kegyelemről szóló lutheri felismerés maradt, hanem az ember éber, vallásos ösztöne aziránt, hogy hol kapható legolcsóbban a kegyelem. Csak a hangsúly egészen könnyű, alig észrevehető elmozdítására volt szükség, és a legveszélyesebb, legrombolóbb munkát végezték. Luther azt tanította, hogy az ember legkegyesebb életfolytatásával és cselekedeteivel sem állhat meg Isten előtt,

mert lényegében mindig önmagát keresi. Ebben a nyomorúságban ragadta meg hitben minden bűnének szabad és feltétel nélküli bocsánatát. Luther emellett tudta, hogy ez a neki adott kegyelem az ő egész életébe került, és még naponta ugyanennyibe kerülne. Hiszen a kegyelem révén nem kapott felmentést a követés alól, hanem még csak most esett bele igazán. Amikor Luther kegyelemről beszélt, saját életét is mindig belegondolta, amely igazán a kegyelem által jutott el a Krisztus iránti teljes engedelmességre. Nem tudott másképp a kegyelemről beszélni, csak így! Luther azt mondta, hogy egyedül a kegyelem üdvözít, és szó szerint így ismételték tanítványai. Egyetlen különbséggel, tudniillik, hogy nagyon hamar kihagyták, nem gondolták bele és nem mondták, amit Luther mindig magától értetődően belegondolt, és pedig a követést, amit neki már nem volt szükséges elmondania, mert ő maga mindig olyanként beszélt, akit a kegyelem Jézus legnehezebb követésére indított el. A tanítványok tanítása tehát Luther tanítása felől nézve megtámadhatatlan volt ugyan, de mégis ez a tanítás lett a reformációnak, Isten drága kegyelme földön történő kinyilatkoztatásának vége és megsemmisülése. A bűnösnek a világban történő megigazulásából a bűn és a világ igazolása lett. A drága kegyelemből pedig követés nélküli olcsó kegyelem”.

Bonhoeffer ennek a fejezetnek a végén, amelynek a „Drága kegyelem” címet adta, bátorítólag is szólt hozzánk: „**Boldogok, akiknek Jézus Krisztus követése semmi mást nem jelent, mint kegyelemből való életet, és akiknek a kegyelem semmi mást nem jelent, mint az ő követését. Boldogok, akik így lettek keresztények, akikhez a kegyelem ígéje irgalmas volt**”.

A Szentírás első teljes magyar nyelvű fordítása, a Vizsolyi Biblia

Amint a reformáció eszméi Magyarországon terjedni kezdtek, megjelentek a magyar nyelvű bibliafordítások. E fordítások eleinte a Biblia egyes könyveit tartalmazták, majd kinyomtatták az Újszövetséget, rövidesen pedig a teljes Biblia magyarra fordított szövegét. A magyar nyelven megjelent

Bibliáknak az emberek lelkére és gondolkodására gyakorolt hatása óriási volt. Túlzás nélkül állítható az is, hogy a magyar irodalmi nyelv kialakulását a bibliafordításoknak köszönhetjük. A magyar fogalmi szókincs létrejöttében, az anyanyelvi próza és költészet kialakulásában meghatározó szerepet játszott a nemzet nyelvén kiadott Biblia. Az első magyar nyelvű (töredékes) bibliafordítás az előreformáció szellemi terméke, az úgynevezett Huszita Biblia volt. Fordítói: Pécsi Tamás és Ujlaki Bálint papok az 1430–1450-es években. Az első magyar földön megjelent, magyar nyelvű Szentírás a Sylvester János által fordított, 1541-ben Sárváron nyomtatott teljes Újszövetség volt. Az első magyar nyelven megjelent teljes Biblia a Károlyi Gáspár és munkatársai által fordított, 1590-ben kiadott úgynevezett Vizsolyi Biblia.

Károlyi Gáspár 1530 körül született Nagykárolyban, és itt szerezte meg elemi ismereteit. Feltehetően Brassóban tanult tovább. 1556. március 11-én iratkozott be a wittenbergi egyetemre, amelynek nagynevű professzora akkor Melancthon volt, aki Luther után a legnagyobb hatást gyakorolta tanítványaira. Feltételezés szerint megfordult Svájcban is, mindenestre olvasta Kálvin műveit, és később levelezés útján kapcsolatba került a nagy reformátor utódával, Bézával. Ismerte tehát a reformáció lutheri és úgynevezett helvét ágát, az utóbbinak lett végül is elkötelezett híve.

1562-ben Szatmár várában tűnik fel mint menekült a háborús viszonyok között, ahonnan a gönci parókiára került 1563-ban. Röviddel később a 108 gyülekezetet számláló kassavölgyi egyházmegye esperese lett. 1584 és 1587 között Tállyas lelkészkedett, majd ismét visszatért Göncre, folyamatosan betöltve az esperesi tiszteletet 1591-ben bekövetkezett haláláig. A Biblia lefordításához nagy valószínűséggel az 1580-as évek derekán kezdett hozzá, miközben azért fohászkodott, hogy csak addig éltesse Isten, amíg elkészül vele. Vágya teljesült, még kézbe vehette az első nyomtatott teljes magyar nyelvű Bibliát. Így írt elkészült munkájáról: „szabad mindenkinek az Isten házába ajándékot vinni. Egyebek vigyenek aranyat, ezüstöt, drágaköveket, én azt viszem, amit vihetek, tudniillik magyar nyelven az egész Bibliát”.

A Vizsolyi Biblia kiadástörténetének kutatása hosszú múltra tekinthet vissza, de még mindig sok fehér folt vár el-tüntetésre. Annyi bizonyos, hogy Károlyi Gáspárnak orosz-lánrésze volt a mű létrejöttében, de egy meg nem nevezett munkatársi gárda szellemi eredményét küldte nyomdába. S ugyanúgy a névtelenség homályába kívántak burkolózni azok a bőkezű kegyes főurak, akik biztosították a kiadás lehetőségét. Ez az anonimitás nehezíti egyrészt a kutatást arra nézve, hogy pontosan feltárjuk a körülményeket, a támogatók, a fordítók személyét és munkásságát, bár például a támogatókat illetően vannak bizonyos adatok *Mágoocsy Gáspár* és *András*, valamint a későbbi erdélyi fejedelem, *Rákóczi Zsigmond* segítségnyújtásáról. Másrészt azonban rá kell mutatnunk: az anonimitás abból fakadt, hogy egyik közreműködő sem a maga dicsőségének akart emléket állítani.

Az 1570-80-as évek a XVI. századi magyar történelem ritka és rövid nyugalmi időszakát jelentették a hegyaljai tájon is: szüneteltek a török háborúk, s a királyság és az erdélyi fejedelemség közt is béke volt. A Bécsből irányított nagy támadás a magyar protestantizmus ellen még nem indult meg. Ezt az időt és kedvező helyzetet ragadta meg Károlyi Gáspár, amikor segítőivel hozzákezdett a fordításhoz.

A fordítás munkája mindvégig zavartalanul folyt. Azt nem tudjuk, hogy a Biblia mely könyveit fordította Károlyi Gáspár, bizonyos azonban az, hogy átolvasta, ellenőrizte valamennyi, mások által fordított bibliai könyv kéziratát. Saját munkája továbbá a bibliai fejezetek élére vett tömör összegzések, valamint igen sok bibliai vershez fűzött magyarázatok és lényegi kiemelések megfogalmazása. Ezekben tanulmányai eredményét is gyümölcösztette.

A Bibliát a lengyel származású *Mantskovit Bálint* nyomtatómester műhelyében nyomtatták ki. *Mantskovit Bálint* korábban *Bornemissza Péternek* dolgozott, majd ő lett a nyomda tulajdonosa. Valamikor 1588 nyarának végén, őszének elején költözködhetett Vizsolyba, ahol *Rákóczi Zsigmond*tól egy házat kapott. Az utólagos számítások szerint négy sajtó és négy szedő dolgozott a bibliakiadáson, a lengyel és német gyártmányú papírt Lengyelországban vásárolták hozzá. A nyomtatás 1588 végén megkezdődött, de rövidesen abba hagyták, mert kisebb szedéstükörre álltak át. A végleges változatot 1589. február 18-án kezdték el nyomni, a jelek szerint a korrektúrát maga Károlyi végezte, s az elkészült íveket a gönci iskola diákjai hozták-vitték a két közeli helység között. 1590-ben, gönci tartózkodása idején *Szenci Molnár Albert* is segített ebben, részt vállalva tizenhat évesen abból a munkából, amit aztán felnőtt fejjel ő maga folytatott.

A munka 1590. június 20-án fejeződött be. A Biblia 2412 oldalon 7-800 példányban készült el. Súlya kb. 6 kg, 52 fennmaradt példányról tudunk, közülük 24 országhatárainkon belül van.

Második kiadásának a gazdája *Szenci Molnár Albert* volt 1608-ban a németországi Hanauban, és ezután gyors egymásutánban jelentek meg a címlapon Károlyi Gáspár névével külföldön és hazánkban az újabb és újabb kiadások. Belőle tanultak a protestáns iskolákban, belőle idéztek a templomi szószéken, igen sok családban ez volt az egyetlen nyomtatott könyv. A prédikációk révén azokhoz is eljutott, akik írástudatlanok voltak. Hatása korántsem szorítkozott a református vallásúakra, kiterjedt a magyarul beszélők egészére.

Nincs még egy magyarul megjelent könyv, mely négyszáz év alatt hatásában vetekedhetne vele.

Végül tekintsük át Károlyi Gáspár teológiai tanításának legjellemzőbb vonásait. Ő a reformáció felismert hitigazságaiban mélyült el és alkalmazta azokat szolgálataiban. Kereste és úgy találta meg a maga számára a kegyelmes Istent, hogy a mohácsi vész után emberileg nézve végveszélybe került hazájában tegyen róla bizonyosságot. A következetesen végbemenő reformációt a szó szoros értelmében a nemzet élet-halál kérdésének tekintette. Vallotta, hogy a „pogány török” éppúgy „eszköz” Isten kezében, mint amilyen Babilónia volt az Ószövetség választott népe történetében. Izrael az Úrnak való osztatlan szívű engedelmség helyett – hálátlanul és hűtlenül – bálványokat imádozott. Következésként ezzel megrontotta egyéni és közösségi erkölceit, kikerülhetetlen ítéletet vonva magára. A magyarországi lakosság hitét és erkölceit illetően is – írta Károlyi – „ha mostan az próféták élnének, bizony nagy könnyhullatás és lelki fájdalom nélkül nem nézhetnék” azt, ezért jött az ítélet. A kivezető út pedig „nem az emberi erőben való bizalom”, mert „nem az emberek erejében vagon az megmaradás, hanem Isten ajándéka az.” Amit ma is ígér mindazoknak, akik a bűneiket beismerik és megbánják. „Ha azért Jákób magvai vagytok, térjete meg, hogy az áldást elvehessétek” – jegyezte meg Hóseás 12,3 mellett. Az áldást vett ember pedig a szuverén Úristen kezében tudja és feltétel nélkül reá bizza magát. Ez azt jelenti, hogy sorsunkért Isten vállalta magára a felelősséget, ezért „nem kell a veszedelemben kétségbeesni, hanem erős hittel kell várni az Istennek szabadító kezét.” Ő megengedi, hogy hívei nehéz helyzetbe kerüljenek, de van hatalma és kegyelme ahhoz, hogy megszabadítsa őket, hogy az engedelmség útján járjanak. Miként a háborgó tengeren a tanítványoknak „az veszedelmek közt kell hajóznunk, de Krisztus soha el nem hagy, ha odamegyünk, ahova ő küld”.

A reménység Károlyi Gáspárnál az örök élet bizonyosságában csúcsosodik ki, de vonatkoztatta a közvetlen jövőre is, hiszen Isten Krisztusban „jelen vagon minden javaival. Aki az ő népének egy és örökkévaló királya és pásztora”.

Károlyi Gáspár szakadatlanul hangsúlyozta, hogy kizárólag „a Jézus Krisztuson épített hit az igaz és győzhetetlen hit” és „Isten Lelke nélkül megholt állat a törvény”. Mert abban a korban hitvédő harcot kellett folytatnia az antitrinitáriusokkal. Ez pedig számára nem elméleti vita volt, mert a Szentháromság egy örök igaz Isten megvallása nélkül nincs keresztény hit, sem keresztény reménység.

Az eredendő bűn, a megigazulás és megszentelődés összefüggése szintén jelentős teret kapott teológiájában. Álláspontját tömören így fogalmazta meg: „A kereszténységnek kezdeti ebben helyeztetett, hogy esmérjük magunkat a bűnben mindenestől megholtnak lenni, és hogy nekünk és a mi természetünknek mindenestől el kell változni, mely csak azon isteni erő által lehet, az mely által teremtettet... Megváltoznak, kik az Isten népe közé számláltatnak Krisztusban hit által, mely hit megismertetik a szent életről”.

Híres bibliai város kapuját és erődrendszerét találták meg

Megtalálták a filiszteusok városának, Gátnak a városkapuját és erődrendszerét izraeli régészek. Az épületek, valamint maga a város megsemmisült az asszír hódítás következtében valamikor Kr. e. 830-ban.

Majdnem 3000 éve elpusztult

Aren Maeir, az izraeli Bar-Ilan Egyetem professzora elmondta, hogy a városkapu a legnagyobb ilyen jellegű építmény, amelyet valaha Izrael területén találtak. Ez is bizonyítja a biblia Gát városának jelentőségét és hatását a Kr. e. 10–9. században, az egyesült királyság idején.

A monumentális kapu mellett feltártak egy lenyűgöző erődfalat és számos épületet a környékén, köztük egy templomot és egy vasgyártó műhelyt.

Ezek az épületek, valamint maga a város megsemmisült az asszír hódítás következtében valamikor Kr. e. 830-ban.

Ide menekült Dávid Saul elől

A filiszteusok városának, Gátnak a kapujára a Biblia is utal (Sámuel 21), amikor Dávid Saul király elől Ákishoz, Gát királyához menekül. Már huszadik éve folynak az ásatások a térségben Gát feltárására az *Ackerman* család és a Bar-Ilan Egyetem együttműködésében. A régészeti csoportot Maeir professzor vezeti, és a csoportban dolgoznak szakemberek

a melborune-i, a manitobai, a kansasi, a michigani egyetemről is.

A térségben korábban feltárták a filiszteusok templomát, a legkorábbi filiszteus feliratot, amelyen két név is szerepel, az egyik Góliát nevéhez hasonlít, és a filiszteus kultúrához kapcsolható számos tárgy.

Izrael törzseivel háborúztak

A filiszteusok a Kr. e. XII. században érkeztek az Égei-tenger felől, esetleg Krétáról a térségbe, nevük szerepel az Egyiptomot támadó tengeri népek között. Letelepedve Délnyugat-Palesztina földközi-tengeri partsávját és Kánaán déli részét lakták. Főbb városaik (Gadzsat Askaluna, Asdod, Ekrón és Gát) az Egyiptomból Szíriába vezető út mellett építették, és ezek szövetkeztek egymással.

Erős szövetségük és vaslelőhelyeik évszázadokra Izrael ellenfeleivé tették őket.

A biblikus történetírás szerint különösen a bírák korában állandóan harcoltak Izrael törzseivel, főleg Sámson, Saul és Dávid hadakozott sokat ellenük.